

śrīh
śrīmate rāmānujāya namaḥ

Kriyasagaram

Volume – 1

śrī pāncarātra agama
नित्याराधनविधिः, अग्निकार्यविधिः,
वासुदेवपुण्याहवाचन विधिः, महोत्सवविधिः &
चक्रमण्डलपूजा विधिः
(Sanskrit)

By:

Sri Pancharatra Agama Vidvan

Therazhundur K.Sriraman Battacharyar,

Sri Pancharatra Agama Samrakshana Sabha,

CG1-214, East Adayavalanjan St,

Srirangam, Trichy - 620-006.

97917-02035

sriramanbattachar@gmail.com

www.kriyasagaram.in

Index

01	भगवतः नित्याराधन विधिः	01
02	श्रीवासुदेव पुण्याहवाचन विधिः	37
03	अग्नि कार्य विधिः	45
04	महोत्सव विधिः	55
05	श्रीचक्राब्ज मण्डल पूजाविधिः	123

श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

भगवतः नित्याराधन विधिः

श्रीपाञ्चरात्रगुरुपरम्पराध्यानम् (प्रार्थना)

ओं वन्दे लक्ष्मीपतिं देवं शङ्खचक्रगदाधरम् ।
 विद्यामूर्तिं हयग्रीवं शब्दार्थज्ञान लब्धये ।
 अमृताध्मा तमेघाभममृताहरणं विभुम् ।
 पाञ्चरात्राऽऽगमाचार्यं वन्देवैकुण्ठभूपतिं ।
 *नमस्सकल कल्याणदायिने शेषशायिने ।
 निर्मलानन्दकल्याण निधयेविष्णवे नमः ।
 *नम स्सकलकल्याणदायिने चक्रपाणये ।
 विषयार्णव मग्नानां समुद्धरणहेतवे ।
 *सुदर्शनाद्याः हेतीशाः पञ्चब्रह्मर्षि रूपतः ।
 समुत्पन्नाः क्षितितले पौण्ड्रवर्धस्थलादिषु ।
 *पञ्चायुधांशास्ते पञ्चशाण्डिल्याश्चौपगायनः ।
 मौञ्ज्यायनः कौशिकश्च भारद्वाजश्च योगिनः ।
 पञ्चापिपृथगेकैक दिवारात्रं जगत्प्रभुः ।
 अध्यपयामास यतस्ततस्तन्मुनिपुङ्गवाः ।
 *भगवच्छास्त्रतत्त्वज्ञं भगवत्पाद संश्रितम् ।
 वन्दे शाण्डिल्यमाचार्यं पौण्ड्रवर्धं स्थलोद्भवम् ।
 *भगवच्छास्त्रतत्त्वज्ञं औपगायन देशिकम् ।
 तोताद्रिसंभवं वन्दे वासुदेव पदाश्रितम् ।
 *अनन्तपुर संभूतमनेकगुणभूषितम् ।
 प्रपद्ये भगवच्छिष्यं मौञ्ज्यायन गुरुत्तमम् ।
 *वासुदेवकृपापात्रं पञ्चरात्रविशारदम् ।
 मृगस्थलसमुत्पन्नं प्रपद्ये कौशिकं गुरुम् ।

*भारद्वाजाख्यमाचार्यं विष्णोः पादाब्जं संश्रितम् ।

प्रपद्ये सुगुणांबोधिं सालग्रामाऽचलोद्भवम् ।

*पञ्चरात्रार्थतत्त्वज्ञानं पञ्चसंस्कारं शालिनः ।

पञ्चाचार्यान् प्रपद्येहं पाञ्चकालिकतत्परान् ।

*अनन्तः प्रथमोरात्रः गरुडस्तुद्वितीयके ।

त्रितीयरात्रौ सेनेशः चतुर्थं वेधसाश्रितम् ।

रुद्रः पञ्चम रात्रौ तु पाञ्चरात्रं प्रशस्यते ।

* इदं महोपनिषदं चतुर्वेदं समन्वितम् । साङ्ख्ययोग कृतान्तेन पञ्चरात्राऽनुशब्दिदम् ।

वेदान्तेषु यथासारं संगृह्य भगवान् हरिः । भक्तानुकम्पया विद्वन् सञ्चिक्षेप समन्वितः ।

*आगमं भरतं शिल्पं वैद्यं ज्योतिषमेव च । पञ्चशास्त्राणि संयोगात् पाञ्चरात्रं प्रचस्यते ।

*लक्षं तु चतुरो वेदाः लक्षं भरतमुच्यते ।

शिल्पं लक्षद्वयं चैव चातुर्लक्षं तु ज्योतिषम् ।

पञ्चलक्षप्रमाणेन पाञ्चरात्रं प्रचस्यते ।

*लक्षं तु चतुरो वेदाः लक्षं भारतमुच्यते ।

शैवं लक्षद्वयं चैव चातुर्लक्षं तु ज्योतिषम् ।

पञ्चलक्ष प्रमाणेन पाञ्चरात्रं प्रचस्यते ।

*श्रीशेष पक्षीश्वर पद्मगर्भ सेनेशमुख्यान् प्रतिबोधयन्तम् ।

श्रीपाञ्चरात्राऽऽगमाचार्यमाद्यं विष्णुं सदाऽहं शरणं प्रपद्ये ।

*लक्ष्मीनाथ कृपावलम्ब्य महती श्रीपाञ्चरात्राऽऽगमान् ।

तत्तद्वैदिक तान्त्रिक प्रणयिनः पूज्याविलासाश्रयान् ।

भारद्वाजवदौपगायनसुधी शाण्डिल्यमौञ्ज्यायनान् ।

पञ्चर्षीन् सह कौशिकान् कुलगुरून् वन्दे महायोगिनः ।

श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

समाराधन विधिःविश्वरूप कार्यक्रम विधिः

अथ समाराधन विधिः उच्यते । आचार्यः ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय । नित्यकर्मादिकं कृत्वा । आलयं प्रविश्य । पादौ प्रक्षाल्य । आचम्य । पूर्वाचार्यध्यानपूर्वकं ध्वजस्तम्भसमीपे साष्टाङ्गं प्रणम्य । जितन्तास्तोत्रपठनेन सह प्रादक्षिण्येन गर्भगेहं प्रविश्य । द्वाराद्वहिः ताताक्ष्य चण्डादिभ्यो नमः इति अञ्जलिं कृत्वा । करन्यास अङ्गन्यासपूर्वकं कूर्मादीन् पठित्वा । ओं अङ्गुष्ठाभ्यां नमः । ओं तर्जनीभ्यां नमः । ओं मध्यमाभ्यां नमः । ओं अनामिकाभ्यां नमः । ओं कनिष्ठिकाभ्यां नमः । ओं करतलपृष्ठाभ्यां नमः । ओं ज्ञानाय हृदयाय नमः । ओं ऐश्वर्याय शिरसे स्वाहा । ओं शक्त्यै शिखायै वषट् । ओं बलाय कवचाय हुं । ओं तेजसे नेत्राभ्यां वौषट् । ओं वीर्याय अस्त्राय फट् ।

कूर्मादीन् दिव्यलोकं तदनु मणिमयं मण्डपं तत्र शेषम् ।

तस्मिन् धर्मादिपीठं तदुपरिकमलं चामरग्राहणीश्च ।

विष्णुदेवीं विभूषायुधगणमुरगं पादुके वैनतेयम् ।

सेनेशं द्वारपालान् कुमुदमुखगणान् विष्णुभक्तान् प्रपद्ये ।

ओं यं वायवे नमः इति मन्त्रेण तालत्रयेण सह कवाटमुद्धाट्य । देवव्रतसाम पठन् दक्षिणाङ्घ्रिणा अन्तःप्रविश्य । ओं रं अग्नये नमः इति दीपान् प्रज्वाल्य । ओं नमो भगवते वासुदेवाय उत्तिष्ठ उत्तिष्ठ इति शयनात् उत्थाप्य । प्रबुद्धत्वं पठित्वा ।

प्रबुद्धत्वं जगन्नाथ प्रबुद्धपरमेश्वर ।

प्रबुद्ध पुण्डरीकाक्ष भक्तानामनुकम्पय ।

त्वयि प्रबुद्ध देवेश तवाग्रे परमेश्वर ।

लौकिकानिह यज्ञानि तानि निर्वर्तयाम्यहम् ।

अग्रतः सर्व यज्ञानां त्वं प्रभुर्नामतः सदा ।

नापरेषु जगन्नाथ पूजितेषु सुरेषु च।
मयि यज्ञसमाप्तिस्स्यात् त्वयि संतर्पितेऽनले।
सर्वेदेवाऽनलमुखाः सचाग्निस्त्वन्मुखे कृतम्।
ब्रह्मास्वयं ब्रह्मलोके स्वर्गेऽस्वर्ग निवासिनः।
सात्विकाः मानुषलोके नागाद्याश्च रसातले।
त्वयिप्रबोधयन्त्ये ते स्वार्त संसिद्धये सदा।
त्यज योगमयीनिद्रां कृपांकुरु सनातन।

इति प्रबुद्धत्वं पठित्वा। शयनबेरशक्तिं मूले नियोज्य। पूर्वदिनार्पित
गन्धमाल्यादीनि परिहृत्य। सशर्कर नवनीत गोक्षीरं निवेद्य। गो पृष्ठादीनि प्रदश्य।
नीराज्य। पुण्याहं वाचयित्वा। तज्जलेन
ओं सहस्रारहंफट् इति मन्त्रेण गर्भगेहादि पाकशालान्तं प्रोक्ष्य। दध्यन्नं निवेद्य।
अथ पञ्चशुद्धि विधिः उच्यते।

स्थान शुद्धिं पात्रशुद्धिं बिंबशोधनमेव च।

आत्मनः भूतशुद्धिश्च पञ्चशुद्धिः प्रकीर्तिताः।

तेषु स्थानशुद्ध्यादीनि परिचारकवरेण वा स्वहस्तेन वा कुर्यात्।

अथ भूतशुद्धिः

आसनस्य मेरुःपृष्ठ ऋषिः। अतलं छन्दः। कूर्मोदेवता। आसने विनियोगः।
ओं पद्मासनाय नमः। ओं भद्रासनाय नमः। ओं विमलासनाय नमः। ओं
कूर्मासनाय नमः। इत्यभ्यर्च्य। त्रिदर्भकृतकूर्च आसने निक्षिप्य। तदुपरि
उपविश्य। ऋजुकायत्वाः योगमुद्रां योगसंपुट मुद्रां तत्त्वमुद्रां च प्रदश्य। ओम् ओम्
ओम् इति श्रोत्राचमन पूर्वकम्।

ओम् नारायणाय विद्महे वासु देवाय धीमहि.

तन्नो विष्णुः प्रचोदयात्. इति प्राणानायम्य.

अस्य देव देवस्य भगवतो वासु देवस्य श्रीभूमि नीळा हेमाब्जनायिका समेत श्री
देवाधिराज स्वामिसन्निधौ नित्याराधनाङ्गं भूतशुद्ध्यादि मानस यागान्तम् करिष्ये ।

इति सङ्कल्प्य ।

ओम् यम् नमः पराय देह पाप्मानम् शोषयामि.

ओम् रम् नमः पराय दाहयामि. ओम् वम् नमः पराय

प्लावयामि. ओम् लंनमः पराय स्तंभयामि.

एवंशोषणादिभिः शरीरम् शुद्धम् भावयेत् ।

एवम् पृथिव्यादि पञ्च भूतानाम्, विधातु, सिन्धुद्वीप, काश्यप, किष्किन्ध, परब्रह्म ऋषयः

। गायत्री, अतल, त्रुष्टुप्, जगति, गायत्री छन्दागुम्सि. ओम्, हुम्, वम्, रम्, यम्, षम्, बीजानि। वराह, वरुण, अनल, वायु, अनिरुद्धा देवताः। तत्त्व सम्हारे विनियोगः ।

घ्राणोपस्थेन्द्रियान्विताम् पृथ्वीम् गन्धे विलापयामि

इति पादादि जान्वन्तम् ।

पायु रसनेन्द्रिय युताः अपः गन्धं च रसे विलापयामि

इति जान्वादि गुह्यान्तम् ।

दृष्टि चरणेन्द्रिय धृतम् वह्निं रसं च रूपे विलापयामि

इति गुह्यादि नाभ्यन्तम् ।

त्वक्चरेन्द्रियाश्रितम् वायुम् रूपं च स्पर्शं विलापयामि

इति नाभ्यादि नासान्तम् ।

वाक् श्रुति धरम् आकाशम् स्पर्शं च शब्दे विलापयामि

इति नासादि मूर्धान्तम् सम्हारामि ।

शब्दं मनसि विलापयामि ।

मनः अहंकृतौ विलापयामि ।

अहंकृतिम् बुद्धौ विलापयामि ।

बुद्धिम् प्रकृतौ विलापयामि ।

प्रकृतिम् जीवे विलापयामि ।

इति हृत्स्थानम् सम्हार मुद्रया स्पृष्टम् ।

जीवम् सुषुम्णया ब्रह्मरन्द्रच्छेदन पूर्वकम् रवि मण्डल द्वारा भगवदक्षिण चरणे

नियोजयामि. इति कुम्भकेन नाभिकन्दात् नियोज्य.

भगवद्वाम पादाङ्गुष्ठात् चंद्रमण्डल द्वारा ब्रह्मरन्द्र प्रविष्टम् जीवम् नाभिकन्दे
ध्यायामि.जीवात् प्रकृतिम् सृजामि. प्रकृतेः बुद्धिं सृजामि.बुद्धेः अहंकृतिम् सृजामि.
अहंकृतेः मनसःसृजामि. मनसः शब्दंसृजामि.

एवम् आकाशादि पञ्च भूतानाम् परब्रह्म,किष्किन्ध, काश्यप, सिन्धुद्वीप, विधातारो
ऋषयः । गायत्री, अतुल, त्रुष्टुप्, जगति, गायत्रीछदागुंसि ।

ओम्, षम्, यम्, रम्, वम्, हुम्, बीजानि । अनिरुद्ध, वायु, अनल, वरुण, वराह
देवताः। तत्त्व सृष्ट्यर्थे विनियोगः।

शब्दात् वाक्श्रुति धरम् आकाशं स्पर्शं च सृजामि इति मूर्धादि नासान्तम् ।

स्पर्शात् त्वक्क्रेत्रियाश्रितम् वायुरूपं च सृजामि इति नासादि नाभ्यन्तम् ।

रूपात् दृष्टि चरणेन्द्रिय धृतम् वह्निं रसं च सृजामि इति नाभ्यादि गुह्यान्तम् ।

रसात् पायु रसनेन्द्रिय युताः अपः गन्धं च सृजामि इति गुह्यादि जान्वन्तम् ।

गन्धात् घ्राणोपस्थेन्द्रियान्विताम् पृथ्वीं सृजामि इति जान्वादि पादान्तम् ।

सृष्टिमुद्रया स्पृष्ट्वा । त्रिविक्रम पदांबोजात् विनिसृताऽमृतेन आत्मानम्
अभिषेचयामि । स्व देहं अप्राकृत दिव्यभूतमयम् ध्यात्वा । इति भूतशुद्धिम् कृत्वा ।

ओम् अङ्गुष्ठाभ्याम् नमः, ओम् तर्जनीभ्यां स्वाहा, ओम् मध्यमाभ्याम् वषट् ।

ओम् अनामिकाभ्यां हुम्, ओम् कनिष्ठिकाभ्यां फट्; ओम् नखमुखैर्वौषट् ।

ओम् कूर्मादीन् दिव्य लोकम् तदनु मणिमयं मण्डपम् तत्र शेषम् ।

तस्मिन् धर्मादिपीठम् तदुपरिकमलम् चामर ग्राहिणीश्च ॥

विष्णुम् देवीम् विभूषायुधगण मुरगम् पादुकेवैनतेयम् ।

सेनेशम् द्वार पालान् कुमुद मुखगणान् विष्णुभक्तान् प्रपद्ये ॥

इति प्रार्थ्य ।

द्वादशाक्षर न्यास विधि:

अस्य श्री द्वादशाक्षर महामन्त्रस्य.श्री वासुदेवो भगवान् ऋषिः .देवि गायत्री छंदः
परमात्मा वासुदेवो देवता.अं बीजम् ,क्रोम् शक्तिःश्वेतो वर्णः बुद्धिःतत्त्वम् परमव्योम
क्षेत्रम्,भगवत् समाराधनार्थं जपे विनियोगः

कर न्यासः

ओम् ओम् ओम्	ओम् तेम् ओं
ओम् नम् ओम्	ओम् वाम् ओं
ओम् मोम् ओम्	ओम् सुं ओं
ओम् भम् ओम्	ओम् दें ओं
ओम् गम् ओम्	ओम् वाम् ओं
ओम् वम् ओम्	ओम् यम् ओम्
दक्षिण कर तल मारभ्य	वाम कर तल मारभ्य
कनिष्ठान्तम् पर्वसु न्यसेत्.	कनिष्ठान्तम् पर्वसु न्यसेत्.

देह न्यासः

ओम् सुम् ओम्	अङ्गुष्ठकनिष्ठिकाभ्याम् नाभौ । .
ओम् देम् ओम्	अङ्गुष्ठ तर्जनीभ्याम् गुह्ये ।
ओम् वाम् ओम्	अङ्गुष्ठम् विना जान्वोः ।
ओम् यम् ओम्	सर्वाङ्गुलीभिः चरणयोः ।
ओम् ओम् ओम्	अङ्गुष्ठेन शिरसःपूर्वभागे
ओम् नम् ओम्	तर्जन्या शिरसःदक्षिणे ।
ओम् मोम् ओम्	अनामिकाया पश्चिमे ।
ओम् भम् ओम्	कनिष्ठिकाया उत्तरे ।
ओम् गम् ओम्	मध्यमया मूर्ध्निमध्ये ।
ओम् वम् ओम्	अङ्गुष्ठअनामिकाभ्यां मुखे ।
ओम् तेम् ओम्	तर्जनीमध्यमाभ्याम् नेत्रयोः ।

ओम् वाम् ओम्	अङ्गुष्ठतर्जनीभ्याम् हृदये ।
ओम् ओम् ओम्	ज्ञानाय हृदयाय नमः ।
ओम् नम् ओम्	ऐश्वर्याय शिरसे स्वाहा ।
ओम् मोम् ओम्	शक्त्यै शिखायै वषट् ।
ओम् भम् ओम्	बलाय कवचाय हुम् ।
ओम् गम् ओम्	तेजसे नेत्राभ्याम् वौषट् ।
ओम् वम् ओम्	वीर्याय अस्त्राय फट् ।
ओम् तेम् ओम्	उदराय नमः ।
ओम् वाम् ओम्	पृष्ठाभ्याम् नमः ।
ओम् सुम् ओम्	बाहुभ्याम् नमः ।
ओम् देम् ओम्	ऊरुभ्यां नमः ।
ओम् वाम् ओम्	जानुभ्याम् नमः ।
ओम् यम् ओम्	पादाभ्याम् नमः ।

ओम् किरीट मुद्रायै नमः	शिरसि ।
ओम् श्रीवत्स मुद्रायै नमः	दक्षिणोरसि ।
ओम् कौस्तुभ मुद्रायै नमः	वामोरसि ।
ओम् वनमाल मुद्रायै नमः	कण्ठे ।

ओम् चक्र मुद्रायै नमः ।	ओम् पद्ममुद्रायै नमः	दक्षिण भागे ।	
ओम् शङ्ख मुद्रायै नमः ।	ओम् गदा मुद्रायै नमः	वाम भागे ।	
ओम् अनन्त मुद्रायै नमः ।	ओम् गरुड मुद्रायै नमः ।	विष्वक्सेन मुद्रायै नमः	पादाग्रे ।

द्वादशाक्षर ध्यानम्

चतुर्बाहु मुदाराङ्गं सर्वलक्षण लक्षितम् ।
शुद्ध स्पटिक वर्णाभम् अयुतेन्दु समप्रभम् ।
चारुहासम् सुताम्रोष्टम् कर्णान्तायतलोचनम् ।

निर्धूत पद्म रागाभम् दन्तछविसुशोभितम् ।
 महोरस्कम् महाबाहुम् प्रसन्नेन्दुनिभाननम् ।
 सुभ्रू ललाटम्सुमुखम् घनकुञ्चित मूर्धजम् ।
 तटिष्ठत सहस्राभम् पीत निर्मल वाससम् ।
 पाणिपादतलांभोजम् पुण्डरीकायतेक्षणम् ।
 श्रीवत्साङ्गं किरीटादि सर्वाभरण भूषितम् ।
 पद्म चक्र गदा शङ्खधारिणम् कौस्तुभोरसम् ।
 दिव्यगन्धविलिप्ताङ्गं दिव्यमालाविभूषितम् ।
 शेषाहिभोगे विपुले सुखासीनम् चतुर्मुख ।
 श्री भूमि सहितम् देवम् ललाटेऽश्वेतमृत्स्नया ।
 कृतोर्ध्वं पुण्ड्रतिलकम् मण्डितम् चण्ड भानुभिः ।
 नियुतै रयुतैश्चन्द्रैः विद्युत्कालाग्निकोटिभिः ।
 समवेतैरिवैकत्र तेजःपुञ्जैः विसर्पिभिः ।
 भ्राजमानंदुरालोकम् देहमण्डल निर्गतैः ।
 भासयन्तंजगत्सर्वम् ध्यायेत् प्रक्षीण कल्मषः ।
 सितम् कृष्णं च धूम्राभम् श्यामंतारानिभं तथा ॥
 स्पटिकाभं च शङ्खाभम् रक्तम् शुक्लं च लोहितम् ॥
 तमोरूपम् पीतवर्णम् ध्यात्वा मन्त्रद्वयाक्षरम् । इति ध्यात्वा ।

अष्टाक्षर न्यास विधिः

अस्य श्रीमदष्टाक्षर महामन्त्रस्य । अन्तर्यामी नारायण ऋषिः, देवी गायत्री
 छन्दः, परमात्मानारायणो देवता, अम् बीजम्, आयः शक्तिः, मम् कीलकम्,
 परमव्योमक्षेत्रम्, बुद्धिः तत्त्वम्, शुक्लादि वर्णः, उदात्तादि स्वरः, भगवत्समाराधनार्थं जपे
 विनियोगः ।

करन्यासः

ओम् ओम् ओम्	ओम् राम् ओम्
ओम् नम् ओम्	ओम् यम् ओम्
ओम् मोम् ओम्	ओम् णाम् ओम्
ओम् नाम् ओम्	ओम् यम् ओम्
दक्षिण तर्जनीमारभ्य	वाम तर्जनीमारभ्य
कनिष्ठान्तम् पर्वसुन्यसेत् ।	कनिष्ठान्तम् पर्वसुन्यसेत् ।

अथ देह न्यासः

ओम् राम् ओम्	अङ्गुष्ठ कनिष्ठिकाभ्याम् नाभौ ।
ओम् यम् ओम्	अङ्गुष्ठम् विना सर्वाभिर्मेहने ।
ओम् णाम् ओम्	तथैव जानुनि ।
ओम् यम् ओम्	समस्ताङ्गुलीभिः चरणयोः ।
ओम् ओम् ओम्	मध्यमया मूर्ध्निमध्ये ।
ओम् नम् ओम्	तर्जनी मध्यमाभ्याम् नेत्रयोः ।
ओम् मोम् ओम्	अङ्गुष्ठानामिकाभ्याम् मुखे ।
ओम् नाम् ओम्	अङ्गुष्ठ तर्जनीभ्याम् हृदये ।

ओम् क्रुद्धोल्काय स्वाहा	ज्ञानाय हृदयाय नमः ।
ओम् महोल्काय स्वाहा	ऐश्वर्याय शिरसे स्वाहा ।
ओम् वीरोल्काय स्वाहा	शक्त्यै शिखायै वषट् ।
ओम् विद्युल्काय स्वाहा	बलाय कवचाय हुम् ।
ओम् सहस्रोल्काय स्वाहा	तेजसे नेत्राभ्यां वौषट् ।
ओम् तेजोल्काय स्वाहा	वीर्याय अस्त्राय फट् ।

ओम् किरीट मुद्रायै नमः	शिरसि
ओम् श्रीवत्स मुद्रायै नमः	दक्षिणोरसि

ओम् कौस्तुभ मुद्रायै नमः वामोरसि
 ओम् वनमाल मुद्रायै नमः कण्ठे
 ओम् चक्र मुद्रायैनमः, ओम् पद्म मुद्रायै नमः दक्षिण भागे ।
 ओम् शङ्ख मुद्रायै नमः, ओम् गदा मुद्रायै नमः वाम भागे
 ओम् अनन्त मुद्रायै नमः, गरुड मुद्रायै नमः, विष्वक्सेन मुद्रायै नमः पादाग्रे

अष्टाक्षर ध्यानम्

चतुर्भुज मुदाराङ्गं चक्राद्यायुध सेवितम् ।
 काळमेघ प्रतीकाशम् पद्मपत्रायतेक्षणम् ॥
 पीतांबरधरम्सौम्यम् प्रसन्नेन्दुनिभाननम् ।
 चारुहासम् सुताम्रोष्ठं रत्नोज्ज्वलितकुण्डलम् ॥
 सुभ्रूललाटमकुटं घनकुञ्चितमूर्धजम् ।
 ललाटतिलकं सौम्यं दीपवत् श्वेतमृत्स्नया ॥
 स्फुरत्कटककेयुर हारकौस्तुभभूषितम् ।
 स्फुरत्भास्वरवर्णाभं शोभितं वनमलया ॥
 श्रीभूमिभ्याम् सुखासीनम् स्वर्णं सिंहासनेशुभे ।
 ध्यात्वेवम् देवदेवेशम् मन्त्रजापपरो भवेत् ॥
 शुक्लम् हिरण्यम् कृष्णम् रक्तम् कुङ्कुम सन्निभम् ।
 पद्मकिञ्जल्क सदृशम् अष्टमम् सर्ववर्णवत् ॥ एवंध्यात्वा ॥

श्री विष्णु षडक्षर न्यास विधिः

अस्य श्री विष्णु षडक्षर महा मन्त्रस्य । ब्रह्मा ऋषिः , देवि गायत्री छन्दः ।
 श्रीमहाविष्णुः देवता, प्रणवं बीजम् । इम् शक्तिः, मम् कीलकम् । कुमुदादि वर्णः
 उदात्तादि स्वरः , भगवत्समाराधनार्थं जपे विनियोगः । (श्री विष्णु सान्निध्यर्थे इति पा)

करन्यासः

ओम् ओम् ओम्	अङ्गुष्ठाभ्याम् नमः
ओम् नम् ओम्	तर्जनीभ्याम् स्वाहा
ओम् मोम् ओम्	मध्यमाभ्यां वषट् ।
ओम् विम् ओम्	अनामिकाभ्याम् हुम्
ओम् षण्म् ओम्	कनिष्ठिकाभ्याम् फट् ।
ओम् वेम् ओम्	नखमुखै वौषट् ।

अथ देह न्यासः

ओम् ओम् ओम्	ज्ञानाय हृदयाय नमः
ओम् नम् ओम्	ऐश्वर्याय शिरसे स्वाहा
ओम् मोम् ओम्	शक्त्यै शिखायै वषट् ।
ओम् विम् ओम्	बलाय कवचाय हुम् ।
ओम् षण्म् ओम्	तेजसे नेत्राभ्याम् वौषट् ।
ओम् वेम् ओम्	वीर्याय अस्त्राय फट् ।

ओम् किरीट मुद्रायै नमः	शिरसि
ओम् श्रीवत्स मुद्रायै नमः	दक्षिणोरसि
ओम् कौस्तुभ मुद्रायै नमः	वामोरसि
ओम् वनमाल मुद्रायै नमः	कण्ठे
ओम् चक्र मुद्रायै नमः, ओम् पद्म मुद्रायै नमः	दक्षिण भागे ।
ओम् शङ्ख मुद्रायै नमः, ओम् गदा मुद्रायै नमः	वाम भागे
ओम् अनन्त मुद्रायै नमः, गरुड मुद्रायै नमः विष्वक्सेन मुद्रायै नमः	पादाग्रे

श्री विष्णु षडक्षर ध्यानम्

विष्णुम् सारथ चंद्रकोटिसदृशम् शङ्खम् रथाङ्गं गदा ॥
 अंबोजम् दधतम् सिताब्जनिलयम् कान्तम्जगन्मोहनम् ।
 आवद्वाङ्गत हार कुण्डलमहा शोभास्पुरद्वक्षसम् ।
 श्रीवत्साङ्गमुदार कौस्तुभधरम् वन्दे मुनीन्द्रावृतम् । इति ध्यात्वा
 द्वादशाक्षर, अष्टाक्षर; विष्णु षडक्षरान् अक्ष मालया अष्टोत्तर शतं वा, अष्टा विंशति
 वा, अष्टौ वा (पू)बीजाद्यन्ते सम्पुटितम्जपेत् ।

मानसाराधनम्

सौवर्णस्थालिवल्ये मणिगण खचिते गोघृताक्तान् सुपक्वान् ।
 भक्ष्यान् भोज्यान्श्च लेह्यान्परिमितमहो शोष्यमन्नं निधाय ।
 नानाशाखैरुपेतं दधिमधुगुळक्षीर पानीय युक्तम् ।
 तांबूलं चापि विष्णोः प्रतिदिवसमहो मानसं कल्पयामि ।
 हृदब्जे मूलभेरात् भगवन्तम् वासुदेवं ध्यात्वा । ओं नमोभगवतेवासुदेवाय मन्त्रासनम्
 समर्पयामि । ओम् अर्घ्यं समर्पयामि, पाद्यम् समर्पयामि, आचमनीयम् समर्पयामि,
 दिव्यस्नानम् समर्पयामि । प्लोत वस्त्रम्, कस्तूरि तिलकम्, ब्रह्मसूत्रम् समर्पयामि ।
 गन्ध, सर्वाभरण, पुष्पाक्षतान्, समर्पयामि । धूप, दीपम्, समर्पयामि । क्षीर गुळ
 पायसान्नम् निवेदयामि । पानक पानीय आचमनीयम् समर्पयामि । समस्त
 राजोपचार पूजान् समर्पयामि ।

“भगवन् पुण्डरीकाक्ष शरणागत वत्सल ।

गृहाण मानसीम् पूजां यथार्थं परिभाविताम् । ”

इति तुळसीजलम् भूमौ निक्षिप्य ।

अथ भाह्ययाग विधिः

ओम् घण्टाधिदैवताय ओम् कं ब्रह्मणे नमः। इति घण्टाम् संचाल्य। चालयित्वा। धूप पात्राधिदैवताय ओम् पावकाय नमः। दीप पात्राधि दैवताय ओम् भास्कराय नमः। वर्धन्यादिअर्चन पात्राधि दैवताय ओम् वम् वरुणाय नमः। इत्यभ्यर्च्य। विष्णु गायत्र्या सर्वाणिद्रव्याणि प्रक्षाल्य। “शुचीवो हव्या... इति मन्त्रम् पठित्वा।

ओम् त्रिपादुकाधिदैवताय ओम् त्रेथाग्रये नमः।

ओम् रम् बालाग्रये नमः, ओम् रम् यौवनाग्रये नमः, ओम् रम् वृद्धाग्रये नमः, पात्रादाराधि दैवताय ओम् लम् पृथ्व्यै नमः, तदुपरि आग्नेयादि कोणेषु अर्घ्यं, पाद्य, आचमनीय, स्नानीय पात्राणि मध्ये शुद्धोदकपात्रान् संस्थाप्य। गाळितोदकैः आपूर्य। प्रणवेन स्पृष्ट्वा। ओम् अर्घ्यं परिकल्पयामि। ओम् पाद्यं परिकल्पयामि। ओम् आचमनीयम् परिकल्पयामि। ओम् स्नानीयम् परिकल्पयामि। ओम् शुद्धोदकम् परिकल्पयामि। इति तुळसीम् निक्षिप्य।

कुशाग्राक्षत, पुष्प, फल, चंदन, तिल, सिद्धार्थ, यवान् अर्घ्यपात्रे।

तिलम्, दूर्वा, विष्णुपर्णी, श्यामाक, पद्म, अक्षतानि पाद्य पात्रे।

एला, लवङ्ग, जाती, तक्कोल, चंदन, पुष्पाणि आचमनीयपात्रे।

गन्ध, सर्वौषधीः, रत्न, फल, बीज, कुश, तिल, अक्षत, दधि, क्षीर, घृत, रजनी, द्वादश द्रव्याणि स्नानीयपात्रे।

कोष्ठम्, माम्सी, हरिद्र, मुरा, शैलेय, चम्पक, वचा, कच्चोर, मुस्ता, सर्वौषधीः शुद्धोदकपात्रे निक्षिप्य।

दक्षिण हस्ते ओम् रम् द्वादशाराय चक्राय नमः, तन्मध्ये ओम् हम् सूर्याय नमः, दीप्तैः तद्रश्मिभिः द्रव्याणि दग्धानि ध्यात्वा।

वाम हस्ते ओम् षोडशदळयुताय विकस्वराय श्वेत पद्माय नमः, तन्मध्ये ओम् वम् षोडशकलायुताय अमृतमयाय चन्द्रमसे नमः, दीप्तैः तद्रश्मिभिः द्रव्याणि सिक्तानि

ध्यात्वा ।

तानि यागयोग्यानि विचिंत्य । हस्तयोरुभयोः देवम् नारायणम् ध्यात्वा ।
ताभ्यांद्रव्याणि सकृत्सकृत् संस्पृश्य । विष्णुगायत्र्या अभिमन्त्र्य ।
ओम् सुम् सुरभ्यै नमः इति सुरभि मुद्राम् प्रदश्य । तद्गुधैः अमृताम्बुभिः पूरितानि
विचिंत्य । अर्घ्यपात्रात् किञ्चिज्जलम् अन्यस्मिन् पात्रे गृहीत्वा । आधार
स्थालिकोपरि विन्यस्य ।

अर्घ्यपात्रे ओम् श्रियै नमः, पाद्य पात्रे ओम् पितृभ्यो नमः, आचमनीय पात्रे
ओम् सरस्वत्यै नमः, स्नानीय पात्रे ओम् वरुणाय नमः, शुद्धोदकपात्रे ओं नमोभगवते
वासुदेवाय शान्त्यै नमः इत्यावाह्य । धूप दीपम् समर्प्य । पात्रान्तरस्थमर्घ्यजलम्
वाम हस्ते निधाय । दक्षिण हस्तेन पिधाय । ओं नमो नारायणायेति सप्तवारं
अभिमन्त्र्य । तज्जलेन ओम् सहस्रार हुम् फट्; इति सर्वाणि द्रव्याणि आत्मानं च
प्रोक्ष्य । मूलभेरस्य पादयोः तुळसीं समर्प्य । ओम् नमोभगवते वासुदेवाय सपर्यासनं
समर्पयामि । इति प्रार्थ्य ।

योग पीठार्चन विधिः

अर्चनं योग पीठस्य मन्त्रन्यसनमेव च ।

बिम्बेस्थिरे सदाकार्यम् पूजारंभे चतुर्मुख ।

इति वचनात् मूलभेरस्य पादयोः योग पीठार्चनं कुर्यात्:

ओम् ह्रीं आधार शक्त्यै नमः

ओम् औम् षूं काल पावक कूर्माय नमः

ओम् हं सहस्र फणाधृत चतुरश्र भूमण्डलाय अनन्ताय नमः

ओम् भूम् भूम्यै नमः ।

तदुपरि आग्नेयादि कोणेषु

ओम् धर्माय नमः ,

ओम् ज्ञानाय नमः ,

ओम् वैराग्याय नमः , ओम् ऐश्वर्याय नमः ,
एतान् योगासनाङ्घ्रिरूपान् पुरुषाकृतीन् चतुर्भुजान् सिंहवक्त्रान् स्थितान् ध्यायामि ।

ओम् अधर्माय नमः , ओम् अज्ञानाय नमः ,
ओम् अवैराग्याय नमः , ओम् अनैश्वर्याय नमः ,
मध्ये ओम् सदाशिवाय नमः ।

एतान् अरुण वर्णान् अञ्जलि हस्तान् पूर्वोक्त रूपान् ध्यायामि ।

योगासनाङ्घ्रि अन्तरान्तर प्रागादिषु

ओम् ऋग्वेदाय नमः , ओम् यजुर्वेदाय नमः ।
ओम् सामवेदाय नमः , ओम् अथर्ववेदाय नमः ।
ओम् कृतयुगाय नमः , ओम् त्रेतायुगाय नमः ,
ओम् द्वापरयुगाय नमः , ओम् कलियुगाय नमः ।
ओम् वैकारिक अहंकाराय नमः,
ओम् तैजसिक अहंकाराय नमः,
ओम् भौतिक अहंकाराय नमः,

एतान् पाशरूपयुतान् ध्यायामि ।

ओम् सत्वगुणाय नमः ,
ओम् रजोगुणाय नमः ,
ओम् तमोगुणाय नमः ।

एतान् गुणरूपेण ध्यायामि ।

ओम् ङं घं गं खं कं तूलिकारूपेभ्यो पृथिव्यप्तेजोवाय्वाकाशात्मने नमः ।

ओम् मम् आस्तरण रूपाय जीवात्मने नमः ।

तदुपरि ओम् रम् अग्निमण्डलाय नमः ।

ओम् वम् सोममण्डलाय नमः ।

ओम् हम् सूर्यमण्डलाय नमः ।

उपरि ओम् श्वेताय द्वादशदळयुतायविपुल कर्णिका केसरयुताय गुणत्रयात्मकाय

अव्यक्तपद्माय नमः । ओम् भद्रासनाय नमः ।

इत्यासनान्तस्थ देवताश्च आवाह्य अभ्यर्च्य ।

पीठस्य दक्षिणे पार्श्वे

ओम् ब्रह्मणे नमः ओम् विष्णवे नमः ओम् ईश्वराय नमः ।

उत्तरे ओम् सनत्कुमाराय नमः ओम् सनकाय नमः ओम् सनन्ताय नमः ।

पश्चिमे ओम् दुर्गायै नमः , ओम् विघ्नेशाय नमः , ओम् नारदाय नमः ।

अग्रे ओम् अस्मद्गुरुभ्यो नमः ,

ओं अस्मत्परमगुरुभ्यो नमः ,

ओम् अस्मत्सर्व गुरुभ्यो नमः ।

इत्यात्मानगुरुं च ध्यात्वा ।

सकल वेदान्त सारार्थ पूर्णाशयम् ।

विपुल वादूल गोत्रोद्भवानाम् वरम् ।

रुचिर जामात्रु योगीन्द्र पादाश्रयम्

वरद नारायणम् मद्गुरुम् संश्रये ।

इत्यभ्यर्च्य । धूप दीपम् समर्प्य । आवाहन पात्रम् अद्भिरापूर्य । तुळसीम् निक्षिप्य । हृदयस्थम् देवम् ओम् नमोभगवतेवासुदेवाय श्री भूमि नीळासमेताय देवाधिराजस्वामिने नमः इति तुळसीम् मूलभेरस्यमूर्ध्नि समर्प्य । सुस्थितो अभिमुखोभव इति प्रार्थ्य । प्रतिमामुद्राम् प्रदर्श्य । नाभ्यादि हृदयान्तम् द्वादशाक्षरेण स्थितिन्यासम् कुर्यात् । किरीटादि मुद्रान् प्रदर्श्य ॥

श्री देव्याः

शब्दब्रह्म स्वरूपिणीम् सर्व शक्ति मयीम्

ओम् श्रीम् श्रियै नमः पद्मासनं समर्पयामि ।

ओम् श्राम् ज्ञानाय

हृदयाय नमः ,

ओम् श्रीम् ऐश्वर्याय

शिरसे स्वाहा ,

ओम् श्रूम् शक्त्यै

शिखायै वषट् ,

ओम् श्रैं बलाय

कवचाय हुम् ,

ओम् श्रौम् तेजसे

नेत्राभ्याम् वौषट्;

ओम् श्रः वीर्याय अस्त्रायफट् ।

इति षडङ्गं च कृत्वा । किरीट, कमल, वनमाल मुद्रां च प्रदर्श्य ।

श्रीदेवि ध्यानम्

श्रियं च दक्षिणेपार्श्वे चिन्तयेत् पद्मसंभवाम्,
तप्त हाटकसङ्काशाम् पद्म पत्रायतेक्षणाम्,
तिसृभिः परिचूडाभिः ललाटोपरि शोभिताम्,
सपद्म वामहस्तान्ताम् कक्ष्या बद्धगण स्तनीम्,
प्रसारितेतरकराम् सर्वाभरण भूषिताम् ।

प्रसन्न वदनाम् देवीम् भगवत् पाद वीक्षणाम् ॥

त्रिभङ्गीम् कोमलाम् कान्ताम् सुमुखीम् भावयेत् सदा ।

इति ध्यात्वा धूप दीपम् समर्प्य ।

भू देव्याः

शब्द ब्रह्मस्वरूपिणीम् सर्वशक्तिमयीम्

ओम् ह्रीम् भूम्यै नमः पद्मासनम् समर्पयामि ।

ओम् ह्राम् ज्ञानाय हृदयाय नमः,

ओम् ह्रीं ऐश्वर्याय शिरसे स्वाहा,

ओम् ह्रम् शक्त्यै शिखायै वषट्; ओम् ह्रैम्

बलाय कवचाय हुम्, ओम् ह्रौम् तेजसे

नेत्राभ्याम् वौषट्; ओम् हः वीर्याय अस्त्रायफट् ।

इति षडङ्गं च कृत्वा । किरीट, कमल, वनमाल मुद्रां च प्रदर्श्य ।

भूदेवि ध्यानम्

वामपार्श्वे महीदेवीं द्विहस्तां श्यामल प्रभाम् ।

स्तनबन्ध विहीनाङ्गीं सर्वाभरण भूषिताम् ।

त्रिभङ्गीम् कोमलां कान्ताम् लक्ष्मीवन्मकुटोज्ज्वलाम् ।

वहन्तीम् दक्षिणे हस्ते लसत्कल्हार कुङ्कुलाम् ।

प्रसारितेतरकराम् प्रसन्नैंदु निभानाम्।
 भक्ताभीष्टप्रदाम् देवीम् सुमुखीं भावयेत्सदा।
 श्री नीळा देव्याः न्यासमुच्यते
 शब्दब्रह्मस्वरूपिणीं सर्वशक्ति मयीम् ओं णम् नीळादेव्यै नमः।
 ओं णाम् इत्यादि षडङ्ग न्यासं कृत्वा। किरीटादि मुद्रां प्रदर्श्य।

ध्यानम्
 श्रीमत्तुळसी रूपाम् विष्णुपत्नीं हरिप्रियाम्।
 सर्वाभरण सम्युक्ताम् नीळादेवीमहं भजे।
 भक्ताभीष्टप्रदाम् देवीम् सुमुखीं भावयेत्सदा।
 इति ध्यात्वा। धूप दीपम् समर्प्य।

मन्त्रासन विधिः

ओम् अर्चत प्रार्चत नरः, प्रिय मेधासो अर्चत,
 अर्चन्तु पुत्रका उता, पुरामि धृष्णा अर्चत इति सामपठन् ओम् नमो भगवते वासुदेवाय
 फलम् भवतु मे पुष्पैर्नमः स्वाहा, इति पुष्पाञ्जलिम् कुर्यात् ।

विभो सकल लोकेश विष्णो जिष्णो प्रभोहर।
 त्वाम् भक्त्यापूजयांयद्य भोगैरर्घ्यादिभिः क्रमात्।
 दिव्येनाऽर्घ्योपचारेण यथा शक्ति यथा विधि।
 अर्चयिष्यामि समये भगवन्तम् जनार्दनम्।

ओम् नमो भगवते वासुदेवाय मन्त्रासनम् समर्पयामि।
 इति सर्वत्र प्रार्थ्य।

ओम् तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि
 धियो योनः प्रचोदयात्
 अर्घ्यम् समर्पयामि। इति देवस्य मूर्ध्नि अर्घ्यं समर्प्य।

ओम् त्रीणि पदाविचक्रमे विष्णुर्गोपाऽथाभ्यः

ततोधर्माणिधारयन्

पादयोः पाद्यं समर्पयामि । इति द्विवारं ।

ओम् आपः पुनन्तु पृथ्वीं पृथिवी पूतापुनातुमां.

पुनन्तु ब्रह्मणस्पतिः ब्रह्म पूतापुनातु माम् ।

इति आचमनीयम् समर्पयामि ।

दासोहम् ते जगन्नाथ स पुत्रादि परिग्रहः

प्रेष्यम् प्रशाधिकर्तव्ये माम् नियुङ्क्ष्व हिते सदा ।

इति देवम् साष्टाङ्गम् प्रणम्य ।

मधुक्षीरं च दध्याज्यम् मधु पर्कमिति स्मृतम् ।

एकाङ्गं वा समस्तम् वा मधुपर्कम् न लोपयेत् ।

इत्युक्तवत् ओम् नमोभगवतेवासुदेवाय मधुपर्कम् निवेदयामि ।

ओम् मधु वाता ऋतायते, मधु क्षरन्ति सिंधवः,

माद्वीर्णस्सन्त्वौषधीः इति मन्त्रेण समर्प्य ।

आचमनीयं समर्प्य । हस्त, मुख, पादशाटीम्

विष्णोरराट्..... इतिमन्त्रेण समर्प्य ।

योगासनाब्जपत्रेषु, पूर्वादिषु, द्वादश दलेषु ।

ओम् श्रीवत्साय नमः , ओम् वनमालायै नमः ,

ओम् योगमायायै नमः , ओम् वैष्णव्यै नमः ,

ओम् विमलायै नमः । ओम् सृष्ट्यै नमः ,

ओम् उत्कर्षिण्यै नमः , ओम् प्रज्ञायै नमः ,

ओम् सत्यायै नमः , ओम् ऐशान्यै नमः ,

ओम् अनुकम्पायै नमः , ओम् पितामह्यै नमः ।

एताः पुष्पाञ्जलिधरम् ध्यात्वा ।

प्रथमावरणे सूर्य मण्डलस्योपरि

ओम् व्याप्त्यै नमः , ओम् कांत्यै नमः ,
 ओम् तृप्त्यै नमः , ओम् श्रद्धायै नमः ,
 ओम् विद्यायै नमः , ओम् जयायै नमः ,
 ओम् क्षमायै नमः , ओम् शांत्यै नमः ,

एताः चामर धारिणीम् ध्यात्वा ।

द्वितीया वरणे सोममण्डलस्योपरि

ओम् शङ्खिणे नमः , ओम् चक्रिणे नमः ,
 ओम् गदिने नमः , ओम् खड्गिणे नमः ,
 ओम् पद्मिने नमः , ओम् मुसलिने नमः ,
 ओम् शार्ङ्गिणे नमः , ओम् वनमालिने नमः ।

एताः आयुध धारिणीम् ध्यात्वा ।

त्रितीयावरणे अग्नि मण्डलस्योपरि

ओम् इन्द्राय नमः , ओम् अग्नये नमः ,
 ओम् यमाय नमः , ओम् नैऋतये नमः ,
 ओम् वरुणाय नमः , ओम् वायवे नमः ,
 ओम् सोमाय नमः , ओम् ईशानाय नमः ।

त्रितीयावरणाद्वहिः भगवतः प्रति मुखे ओम् क्षम् वैनतेयाय नमः ।

ऐशान्याम् ओम् विष्वक्सेनाय नमः , पादुके ओम् अनन्ताय नमः । इत्यभ्यर्च्य । धूप,
 दीपम् समर्प्य ।

कर्माचादि बिम्बानाम् पूजन विधिः उच्यते

कर्माचा च, उत्सवाचा, बल्यचाच ,तथापरे ।

स्नान, तीर्थोभयार्चा च ,शयनार्चेति षड्विधाः ।

इत्युक्तवत् षड्वेद पूजा विषये सर्वत्र योगपीठार्चनम् पूर्ववत् कृत्वा । अनन्तरम् वक्ष्यमाणेनविधिना आवाहन पात्रम् अद्विरापूर्णं तुळसीम् निक्षिप्य । मूल भेरात् यच्चक्तिम् ओम्नमोनारायणाय आगच्छ आगच्छ इति वारचतुष्टयम् उक्त्वा । कर्मभेरस्य मूर्ध्नि तत्तोयं तुळस्या समर्प्य ।

प्रतिमा मुद्रां प्रदर्श्य । आवाहितो भव, स्थापितो भव, सन्निधानो भव, सन्निरुद्धो भव, साम्मुख्यो भव, प्रार्थितो भव ॥

स्वामिन् सर्व जगन्नाथ यावत् पूजावसानकम् ।

तावत् त्वम् भक्तिभावेन बिम्बेस्मिन् सन्निधिम् कुरु ।

इति यागावसानिकम् प्रार्थ्य ॥ नाभ्यादि हृदयान्तम् अष्टाक्षरेण स्थितिन्यासम्कृत्वा । किरीटादि मुद्रान् प्रदर्श्य ॥ एवम् षड्वेद विधाने कर्माचा, उत्सवाचा, बल्यचा, स्नानार्चा, तीर्थार्चा पर्यन्तम् आवाहनादि मुद्राप्रदर्शन पूर्वकम् अष्टाक्षरेणैव स्थितिन्यासं कारयेत् । शयनभेर मात्रमेव ओम् नमो विष्णवे आगच्छ इत्यावाह्य । आवाहनादि मुद्रापूर्वकम् । विष्णुषडक्षरेण स्थिति न्यासम् कृत्वा । किरीटादिमुद्राम् प्रदर्श्य ॥ पूर्ववत् श्री भू देव्योरपि आवाहनम् कृत्वा ।

अरविंदासनेदेवि पद्मगर्भ समुद्भवे ।

आगच्छाऽऽवाहने पात्रे गोविन्द गृह मेधिनी ।

इति श्री देव्याः मूलभेरात् आवाह्य । आवाहनादि षण्मुद्राम् प्रदर्श्य ॥ ओम् श्रामित्याति षडङ्गं च कृत्वा । किरीट, कमल,वनमाल मुद्रांश्च प्रदर्श्य ॥ भूदेव्याः ओम्

हीं भूम्यै नमः आगच्छेति आवाह्य ।

प्रतिमा मुद्राम् प्रदर्श्य ॥ आवाहनादि षण्मुद्राम् प्रदर्श्य ॥

ओम् हाम् इत्यादि षडङ्गं च कृत्वा । किरीटादिमुद्राम् प्रदर्श्य ॥

(श्री, भूदेव्याः विषये- मूल भेरम् न चेत् भगवतः श्रीवत्सात् आवाह्य ।)

ओम् क्लीम् कृष्णाय गोविन्दाय गोपी जनवल्लभाय नमः इति सन्तान कृष्ण स्वामिनम् आवाह्य । पूर्ववत् मुद्रा दर्शन ओम् क्लाम् इत्यादि षडङ्गन्यास पूर्वकम्, किरीटादि मुद्रां च कृत्वा । ओम् नमोभगवते महा सुदर्शनाय आगच्छ इति सुदर्शनम् आवाह्य । पूर्ववत् मुद्रा प्रदर्शन

ओम् आचक्रायस्वाहा	ज्ञानाय हृदयाय नमः ।
ओम् विचक्रायस्वाहा	ऐश्वर्याय शिरसेस्वाहा ।
ओम् सुचक्रायस्वाहा	शक्त्यै शिखायै वषट् ।
ओम् धिचक्रायस्वाहा	बलायकवचाय हुं ।
ओम् ज्वाला चक्राय स्वाहा	तेजसे नेत्राभ्यां वौषट् ।

ओं महासुदर्शन चक्राय स्वाहा वीर्याय अस्त्राय फट्

इति षडङ्गं च कृत्वा । किरीटादि मुद्राणि प्रदर्श्य ।

सर्वेषाम् मूलभेर पूजनवत् पुष्पाञ्जलि पूर्वक, मन्त्रासन प्रार्थन, अर्घ्य पाद्यादि उपचार, धूप, दीपान्तम् सम्पूज्य । इति मन्त्रासनम् । स्नानसन उपचारान् प्रारभेत्

स्नानस्नान विधिः

स्नान कालस्त्वयम् प्राप्तः तवेच्छा वर्तते यदि ।

अभ्यञ्जयित्वा देवेश सुस्नानम् कर्तुमर्हसि ।

स पादपीठमपरम् शुभंस्नानासनम् महत् ।

आसादयाशुस्नानार्थं मद्रनुग्रह कांयया ।

इति देवेशम् प्रार्थ्य ॥

ओम् पादुकाधि दैवताय ओम् अम् अनन्ताय नमः इति पादुकारोहणम् स्मृत्वा ।
अभिषेचनम् ।

उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पते देवयन्तस्त्वेमहे; उपप्रयन्तु

मरुतस्सु दानवः इन्द्र प्राशुर्भवासच, प्रैतुब्रह्मणस्पतिः

इति देवम् उत्थितम् स्मृत्वा ।

भद्रम् कर्णेभिः शृणुयाम देवाः भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः ।

स्थिरैरङ्गैस्तुष्टु वागुंसस्तनूपिः व्यशेम देवहितम् यदायुः ।

इति स्नानासन वेदिकायाम् निविष्टम् विचिन्त्य ।

ओम् तद्विष्णोः परमम् पदं सदापश्यन्ति सूरयः, दिवीवचक्षुराततम् ।

तद्विप्रासो विपन्यवो जाग्रु वाम् सस्समिन्धते । विष्णोर्यत् परमम् पदम् ।

ओं नमो नारायणाय दन्तधावनम् समर्पयामि ।

ओम् नारायणाय विद्महे वासु देवाय धीमहि

तन्नो विष्णुः प्रचोदयात् ।

इति जिह्वा निर्लेपनम् समर्पयामि ।

ओम् हस्त प्रक्षाळणम् समर्पयामि ।

शन्नो देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतये शम्यो रभिस्रवन्तुनः इति गण्डूषं समर्पयामि ।

ओं पिशङ्गपृष्ठिममृणं पिशाचमिन्द्र

संवृणा सर्वम् रक्षो निबर्हय ।

इति मुख मञ्जनम् समर्पयामि ।

हस्त प्रक्षाळणम् समर्पयामि । विष्णोरराटमसि...विष्ण वेत्व ।

इति हस्तः मुख पादशाठीम् समर्पयामि ।

ओम् वाम देवाय नमो ज्येष्ठायनमो रुद्राय नमः कालाय नमः कलवि करणायनमो बलवि करणायनमो बल प्रमथनायनमो सर्वभूत तमनाय नमो मनोन्मनाय नमः। इति अभ्यञ्जनं समर्पयामि ।

ओं विष्णोर्णुकम् वीर्याणि इति आमलक स्नानम् समर्पयामि ।

नते विष्णुर्जाय मानो नजातो देव महिम्नः , परमंत आप उदस्तन्ना नाकमृष्टम् बृहन्तं, दातर्थ पृथिवी मभितो मयूखैः। ” इति अभिषेचनम् समर्पयामि ।

आपोहिष्टामयोभुवः.....आपोजनयताचनः। इति स्नानंसमर्प्य ।

ओम् अतोदेवा अवन्तुनो पृथिव्यासप्त दामभिः

इति कनक कङ्कतेन केशशोधनम् समर्पयामि ।

कलश स्नपनम्। स्नानीयतीर्थेन वा सम्स्त्राप्य ।

(ओं आप्यायस्व इति क्षीरम्-दधिक्राविण्णो इति दधि-मधुवाता इति मधुना-ओं नारायणायविद्महे इति नाळिकेर जलेन)

ओम् हिरण्य वर्णाम्जात वेदोम आवह

इति हरिद्राभिषेचनम् समर्प्य ।

ओम् हिरण्य वर्णाःशुचयः पावका यासुजातः कश्यपोयास्विन्द्रः ।

अग्निंया गर्भन्दधिरे विरूपास्तान आपःशग्गुस्योनाभवन्तु ।

यासागुम् राजा वरुणोयातिमध्ये सत्यानृतेऽवपश्यञ्जनानाम् ॥

मधुश्चुतश्शुचयोयाः पावकाः स्तान आपःशग्गुस्योनाभवन्तु ॥

यासाम् देवा दिविकृण्वन्ति पक्षम् या अन्तरिक्षे

बहुधाभवन्ति । याःपृथ्वीगुम् पयसोन्दन्तुशुक्रास्तान

आपःशग्गुस्योनाभवन्तु ॥ शिवेनमा चक्षुषापश्शिवया तनुवोपस्पृशन्तु त्वचम्मे ।

सर्वागुम् अग्नीगुंरप्सुषेमो मयि वर्चो बलमोजोनिधत्ता ।

इति गन्धाभिषेचनम् समर्प्य ।

विष्णु गायत्र्या कुङ्कुमाभिषेचनम् समर्प्य ।

पोतासपुना तुमा पुनन्तु मा देव जनाः पुनन्तु मनवोधिया ।

इति महा भिषेचनम् समर्पयामि ।

ओम् तत्सवितुर्वरेण्यम् भर्गो देवस्य धीमहि
धीयो योनः प्रचोदयात् । ” इति देवम् परिषिच्य ।
त्वं मेऽहं मे कुतस्तत्तदपि कुत इदं वेदमूलप्रमाणात् ।
एतस्सानादिसिद्धादनुभव विभवाः सोबि सा क्रोशयेव ।
क्वाः क्रोशः कस्यगीतादिषु ममविधितः कोत्रसाक्षी सुधीः स्यात् ।
हन्त त्वःपक्षपाती सयितु नृकुल हे! मृग्य मध्यस्तव त्वम् ।
देवदेवसुरास्सिद्धाः तीर्थानि च महर्षयः ।
त्वत्सेवार्थं स्थितास्सर्वे स्नानेनैतान् कृतार्थयः ।
सर्वमङ्गलसंयुक्ताः वेद वाद्याधि घोषणैः ।
सहस्र धारया स्नानं कर्तुं देवः प्रसीद ओम् ।
ओं शङ्खधाराधि दैवताय ओं जलेशाय नमः
ओं पद्म धाराधि दैवताय ओं पुष्ट्यै नमः
ओं सहस्र धाराधि दैवताय ओं पूर्णचन्द्राय नमः

इत्यभ्यर्च्य । पुरुष सूक्तेन संस्त्राप्य ।

अग्निर्मूर्धा दिवःककुत्पतिः पृथिव्या अयं ।

अपागुं रेतागुम्सिजिन्वति ।

इति प्लोतवस्त्रेण अङ्गांबुमार्जनं समर्प्य ।

विष्णुगायत्र्या दौत निर्मल वस्त्र द्वयं समर्पयामि ।

ओम् इति यज्ञोपवीतम् समर्प्य । ओम् उत्तरीयं समर्पयामि ।

ओम् नमो नारायणाय अर्घ्यं पाद्य आचमनीयादीन् समर्पयामि ।

इति स्नानासनम् ।

अलंकारासनम्

सम्पन्नम् देवसद्वस्त्रं भूषास्त्रकन्दनादिकम् ।

अलंकारासनम् भद्रम् अधितिष्ठ त्रितीयकम् ।

ओम् नमोभगवतेवासुदेवाय अलंकारासनम् । समर्पयामि ।

इति सर्वत्र प्रार्थ्य । अर्घ्यपाद्यादि उपचारान् समर्प्य ॥

ओं मूर्धानम् दिवो अरतिम् पृथिव्यावैश्वानरमृताय जातमग्निम्,
कविगुंसम्राजमतिथिम्जनाना मासन्ना पात्रं जनयन्तदेवाः । इति आर्द्रान् केशान्
अगरुधूपेन शोषयामि ।

विष्णु गायत्र्या तिलक धारणम् समर्पयामि ।

इदं विष्णुः इति मन्त्रेण दिव्य गन्धं समर्प्य ।

जितन्ते दक्षिणतो वृषभयेति हव्यः इन्द्रो जयाति नवराजयात ।

अधि राजो राजसु राजयाति ।

इति मन्त्रेण सर्वाभरणान् समर्पयामि ।

“ओम् तद्विष्णोः” इति मन्त्रेण दिव्य परिमल पुष्पाणि समर्पयामि ।

ओं इरावती धेनुमतीहि भूतम् सूयवसिनीमनवेदशस्ये व्यष्टब्गाद्रोतसी विष्णवेते
दातर्थं पृथ्वीमभितो मयूखैः ।

इति देवस्य पादयोः अक्षतान्समर्पयामि ।

विष्णु गायत्र्या अञ्जनम् समर्प्य ।

दर्पणाधि दैवताय ओं श्री महालक्ष्म्यै नमः इत्यावाह्य । व्याहृत्या दर्पणं समर्प्य ।

ओम् धूरसि धूर्व धूर्वन्तं धूर्वतं तंधूर्वयम्

वयंधूर्वामह - इति धूपमुद्रांप्रदर्श्य । धूपंसमर्प्य ।

नक्षत्र दीपाधि दैवताय तारावृत चन्द्रमसे नमः

ओम् उद्दीप्यस्वजातवेतोह्यपन्निरुद्धति मम, पशूगुंश्चमह्यमावह जीवनं च
दिशोदश । इति दीपमुद्रां प्रदर्श्य । दीपारोपणम् कृत्व ।

घट दीपाधि दैवताय ओम् लक्ष्म्यै नमः इति घटदीपमुद्रया सह घटदीपं समर्प्य ।

नीराजनं च समर्प्य। मन्त्र पुष्पं पठित्वा

लघु मन्त्रपुष्पम्

हरिः ओम् अग्निमीळे पुरोहितं यज्ञस्यदेवं ऋत्विजम् । होतारं रत्नदातमम्।

हरिः ओं

हरिः ओं

इषेत्योर्जेत्वा वायवस्तोपायवस्तः देवोवः सविताः प्रार्पयतुः श्रेष्ठतमाय कर्मणे।

हरिः ओम्

हरिःओम्। अग्न आयाहि वीतये घृणानो हव्यदातये। निहोतासत्सि बर्हिषि।

हरिः ओं

हरिःओम्।

शन्नोदेवीरभिष्टय आपोभवन्तु पीतये। शंयोरभिस्त्र वन्तु नः।

हरिः ओम्।

ओमित्यग्रे व्याहरेत्। नम इति पश्चात्। नारायणायेत्युपरिष्ठात्। ओमित्येकाक्षरम्। नम इति द्वे अक्षरे। नारायणायेति पञ्चाक्षराणि। एतद्वै नारायणस्याष्टाक्षरं पदम्। यो हवै नारायणस्याष्टाक्षरं पदमध्यम इति। अनुपब्रुमः सर्वमायुर इति। विंदते प्राजापत्यं रायस्पोषं गौपथ्यम्। ततोमृतत्वमश्नुते-ततोऽमृतत्वमश्नुत इति। य एवं वेद। इत्युपनिषत्।

अथ कर्माण्याचाराद्यानि गृह्यन्ते। उदगयन पूर्व पक्षाहः। पुण्याह एषु कार्याणि। यज्ञोपवीतिना प्रदक्षिणम्।

इच्छामोहि महाबाहुं रघुवीरं महाबलम्।

गजेन महतायान्तं रामं छत्रावृताननम्।

तं दृष्ट्वा शत्रु हन्तारं महर्षीणां सुखावहम्।

बब्रूवहृष्टा वैदेही भर्तारं परिष्वजे।

तासामाविरभूच्छौरिः स्मयमान मुखांबुजः।

पीतांबरधरः स्रग्वी साक्षान्मन्मथ मन्मथः ।

एष नारायणः श्रीमान् क्षीरार्णव निकेतनः ।

नागपर्यङ्कमुत्सृज्य प्वागतो मथुरा पुरीम् ।

वैकुण्ठे तु परे लोके श्रियासार्द्धं जगत्पतिः ।

आस्ते विष्णुरचिन्त्यात्मा भक्तैर्भागवतैः सह ।

| °ý Èjø குடையாம் இருந்தால் ஸிம்மாஸநமாம்*

நிý ருல் மரவடியாம் நீள்கடலுள் * ±ý றும் புணையாம்

அணிவிளக்காம் பூம்பட்டாம் புல்குமநையாம் திருமாற்கரவு।

कदा पुनः शङ्खरथाङ्ग कल्पक ध्वजारविन्दाङ्कुश वज्र लाञ्छनम् ।

त्रिविक्रम त्वच्चरणांबुज द्वयं मदीयमूर्द्धानमलङ्कारिष्यति ।

अखिलभुवनजन्म स्तेमभङ्गादि लीले ।

विनत विविधभूतव्रात रक्षैक दीक्षे ।

श्रुति शिरसिविदीप्ते ब्रह्मणि श्रीनिवासे ।

भवतु मम परस्मिन् शेमुषी भक्तिरूपा ।

श्रीमाधवाङ्घ्रि जलजद्वय नित्य सेवा ।

प्रेमाविलाशय पराङ्कुश पादभक्तम् ।

कामादि दोषहरमात्म पदाश्रितानां ।

रामानुजं यतिपतिं प्रणमामि मूर्ध्ना ।

मात्रादानम्

तिलान् वस्त्रम् तथा हैमम् तांबूलम् तण्डुलानपि ।

फलानि गव्यमाधारम् गाश्च धान्यम् यथा वसु ।

गोग्रासम् देशिकायैव दद्याद्देवस्यसन्निधौ ।

इतिवत् मात्रादानम् कृत्व । ओम् इति गृहीत्वा । इति अलंकारासनम् ॥

अथ भोज्यासन विधिः

प्रभूत मेध्यानि अन्नानि भक्ष्य भोज्याण्यनेकशः,
सम्पन्नानि जगन्नाथ भोज्यासनमुपाश्रय ।

ओं नमो भगवतेवासुदेवाय भोज्यासनं समर्पयामि । इति सर्वत्र प्रार्थ्य ॥ पुनः
मन्त्रासनार्थं अर्घ्यपाद्य आचमनीय मधुपर्कादीन् समर्प्य । स्थलानि संशोध्य ॥
सर्वविध भक्ष्य, भोज्यानि देवस्य पुरतः विनिवेश्य । शुद्धोदक जलेन ओम् अस्त्रायफट्
इति प्रोक्ष्य ॥

ओम् यं नमः शोषयामि ओम् रं नमः दाहयामि
ओम् वं नमः प्लावयामि इति शोषणादीनि कृत्वा ।

ओम् बलाय कवचाय हुम् इति परिषिच्य ।

ओम् सुम् सुरभ्यै नमः इति सुरभि मुद्रां प्रदर्श्य ॥ तुळसीम् निक्षिप्य ।

शीतलोदक सम्पूर्णम् एला कर्पूर सम्युतम्,
मंदोष्णम् वासनायुक्तम् अर्हणांबु इति स्मृतम् ।

इत्युक्तवत् ओम् इति अर्हण पानीयं समर्प्य ।

अन्वारब्धस्सव्येन दक्षिण करेण दर्शित ग्रास मुद्रया

ओम् देवस्यत्वा सवितु प्रसवे ।

अश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रति गृह्णातु ॥

ओम् नमो भगवतेवासुदेवाय क्षीरगुळ पायसान्नं स्वाहा ।

इति सप्तवारं उक्त्वा निवेद्य ॥ सर्वत्र च विनिवेद्य । पूर्ववत् आचमनीयम् समर्प्य,
हस्त मुख पाद शाठीं समर्प्य । तांबूलादीनि निवेद्य ॥ इति भोज्यासनम् ।

पाक शालायां नित्याग्नि कुण्डे नित्यहोमं कृत्वा ।

नित्यहोम विधिः

यागबेर शक्तिं पात्रे आवाह्य। वस्त्रेण आच्छाद्य। सकलवाद्य पुरस्सरम् पाकशाला
कुण्डसमीपं गत्वा। कूर्मासने उपविश्य। प्राणानायम्य।

अस्यदेवदेवस्य.... स्वामिनः नित्याराधन कर्मणि नित्यहोमं करिष्ये।

इति संकल्प्य। ओं रं अग्नये नमः। अभिमुखो भव।

चतुर्भुजं त्रिनेत्रं च एकवक्त्रं जटाधरम्।

शूलं परसु हस्तं च अभयं वरदान्वितम्।

सप्तजिह्वान्वितं शक्तिं उपवीतोत्तरीयकम्।

मेषासीनं सितं नित्ये शिवं वृद्धाग्निमारभेत्।

इति वृद्धाग्निं ध्यात्वा। आज्यसंस्कार पूर्वकं प्रजापतिं मनसा ध्यायन्।

अदितेनुमन्यस्व इत्यादिना परिषिच्य। समिद्धिः मूलमन्त्रेण जुहुयात्। आधारादि
पद्मान्तं हुत्वा। पात्रस्थं देवं अग्नौ समावाह्य। न्यासादीन् कृत्वा अर्घ्यादि नैवेद्यान्तं
हुत्वा। समिधः मूलमन्त्रेण षोडशाहुतिर्हुत्वा।

पंचोपनिषण्मन्त्रेण शान्तिहोमं कृत्वा। मूर्तिमन्त्रेण पूर्णाहितीम्, मूलमन्त्रेण पूर्णाहिर्तिं हुत्वा.
अदितेन्वमग्गुस्थाः इत्यादिना परिषिच्य। अग्निस्थं देवं पूर्ववत् पात्रे आवाह्य। गर्भगृहं
प्रविश्य। पात्रस्थं देवं मूलबेरे नियोज्य।

बलिबेर शक्तिम् पात्रे आवाह्य। बलिम् दत्वा।

द्वार बलि विधि: उच्यते

१ गर्भ गृहद्वारे

ओम् वास्तु पुरुषाय नमः ओम् क्षेत्र पालाय नमः
ओं द्वार श्रियै नमः ओम् द्वार भूम्यै नमः
सोदकं बलिम् ददामि इति तुळसीजलेनसह प्रसादं समर्प्य ।

२ अर्धमण्डप द्वारे

ओम् द्वां चण्डाय नमः ओम् द्रों प्रचण्डायनमः
मध्ये ओम् क्षम् गरुडाय नमः सोदकं बलिम् ददामि

३ महा मण्डप द्वारे

ओम् धात्रे नमः ओं विधात्रे नमः
सोदकं बलिम् ददामि ।

४ नृत्त मण्डप द्वारे

ओम् भद्राय नमः ओं सुभद्राय नमः
सोदकं बलिम् ददामि ।

५ वाद्य मण्डप द्वारे

ओम् जयाय नमः ओं विजयाय नमः
सोदकं बलिम् ददामि ।

प्रथमावरणे

ओम् इन्द्राय नमः , ओम् अग्नये नमः ,
ओम् यमाय नमः , ओम् नैऋतये नमः ,
ओं वरुणाय नमः , ओम् वायवे नमः ,
ओम् कुबेराय नमः , ओं ईशानाय नमः
सोदकं बलिम् ददामि ।

द्वितीयावरणे

ओम् कुमुदाय नमः,
 ओम् पुण्डरीकाय नमः,
 ओम् शङ्खकर्णाय नमः,
 ओम् सुमुखाय नमः,
 सोदकं बलिम् ददामि ।

ओं कुमुदाक्षाय नमः,
 ओम् वामनाय नमः,
 ओम् सर्वनेत्राय नमः,
 ओम् सुप्रतिष्ठाय नमः

महाबलिपीठे सर्वेभ्यो विष्णु पार्षदेभ्यो नमः सोदकं बलिम् ददामि ।

महाबलि पीठ ध्यानम्

मुख पञ्च सम वक्त्र सम नासि नयने
 दश कर्ण दशबाहु दश चक्र दश सृक्,
 अति रक्त तनु वर्ण गळमेक हृदयम्
 द्वय पाद हित भूत बलिपीठ देवम् ।

इति ध्यात्वा । इति अन्नम्पूर्णेनसमर्प्य । गर्भगृहम् गत्वा । मूल भेरस्य पादयोः
 तुलसी पुष्पाणि च समर्प्य । यथा शक्ति मूलमन्त्रं जप्त्वा ।

पुण्डरीकाक्ष विश्वात्मन् मन्त्रमूर्ते जनार्दन ! ।

गृहाणमत्कृतां पूजां जपान्तां भक्तवत्सल ।

इति तुलसीजलं भूमौ निक्षिप्य ।

अपराध शतम्चैव सहस्रमयुतम् तथा ।

अर्भुतम् चाप्यसङ्ख्येयम् करुणाब्धे क्षमस्व मे ।

इति भगवन्तम् प्रार्थ्य । वेदादीन् समापनं कुर्यात् । भगवत् तीर्थानि प्रथमं आचार्यः
 स्वयमेव गृहीत्वा । अन्येभ्यो दद्यात् ।

शयनासन विधिः

भगवन् पुण्डरीकाक्ष कृपाळो पुरुषोत्तम,

आसादय मया दत्तम् पर्यङ्कासनमुत्तमम्। इति भगवन्तं प्रार्थ्य।

ओम् नमोभगवते वासुदेवाय शयनासनं समर्पयामि । ओं नमो नारायणाय शयनासनम् समर्पयामि । ओं नमो विष्णवे शयनासनम् समर्पयामि । इति प्रार्थ्य । सर्वत्र अर्घ्य, पाद्य, आचमनीयादीन् समर्प्य । शाल्यान्न शुष्क क्षीरम् निवेद्य । क्षौमवस्त्र, कार्पास उपदानानि पर्यङ्के निदाय । तेषु अनन्तं आवाह्य । शयनभेरम् शाययित्वा । वीणा वेणु वाद्यानि वादयित्वा । शनैः शनैः कवाट बन्धनं कुर्यात् ॥ द्वारे सुदर्शनम् ध्यात्वा । प्रादक्षिण्येन स्व गृहम् प्रविश्य ॥ इति शयनासन विधिः ।

अपराध क्षमापण श्लोकाः (श्रीप्रश्नं)

पुण्डरीकाक्ष विश्वात्मन् मन्त्र मूर्ते जनार्दन ।
गृहाण मत्कृतां पूजां जपान्तां भक्तवत्सल ।
नमस्ते निस्तरङ्गाय नमस्ते सर्वसाक्षिणे ।
नमस्ते वासुदेवाय नमस्ते परमात्मने ।
दुर्मानिनममर्यादं कृतघ्नं पापकारिणम् ।
अशुचिं निर्दयं क्रूरं शठं चलितमानसम् ।
अविनीतिनिधिं नात्मवेदिनं लोभ मन्दिरम् ।
पराऽवमानिनं दम्भं अभक्तं दुर्जनाग्रगम् ।
परनिंदापरंक्षुद्रं आत्मश्लाघा परंसदा ।
पिशुनं काम वशगं असूया गर्भमन्दिरम् ।
नृशंसं वञ्चकं दुष्टं अपराध सरित्पतिम् ।
भव दुग्धाब्दि कल्लोलजालमग्नस्थमल्लवम् ।
हतं दीनमनाथं हे शरण्य शरणार्थिनाम् ।
त्वत्पाद पद्मपोतेन मामुद्धर्तुं त्वमर्हसि ।

मय्यनाथे दयासिन्धो बन्धो सर्व जगद्धित ।
प्रसीद कमलाकान्त वात्सल्य जलधिःकिल ।
मयार्पित प्रणामांस्त्वां गृहाण पुरुषोत्तम ।
भूमौ स्खलित पादानां भूमिरेवावलम्बनम् ।
त्वयि विप्रतिपन्नानां त्वमेव शरणं विभो ।
इति नित्याराधनविधिः संग्रहम् सम्पूर्णम्

श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीवासुदेव पुण्याहवाचन विधिः

सङ्कल्पम्

हरिः ओम्

शुक्लांबरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम् ।

प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोप शान्तये ।

यस्यद्विरद वक्राद्याः पारिषद्याः परश्शतम् ।

विघ्नम् निघ्नन्ति सततम् विष्वक्सेनम् तमाश्रये ॥

हरि ओम् तत् श्री गोविन्द गोविन्द गोविन्द अस्य श्री भगवतो महा पुरुषस्य विष्णोराज्ञयया प्रवर्तमानस्य- आद्यब्रह्मणः द्वितीय परार्धे श्री श्वेतवराह कल्पे। वैवस्वत मन्वन्तरे।

अष्टाविंशति तमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्भू द्वीपे भारतवर्षे भरतः कण्डे शखाब्दे मेरोःदक्षिणे पार्श्वे अस्मिन्वर्तमाने,व्यवहारिके प्रभवादि षष्टि सम्बत्सराणां मध्ये _____ संवत्सरे _____ अयने _____ ऋतौ _____ मासे _____ पक्षे _____ तिथौ _____ वासरयुक्तायाम् _____ नक्षत्रयुक्तायाम् शुभयोग शुभकरण सकल विशेषेण विशिष्टायाम् अस्याम् शुभतिथौ अस्य देव देवस्य भगवतो वासुदेवस्य श्री भूमिनीळा रङ्गयिकासमेतश्रीरङ्गानाथ स्वामि सन्निधौ नित्याराधनाङ्गं सर्वोपकरण शुद्ध्यर्थम् वासुदेवपुण्याहवाचनम् करिष्ये ।

कलश स्थापन विधिः

१-चरणम्पवित्रमुच्चार्य महीम् प्रक्षाल्य ।

ओं चरणंपवित्रं विततं पुराणं । येनपूतस्थरति दुष्कृतानि ॥

तेनपवित्रेण शुद्धेन पूताः । अति पाप्मानमरातिन्तरेम ॥

२-विष्णोरराट इति मन्त्रेण दर्भैः सम्मार्ज्य ।

विष्णोरराटमसि विष्णोः पृष्ठमसिविष्णोःश्वप्नेस्तो विष्णोः स्यूरसि विष्णोः
ध्रुवमसि वैष्णवमसि विष्णवेत्वा ।

३-गन्धद्वारेति मन्त्रेण गोमयेनानुलिप्य ।

ओं गन्धद्वारां दुरादर्षां नित्यपुष्टांकरीषिणीं ।
ईश्वरीगुं सर्वभूतानां ता मिहो पह्व ये श्रियं ॥

४-आप उन्दन्तु इति मन्त्रेण सुधाचूर्णैः अलंकृत्य ।

आप उन्दन्तु जीवसे दीर्घायत्वाय वर्चसे यस्त्वा ।
हृदा कीरिणा मन्यमानो मत्र्यं मत्र्यो जोहवीमि ॥

५-देवस्यत्वेति मन्त्रेण अक्षतान् विकीर्य ।

देवस्यत्वा सवितप्रसवे अश्विणोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रति गृह्णामि ।

६-ग्रीष्मो हेमन्त इति मन्त्रेण धान्यपीठम् प्रकल्प्य ।

ग्रीष्मो हेमन्त उदनोवसन्त शरद्वर्षास्सुवितन्नो अस्तु । तेषां ऋतूनागुं
शदशारदानां निवाद एषामभयेस्यामः ।

७-शन्नोदेवीति मन्त्रेण शतपत्रम् विलिख्य ।

शन्नोदेवीरभिष्टय आपोभवन्तु पीतये शँयोरभिस्रवन्तुनः

८-धन्वनागेति मन्त्रेण दर्भैः ऊर्ध्वमलंकृत्य ।

धन्वनागा धन्वनाजिजयेम धन्वना तीव्रा समदोजयेम ।
धनुश्शत्रूरपगामं कृणोतु धन्वनासर्वागुंप्रतिशो जयेम ॥

९-मूर्धानमिति मन्त्रेण शिरसा प्रणम्य ।

मूर्धानन्दिवोऽरतिं पृथिव्या वैश्वानर मृतआजातमग्निं ।
कविगुंसम्राजमतिथिञ्जनाना मासन्ना पात्रञ्जनयन्तदेवाः ।

१०-भद्रं कर्णेति मन्त्रेण कलशान् संस्थाप्य ।

भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवाः । भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः ।
स्थिरैरङ्गैः स्तुष्टुवागुंसस्तनूभिः द्रव्यशेम देवहितं यदायुः ।

११-हिरण्यशृङ्गमितिमन्त्रेण गन्धजलेन सम्पूर्य ।

हिरण्यशृङ्गं वरुणं प्रपद्ये तीर्थमेदेहियाचितः ।

यन्मयाभुक्तमसाधूनां पापेभ्यश्च प्रतिग्रहः ॥

(शोषणादीनि कृत्वा)

१२-विष्णुगायत्र्या आम्रपल्लवम् निक्षिप्य ।

नारायणाय विद्महे वासु देवाय धीमहि ।

तन्नो विष्णुः प्रचोदयात् ।

१३-याःफलिनीरिति नाळिकेरफलं निक्षिप्य ।

ओं याः फलनीर्या अफलाय पुष्पायाश्च पुष्पिणीः ।

बृहस्पतिःप्रसूतास्तानोमुञ्चन्त्वँहसः

१४-हिरण्यपात्रमिति रत्नानि निक्षिप्य ।

हिरण्यपात्रंमधोःपूर्णं ददाति । मधव्योसानीति ।

एकदा बृह्मण उपहरति एकदैव यजमानःआयुःतेजोददाति ।

तत्कलशे पूर्ववत् आधारादि पद्मान्तमभ्यर्च्य ।

भगवतः दक्षिणहस्तात् ओंसहस्रार हुंफट् । ओं नमो भगवते महासुदर्शनाय आगच्छ
इत्यावाह्य ।

पूर्ववत् अर्घ्यादिभिः सम्पूज्य नीराज्य ।

अभिमन्त्रणम्

ओं भवद्भिः अनुज्ञातः वासुदेवः पुण्याहम् वाचयिष्ये । ओम् वाच्यताम् ।

ओम् आपः - शिव आपस्सन्तु ।

ओम् गन्धाः - सुगन्धाः पान्तु ।

ओम् सुमनसः - सौमनस्यमस्तु ।

ओमक्षतं - अक्षतंचारिष्टंचास्तु ।

ओमन्वाहार्यः - सुमन्वाहार्योस्तु ।

ओम् दक्षिणाः - स्वस्ति दक्षिणाः पान्तु।
ओम् दर्भाः - स्वस्तिदर्भाः पान्तु। ओम् बहुदेयमस्तु।

ओम् ओम् ओम् ओंनमोभगवतेवासुदेवाय , भगवतोबलेन , भगवतोवीर्येण ,
भगवतस्तेजसा , भगवतः कर्मणा , भगवतः कर्मकरिष्यामि।

वासुदेवस्य भगवान् पवित्रम् । वासुदेवः पवित्रम् । शतधाऽरम् । सहस्रधारम्
अपरिमितधाऽरम् । अच्छिद्रम् । अक्लिष्टम् । अक्षय्यम् । अनन्तम् अरिष्टम् अच्युतम्
परमं पवित्रम् । भगवान् वासुदेवः पुनातु ।

ओं भूर्भुवस्वः तत्सवितुर्वरेण्यम् भर्गो देवस्य धीमहि धियो यो नः प्रचोदयात् ।

ओं नारायणाय विद्महे वासुदेवाय धीमहि तन्नो विष्णुः प्रचोदयात् ।

ओं सुदर्शनाय विद्महे महाज्वालाय धीमहि । तन्नश्चक्रः प्रचोदयात् ।

ओं तत्सत् । पुण्याहं भवन्तो ब्रुवन्तु । पुण्याहमिति या मन्त्रणार्थः ।
परिकल्प्यदेवमादितः । प्रयोगस्य धीमहि इति । मङ्गलानि नामानि । प्रयुञ्जते मनुष्याः ।
युष्मादादिति मेयोदिताः । एतत्भक्तानाम् । तन्मेयथास्यदिती भगवान् ।
दिती एष भगवान् । श्रेष्ठं मङ्गलम् । सर्वशक्तिः युक्तो योगः ।
सर्वशक्तिर्भवतु । स एव हि तत्त्वम् । सहिते सृष्टुः । कर्म कर्म गृहपतिरेतेनैव हि
मन्त्रेण । तथैव ऋत्विजः सर्वे तथा यज्ञो महीयते ।
यदृचा वा-यजुषा वा- साम्ना वा- अभिमन्त्र्यते । सर्वं तद्ब्रह्मणेतेन ह्यचदृत्वाय कल्प्यते ।
य इमे सर्वभूतानाम् भगवान् दैवब्राह्मणो भगवान् । पुत्र पौत्रश्च ।
दीर्घमायुरवाप्नुयादिति । यासी यासी । शुचिर्भूतिर्भूतये ।

ओं भगवान् वासुदेवो भगवान् , संकर्षणो भगवान् , प्रद्युम्नो भगवान् , अनिरुद्धो
भगवान् , एष भगवान् , एष वासुदेवः । एष आसापराकृतिः । एष तत्परब्रह्मा । एष प्रभवा
। एष योगा एषो व्यः । एष आत्मा चतुर्विधः सर्वत्र सर्वदर्शी , सर्वेश्वरेश्वरः ।
सर्वशक्तिः समृद्धिमान् । । एषावाऋद्धिमन्वाप्तो , वशी स्वाधीरनन्तो , व्यपगत निद्रा
भयक्रोधो , व्यपगतेच्चः । अखिलक्लिष्टम् । अव्याधिर्निर्दोषो । निररिष्टो निरवद्यः ।

एनभगवन्तम् । वासुदेव एनम् । विदुर्य एनं । विदुस्त एनम् । विधिर्नुते विधिरिति
मह्यम् । दीर्घमायुष्यमस्तु । शिवाभगवन् पानीयापस्सन्तु ।

सुमनसो भगवान् सौमनस्य मस्तु । सुमनसोभगवन्तो वासुदेव सङ्कर्षण प्रद्युम्न
अनिरुद्धाः सन्तु । अक्षतैः अक्षतंचाऽरिष्टंचास्तु । अक्षतमरोगम् कुशलम् ।
भगवतोरिष्टम्, ओंभगवान् प्रद्युम्न मनः समाधीयताम् । समाहितमनसस्मः । अस्मिन्
ग्रामे सर्वेषां श्रीवैष्णवानाम् ब्राह्मणानाम् गवान्गणानां च, राष्ट्रं च, दनं च, कुलं च
धर्मश्च अहरहरभिवर्धताम् । एतत्शुद्ध्यर्थे भगवत्विशेषिकेण भगवत्प्रीति माङ्गल्या
आयुरारोग्य सिद्धये सम्पद्यन्ताम् । धन धान्य समृद्धये सम्पद्यन्ताम् ।

एषाकृतिरेषभगवान् वासुदेवः । एषाकृतिरेषभगवान् सङ्कर्षणः ।
एषाकृतिरेषभगवान् प्रद्युम्नः । एषाकृतिरेषभगवान् अनिरुद्धः । ओं महापुरुषो वर्धताम्,
सत्यो वर्धताम्, अच्युतोवर्धताम्, अनन्तो वर्धताम् । वर्धन्तां । महापुरुषः शान्तिरस्तु ।
भगवन्तं सर्वे वासुदेवाद्याः भगवत्प्रीति कर्मणानेन ओं पुरुषः प्रियताम्, ओं
सत्यः प्रियताम्, ओं अच्युतः प्रियताम्, ओं अनन्तः प्रियताम् । प्रियन्ताम् । महापुरुषः
शान्तिरस्तु । न्यूनातिरिक्तं यावद्वर्षशतं सम्पूर्णमस्तु ।

ओं शुद्धये वासुदेवोस्तु लाङ्गलि शुद्धये सदा ।
प्रद्युम्नशुद्धयेचास्तु अनिरुद्धोस्तु शुद्धये ।।
कर्मणाम् शुद्धयेचास्तु विष्णुसर्वत्र सम्स्थितः ।
दोषाणां हरणायास्तु गदासिद्धाकृतिर्मम ।।
सर्वत्र रक्षणायास्तु गदाचक्रासिद्धत्सदा ।
यागेषु च रधश्यामः नगरग्राम वासिनाम् ।।
तुष्टयेपुष्टयेचास्तु आयुरारोग्यसिद्धये ।
गुरूणां साधकेन्द्राणाम् पञ्चकालरथात्मनाम् ।।
सर्वदा पुत्रमित्राणाम् दासी दासगवामपि ।

वेदशास्त्रागमादीनाम् अस्तु त्राणाय सर्वदा ।।
अविघ्नमनिशं चास्तु सम्पदंचोत्तरोत्तरम् ।
पुण्याहंशुद्धयेचास्तु वासुदेवादिमूर्तिमान् ।।
शङ्खचक्र गदापद्म युक्तस्सर्वेश्वरेश्वरः ।
प्रियतां भगवान् देवो लाङ्गलिप्रियतां सदा ।।
प्रद्युम्नः प्रियतां नित्यमनिरुद्धस्सुरेश्वरः ।
नारायण सुरेचास्तु कर्मणांपूरणाय च ।।
न्यूनाधिकानां शान्त्यर्थम् प्रियतां भगवान् प्रभुः ।

ओं यत्पुण्यं नक्षत्रम् । तद्भङ्गुर्वीतोपव्युषम् । यथावैस्सुर्य । उदेति । अथ
नक्षत्रमैति । यावति तत्रसूरोगच्छेत् यत्रजगन्यं पश्चेत् । तावतिकुर्वीत यत्कारीस्स्यत् ।
पुण्याह एव कुरुते । कर्मणः पुण्याहं भवन्तोब्रुवन्तु । पुण्याहं कर्मणोऽस्तु ।

स्वस्तिन इन्द्रो वृद्धश्रवाः । स्वस्तिनः पूषा विश्ववेदाः । स्वस्तिस्ताक्षर्यो अरिष्टनेमिः ।
स्वस्तिनो बृहस्पतिर्ददातु । कर्मणः ऋद्धिम् भवन्तो ब्रुवन्तु । कर्मण ऋद्ध्यताम् ।

ओं ऋध्यामस्तोमम् । तनूयामवाचम् । मानोमन्त्रम् सारथेहोपयातम् ।
यशोन पक्वमधुघोष्यन्तराः । भूतांशोऽश्विनोकाममप्राः ।

पुण्याह एव कुरुते । ओम् कर्मणः पुण्याहम् भवन्तोब्रुवन्तु । ऋद्धिस्समृद्धिः ।
शिवंकर्मास्तु । वासुदेवः प्रियतां प्रियतां भगवान् वासुदेवः । भगवान् पवित्रम् ।
वासुदेवः पवित्रम् । शतधाऽरम् । सहस्रधाऽरम् । परिमितधाऽरम् ।
अच्छिद्रम् । अक्लिष्टम्, अक्षय्यम्, अनन्तम्, अरिष्टम्, अच्युतम्, परमंपवित्रम्, भगवान्
वासुदेवः पुनातु । ओं भूर्भुवस्स्वः ।

पवित्रं भगवानस्तु वासुदेवः परो गुरुः ।
 अस्तुसंकर्णो देवः पवित्रं परमो विभुः ।
 प्रद्युम्नोस्तु पवित्रं वै साक्षीविश्वस्य साम्प्रतम् ।
 पवित्रमनिरुद्धोस्तु विश्वत्राता जगत्पतिः ।
 शुद्धयेस्तु हृषीकेशो वासुदेवोस्तु शुद्धये ।
 सदा सङ्कर्षणोदेवः शुद्धयेस्तु सदा मम ।
 प्रद्युम्नशुद्धयेचास्तु सर्वत्र मम सर्वदा ।
 शुद्धयेस्तु अनिरुद्धोस्तु शुद्धयेस्तु जगत्पतिः ।
 शुद्धये विष्णुरस्त्वाद्या शुद्धये मधुसूदनः ।

ओं शान्तिः । शान्तिः । शान्तिः ।

अस्मिन्कुम्भे आवाहितं सुदर्शनं समस्त राजोपचारपूजां समर्पयामि । इति पुनः
 अर्घ्यादिभिः संपूज्यनीराज्य । यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि । शोभनार्थं क्षेमाय
 पुनरागमनाय च ।

प्रोक्षणमन्त्राः

1. ओं स्थानानि देशानि सहस्रबाहुर् वरेण्यनामा विरजाम्बिस नामा ।
तेभ्यो नमस्ते मधुसूदनाय तत्राभिमानम् परिरक्षयन्ताम् ।

प्रोक्षणमन्त्राः ।

2. ओं वास्तोष्पतेप्रतिजानीह्यस्मान्स्वा वेदोऽनमीवो भवानः ।
यत्वेमहे प्रतितन्नो जुषस्व शन्नएधि द्विपदे. शंचतुष्पदे ।

3. ओं वास्तोष्पते शग्मयासँसदाते सक्षीमहिरण्वया गातुमत्याः आवाहक्षेम
उतयोगेवरण्णो यूयं पातस्वस्तिभिस्सदानः । अमीवः वास्तोष्पते
विश्वारूपाण्याविशन् । सखासु सेव एधि नः ।

शुभं शुभम् ।

अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्तङ्गतोपि वा ।

यस्स्मरेत् पुण्डरीकाक्षम् स बाह्याभ्यन्तश्शुचिः ।

भूर्भुवस्सुवो भूर्भुवस्सुवो भूर्भुवस्सुवः । हरिः ओं ।

इति आत्मानं सर्वत्र च प्रोक्ष्य ।

इति वासुदेव पुण्यावाचनम् सम्पूर्णम् ।

अथ अग्निकार्य विधिः उच्यते ।

श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

अग्नि कार्य विधिः

अथ अग्नि कार्य विधिः उच्यते । आचार्यः अग्नयागार द्वारे ओं द्रां चण्डाय नमः । ओं द्रों प्रचण्डाय नमः । मध्ये ओं क्षं गरुडाय नमः इत्यभ्यर्च्य । अन्तः प्रविश्य । अग्नि कुण्डस्य पश्चिमे भागे प्राङ्मुखमासने उपविश्य । ओं असुरान्त चक्राय स्वाहा अस्त्राय फट् । इति कुण्डस्य संमार्जनालेपने कृत्वा ।

प्राच्यां शिरस्समाख्यातं बाहु युग्मं व्यवस्थितम् ।

ऐशान्याग्नेय कोणे तु जङ्घे वायव्य नैऋते ।

उदरं कुण्ड मित्युक्तं योनिर्योनौ विधीयते ।

कुण्डमेवं ध्यात्वा । अस्य देव देवस्य भगवतो वासुदेवस्य श्री भूमि नीळा नायिका समेत श्रीदेवाधिराज स्वामि सन्निधौ नित्याराधनाङ्गं होमम् करिष्ये । इति सङ्कल्प्य । पुण्याहं वाचयित्वा । तज्जलेन ओं भूर्भुवस्सुवः इति प्रोक्षणा अवोक्षणा अभ्युक्षणाणि कृत्वा । आत्मनो दक्षिणे पार्श्वे पुष्प भाजनं; वामेच । अन्यानि होमद्रव्याणि निक्षिप्य । ओं आचक्राय स्वाहेति स्वस्व मन्त्र न्यासं कृत्वा । प्रागग्रान् षड्बान् आस्तीर्य । तेषु १. आज्य पात्रं २. चरु स्थालि ३. प्रोक्षणी ४. प्रणीता ५. समित् ६. कुश ७. तण्डुल ८. परिधि ९. सुक् १०. सुव ११. दर्वी १२ अग्नेर्विहरण १३. व्यजन १४. मेक्षण १५. शुष्ककाष्ठ १५. घण्ट १७. अक्षत १८ गन्ध द्रव्याणि यथासंभवम् न्यञ्चिन्निधाय । कुण्ड मध्ये ओं नमोनारायणायेति तिस्रो रेखाः दक्षिणमारभ्य उत्तरान्तं प्रागायताः पश्चिमादि पूर्वान्तं उदगायताः तावतिर्लिखित्वा । ओं इडायै नमः । ओं पिङ्गळायै नमः । ओं सुषुम्णायै नमः । इत्यभ्यर्च्य । दर्भ मुष्टिभिः कुण्डस्य पर्याग्निकरणं कृत्वा । कुण्ड मध्ये भद्रासनं कल्पयित्वा । ओं भद्रासनाय नमः ओं विमलासनाय नमः । इत्यभ्यर्च्य । तस्मिन्

कुण्ड मध्ये तथा लक्ष्मीं सर्वाभरण भूषितां ।

सर्वावयव सम्पूर्णां ऋतुस्नातां विचिन्तयेत् ।

देवं नारायणं ध्यात्वा सर्वं लक्षणं लक्षितं ।
चतुर्बाहुं विशालाक्षं कोमलं पीतवाससम् ।
शङ्खचक्रगदापद्मैः चतुर्भिः कृतलक्षणम् ।
कंजपाणिं तथापादं श्रीवत्साङ्कितं वक्षसम् ।
काळमेघनिभं शान्तं चन्द्रबिम्बनिभाननम् ।
हार केयूर सम्युक्तं किरीटनोपशोभितम् ।

एवं ध्यात्वा । तत्र तयोः सङ्गमं विचिन्त्य । अरणेः सूर्यकान्ताश्मनो वा अग्निं
द्वादशाक्षरेण मथित्वा । श्रोत्रियागाराद्वा समाहृत्य । भूर्भुवस्सुवरिति प्रोक्ष्य । अग्निं
बीजस्य । काश्यप ऋषिः । त्रिष्टुप्छन्दः । अग्निर्देवता । होमार्थं विनियोगः । इति
दिव्याग्निं ध्यात्वा । ओं रां इत्यादि षडङ्गं न्यासं कृत्वा । ओं रम् अग्नये नमः । ओं
असुरान्त चक्रायस्वाहेति इन्धनानि अग्नौ निक्षिप्य । वायु बीजस्य । किष्किन्ध ऋषिः
जगतीछन्दः । वायुर्देवता । अग्नि उद्दीपने विनियोगः । इति कुण्ड मध्ये अग्निं
निक्षिप्य ।

ओं वैश्वानराय विद्महे लालीलाय धीमहि । तन्नो अग्निः प्रचोदयात् ।

ओं नमोभगवते वासुदेवाय रं अग्नये नमः । इत्यभ्यर्च्य । कुण्डस्य परितः त्रिभिर्दर्भैः
परिस्तीर्य । ओं वासु देवाय नमः । ओं सङ्कर्षणाय नमः ।
ओं प्रद्युम्नाय नमः । ओं अनिरुद्धाय नमः इत्यभ्यर्च्य ।

प्रणीता पूजनं

प्रणीता पात्रं आत्मनः पुरतः निक्षिप्य । प्रोक्षणीम् आत्मनः अग्रे निदाय । द्वि दर्भं
कृतं प्रादेशमानकूर्चं निक्षिप्य । त्रिभिर्दर्भैः पवित्रैः आच्छाद्य । अङ्गुष्ठाऽनामिकाभ्यां
त्रिरुत्पूर्य । तज्जलेन सत्यंत्वर्तेन परिषिञ्चामि इति कुण्डस्य प्रादक्षिण्येन स्त्रावयित्वा ।
प्रणीता पात्रं पुनरद्विः सम्पूर्य । ओं कौमोदकी शङ्खचक्रपद्मधराय वासुदेवाय नमः ।
इत्यावाह्य । अग्नैरैशान्यां दर्भं विष्टरे तां सम्स्थाप्य ।

ब्रह्म पूजनं

अग्नेर्दक्षिणतो दर्भेषु द्वादश दर्भ कृत कूर्चं निक्षिप्य । तस्मिन्
 चतुर्मुखं भुज द्वन्द्वं साक्षमाला कमण्डलम् ।
 हेमाभं शक्ति सहितं ब्रह्माणं तु विचिन्तयेत् ।
 ओं कम् ब्रह्मणे नमः । इत्यावाह्य अभ्यर्च्य ।

आज्य समस्कारम्

अग्नेरुत्तरतो अङ्गारान्निरूप्य । तेषु आज्य पात्रं निधाय । आज्य पात्रे ओं अं
 विष्णवे नमः । इत्यभ्यर्च्य । ओं आप्यायस्व समेतु ते । विश्वतस्सोमवृष्णियम् ।
 भवावाजस्य सङ्कते । इति मन्त्रेण निषिच्य । दर्भयुग्मनिर्मितं प्रादेशसम्मितं कूर्चम्
 निधाय । दर्भानादीप्य दर्शयित्वा ।

श्रीमन्नारायण चरणौ शरणं प्रपद्ये । श्रीमते नारायणाय नमः ।
 इति त्रि परिभ्रमणम् कृत्वा । विसृज्य । आज्यं सुरभि मुद्रया अमृती कृत्य । चक्र
 मुद्रां प्रदर्श्य । अङ्गारान् पुनः अग्नौ सम्योज्य । त्रिभिर्दर्भैः आच्छाद्य । अग्नेः अष्टासु
 दिक्षु इन्द्रादीन् आवाह्य । सम्पूज्य ।

सुक् सुव संस्कारम्

उष्णोदकेन सुक्सुवौ प्रक्षाल्य । दर्भ पञ्च कृत कूर्चेन सुक् सुवयोः मूलं मूलेन
 अस्त्राय फट् मध्यं मध्येन अस्त्राय फट् अग्रं अग्नेण अस्त्राय फट् इति सम्मार्ज्य ।
 आत्मनः उदीच्यां सुक्सुवौ निधाय । कूर्चं ग्रन्थि विसृज्य अग्नौ निक्षिप्य । सुवेन
 आज्यमादाय । होम द्रव्येषु चरुं च ओं आप्यायस्वेति मन्त्रेण समिसच्य ।
 ओं अं विष्णवे नमः । इति अभ्यर्च्य

परिधि पूजनं

कुण्डस्य पश्चिमे कुण्डायाम सदृशं अङ्गुष्ठ नहनं ;
 दक्षिणे तस्मात् अङ्गुलि हीनं मद्यमाङ्गुलिनाहं ;
 उत्तरे तस्मात् अङ्गुलि हीनं कनिष्ठा नहकं ;

परिधि त्रयम् क्रमेण ओं श्रीधराय नमः । ओं नृसिम्हाय नमः । ओं हयग्रीवाय नमः ।
इत्यावाह्य अभ्यर्च्य । मध्यमं परिधीं प्रणवेन उप स्पृश्य । अग्नीशानकोणयोः आधार
समिधौ च तत्तन्मन्त्रेण स्थाप्य । ओं अदितेनु मन्यस्व । अनुमतेनुमन्यस्व । ओं
सरस्वतेनुमन्यस्व । देवसवितः प्रसूव । इति मन्त्रेण समन्ततः परिषिच्य । अनुयाज
समिधं प्रणीतां मुखे निधाय । पञ्च दशैकतः गो घृताक्ता समिधः मुष्टि मुद्रया प्रजापतिः
अन्तर्यामिने ओं पद्मनाभाय स्वाहा । इति हुत्वा । कुश कूर्च वेष्टितो वाम कर तले घृत
पात्रं निधाय । ओं प्रजापतये स्वाहा इति प्रथमं नैऋत्यादि ईशानन्तं । ओं इन्द्राय
स्वाहा इति द्वितीयं वायव्यदाग्नेयान्तं । आधारं हुत्वा । ततः अग्ना उत्तरे ओं अग्नये
स्वाहा अग्नये इदं न मम । दक्षिणे ओं सोमाय स्वाहा । सोमाय इदं न मम । मध्ये
ओं भू स्वाहा अग्नये इदम् न मम । ओं भुव स्वाहा वायवे इदम् न मम । ओं
सुवस्वाहा सूर्याय इदं न मम । ओं भूर्भुव स्सुव स्वाहा ओं प्रजापतये इदं न मम ।
इति व्याहृतिभिश्च हुत्वा ।

अग्नि ध्यानम्

बालाग्निः (दीक्षा, शान्ति, प्रतिष्ठादि कालेषु)

द्वि शीर्षकं सप्तहस्तं त्रिपादं सप्तजिह्वकं ।
वरदं शक्ति पाणिं च बिभ्राणं स्रुक्स्रुवौ तथा ।
अभीतिदं चर्मधरं वामे चाज्यधरं करे ।
काळी कराळी सुमना लोहिता धूम्रयेवहि ।
स्फुलिङ्गिनी विश्वरूपा सप्तजिह्वाः प्रकीर्तिताः ।
काल्यास्तु मध्यमं स्थानं कराल्याः पूर्वदिग्भवेत् ।
मनोजवायाश्चाग्नेयां लोहितायास्तु वारुणे ।
सुधूम्रासोमनिलया स्फुलिङ्गिन्यनिलाश्रया ।
ऐशान्यं विश्वरूपी तु एवं स्थानं स्मरेत् क्रमात् ।
जिह्वायां दक्षिणे वक्त्रे धूम्रायां मारणादिकम् ।
लोहितायां वशीकारः काल्यां कर्म च शान्तिकम् ।

सर्वसिद्धिः स्फुलिङ्गिन्यां आनने दक्षिणेतरे ।
 विश्वरूपरसज्ञायां अणिमादिमहाफलम् ।
 करालिका विजयदा पुष्टिदा च मनोजवा ।
 काष्ण्यं लौहित्यमेतासां वर्णश्यामलमेव च ।
 स्फुलिङ्गरूपं च ततः वर्णः स्फटिकसन्निभः ।
 तपनीयनिभः प्रोक्तः जिह्वानामानुपूर्वशः ।

एवं बालाग्निं ध्यात्वा ।

यौवनाग्निः (उत्सवादि कालेषु)

त्रिनेत्रं पञ्चवक्त्राढ्यं रक्त वर्णं दिशा भुजम् ।
 त्रिमेखलं त्रिपादं च सप्तजिह्वा समन्वितम् ।
 उपवीतसमायुक्तं जटामकुटमण्डितम् ।
 चक्रं परशुखङ्गं च वज्रं चाऽभयदक्षिणे ।
 टंकं पाशाब्जचक्रं च वरदं वह्निवामके ।
 स्वाहादक्षिणपार्श्वे तु स्वधा वामे तथैव च ।
 हिरण्याकनकाकारा कृष्णा चैव तु सुप्रभा ।
 अतिरिक्तो बहुरूपासप्तजिह्वाः प्रकीर्तिताः ।
 मेषारूढं यौवनाग्निं ध्यायेदुत्सव कर्मणि ।

एवं उत्सवाग्निं ध्यात्वा ।

वृद्धाग्निः (नित्यहोम कुण्डे)

चतुर्भुजं त्रिनेत्रं च एकवक्त्रं जटाधरम् ।
 शूलं परशु खङ्गं च अभयं वरदान्वितम् ।
 सप्तजिह्वान्वितं शक्तिं उपवीतोत्तरीयकम् ।
 मेषासीनं सितं नित्ये शिवं वृद्धाग्निमारभेत् ।
 नित्याग्निः वृद्ध इत्युक्तः उत्सवाग्निर्युवाभवेत् ।
 दीक्षाशान्तिप्रतिष्ठाग्निः बाल इत्यभिधीयते ।

एवं तत्तत्कर्मानुगुणं अग्निं ध्यात्वा । इत्यभ्यर्च्य । ओं रं बालाग्रये नमः ।
इत्यभ्यर्च्य । तिलान् आधार समिश्रान् अग्नेर्जातशान्तये द्वादशाक्षरेण अष्टोत्तर
शताहुतीम् हुत्वा । अग्नि मध्ये गर्भादानादि कर्मणा संस्करिष्ये इति सङ्कल्प्य ।
ओं अदितेनुमन्यस्व इत्यादिना परिषिच्य ।

ओं ओं ओं स्वाहा । ओं नं ओं स्वाहा । ओं मों ओं स्वाहा । ओं भं ओं स्वाहा ।
ओं गं ओं स्वाहा । ओं वं ओं स्वाहा । ओं तें ओं स्वाहा । ओं वाम् ओं स्वाहा ।
ओं सुं ओं स्वाहा । ओं दें ओं स्वाहा । ओं वां ओं स्वाहा । ओं यं ओं स्वाहा ।

इति हुत्वा । ओं अदितेन्व मग्गुस्थाः ओं अनुमतेऽन्व मग्गुस्थाः । ओं
सरस्वतेऽन्व मग्गुस्थाः । ओं देवसवित प्रासावीः । इति समन्ततः परिषिच्य ।

एवं पुम्सवन, सीमन्तोन्नयन, जातकर्म, नामकरण, अन्नप्राशन, चौळ,
उपनयन, प्राजापत्य, सौम्यक, वैष्णव, शुक्रीय, गोदान, उपनिषक्रमन, समावर्तन,
विवाहादि कर्मणा संस्करिष्ये इति सङ्कल्पादि परिषेचन पूर्वकं प्रत्येकं द्वादशाक्षरेण
हुत्वा ।

सप्तजिह्वा हवनम्

अग्नेः प्रशमनार्थं सप्त जिह्वा हवनं करिष्ये इति सङ्कल्प्य । परिषिच्य । काळ्यां
समिधः मूल मंत्रेण । मनोजवायां प्रणवेन आज्यं । सुलोहितायां वासुदेव मन्त्रेण
अन्नं । सुधूम्रायां सङ्कर्षण मंत्रेण लाजं । स्फुलिङ्गिन्यां प्रद्युम्न मंत्रेण तिलं ।
विश्वरूपायां अनिरुद्ध मन्त्रेण दुग्धं कराळ्यां पुम्सूक्तेन मधुना । प्रत्येकं
षोडशाहुतिर्हुत्वा । परिषिच्य ।

अग्नौ आराधनम्

तदनु अग्नि मध्ये योग पीठं सङ्कल्प्य । अस्य देवदेवस्य भगवतो वासु देवस्य
स्वामि सन्निधौ नित्य होमाङ्गं आधारादि पद्मान्त होमम् करिष्ये । इति सङ्कल्प्य । ओं
हीं आधार शक्त्यै स्वाहा । इत्यादीना मारभ्य ओं अव्यक्त पद्मायै स्वाहा । इति

पर्यन्तं प्रत्येकं आज्येन हुत्वा । तन्मध्ये हृदयस्थं देवं आवाह्य । आवाहनादि षण्मुद्रां प्रदर्श्य । (ओं ओं परमधामावस्थित मदनुग्रहकाम्यय उद्यतावतार इहाऽभिमतसिद्धिद मन्त्रशरीरे ओं नमो.....आगच्छ इत्यावाह्य ।

स्वामिन् सर्व जगन्नाथ यावद्धोमावसानकं ।
तावत्वं भक्ति भावेन वद्धौ त्वं संनिधिं कुरु ।

इति यागावसानिकं प्रार्थ्य । नाभ्यादि हृदयान्तं पूर्ववत् (द्वादशाक्षरेण) अष्टाक्षरेण न्यासं कृत्वा । किरीटादि मुद्रां प्रदर्श्य । अर्घ्यादि नैवेद्यान्तं तत्तन्मन्त्रेण सकृत्सकृत् आज्येन हुत्वा । जपार्ताञ्च जुहुयात् । परिषेचनं । समिद्धल पुष्प बीज फलैश्च परिवार मन्त्रेण हुत्वा । तद्विषये ।

ओं श्रीं श्रियै स्वाहा । इति तुलसी दलैः अष्ट वारं हुनेत् ।

ओं चण्डाय स्वाहा । ओं प्रचण्डाय स्वाहा । - इति समिधा अष्टाहुतिर्हुत्वा ।

ओं जयाय स्वाहा ओं विजयाय स्वाहा । - इति बीजैः अष्टाहुतिर्हुत्वा ।

ओं कुमुदाय स्वाहा ओं कुमुदाक्षाय स्वाहा ओं विष्वक्सेनाय स्वाहा । - इति फलैः पृथक्पृथक् अष्टाहुतिर्हुत्वा ।

आज्यावसिक्तं चरुं पुरुष सूक्तेन मूलमन्त्रेण सह ग्रासमुद्रया पलाशपत्रेण वा प्रत्यर्घ्य षोडशाहुतिं जुहुयात् ।

स्विष्टकृद्धवनं

अग्नेः स्विष्टकृद्धवनं करिष्ये इति संकल्प्य । परिषिच्य ।

मातुलङ्ग फलाकारं चरोः पिण्डं स्रुगावर्ते निक्षिप्य । समिद्धर्भं कुसुमं नासिकाग्रान्तं उधृत्य । “ओं अतो देवा अवन्तुनो ” इति मन्त्रेण ओं अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा इति हुत्वा । परिषिच्य ।

प्रायश्चित्तार्थं शान्ति होमं

एतस्मिन् होममध्ये सम्भावित मन्त्रलोप तन्त्रलोप द्रव्यलोप क्रियालोप स्वरलोप प्रायश्चित्तार्थं पञ्चोपनिषन्मन्त्रेण शान्ति होमं करिष्ये । इति सङ्कल्प्य । परिषिच्य ।

ओं षौं नमः पराय परमेष्ठ्यात्मने वासुदेवाय स्वाहा ।

ओं यां नमः पराय पुरुषात्मने सङ्कर्षणाय स्वाहा ।

ओं रां नमः पराय विश्वात्मने प्रद्युम्नाय स्वाहा ।

ओं वां नमः पराय निवृत्यात्मने अनिरुद्धाय स्वाहा ।

ओं लां नमः पराय सर्वात्मने श्रीमते नारायणाय स्वाहा ।

सर्व श्री विष्णवे स्वाहा । विष्णवे परमात्मने इदम् ।

इति प्रत्येकं चतुराहुतीर्हुत्वा । परिषिच्य । पूर्णाहुतिम् कृत्वा । परिषेचनं

1. ओं इदं विष्णुर्विचक्रमेपरमं पदम् ।

2. ओं पूर्णाहुतिमुत्तमां जुहोति । सर्व वै पूर्णाहुतिः । सर्वमेवाप्नोति । अतो इयं वै पूर्णाहुतिः अस्यामेव प्रति तिष्ठति ।

3. पूर्णमदः पूर्णमिदः पूर्णात्पूर्णमदुच्यते । पूर्णस्य पूर्ण मादाय पूर्णमेवाव सिश्यते ।
इति

4. ओं सप्तते अग्ने समिधस्सप्तजिह्वा स्सप्त ऋषय स्सप्तधाम प्रियाणि । सप्त होत्रास्सप्त धा त्वायजन्ति सप्तयोनी रापृणस्व घृतेन स्वाहा । इति च पूर्णाहुतिम् कृत्वा । ओं अदितेऽन्व मग्गुस्थाः । ओं अनुमतेन्व मग्गुस्थाः । ओं सरस्वतेन्व मग्गुस्थाः । देवसवितः प्रासावीः । इति समन्ततः परिषिच्य । आज्य पात्रं पुरतः कृत्वा दक्षिणे स्रुवं उत्तरे स्रुचौ निधाय उपयुक्त कुशान् सर्वान् हस्तेनादाय । आज्य पात्रे मूलं स्रुचोर्मध्ये मध्यं स्रुगर्ते अग्रं । एवं त्रिः कृत्वा । अग्नौ निक्षिप्य ।

अग्नि उद्वासनं

आत्मनः अग्ने प्रणीतां सम्स्थाप्य । प्रोक्षणी जलं सम्योज्य । पूर्वादि सोमान्तं परिषिच्य आत्मानञ्च प्रोक्ष्य । ओं कं ब्रह्मणे नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि । इति ब्रह्माणमुद्वास्य । अग्नि मध्यस्थं देवं हृदि विसृज्य । उप युक्त कुशान् सर्वान् अग्नौ निक्षिप्य । स्रुचं जलेन सम्पूर्य वर्मणा परिषिच्य । शिरसि भस्मना ओं बृहत्साम क्षत्र भृत् वृहद्वृष्णिण्यं । तृष्ट्र बोज इशुभित मुग्र वीरं । इन्द्र स्तोमेन पञ्च दशेन । मध्यमिदं वातेन सगरेण रक्षा । इति मन्त्रेण तिलकं कृत्वा । ओं यज्ञेन यज्ञं

इति मन्त्रेण नीराज्य ।

ओं भक्त्य यदग्नौ विहितं यथा शक्ति यथा विधि ।

आराधनं तथैवेदम् गृहाण पुरुषोत्तम । इति भगवन्तं प्रार्थ्य ।

ओं अग्ने नय सुपथाराये अस्मान् विश्वानि देव वयुनानि विद्वान् । युयोध्यस्मान्
जुहुराण मेनो भूयिष्ठान्ते नम उक्तिम्विदेम । इति प्रार्थ्य ।

ओं नमस्ते गार्ह पत्याय नमस्ते दक्षिणाग्नये ।

नम आहवनीयाय महा वेध्यै नमोनमः ।

काण्डद्वयोप पाद्याय कर्मब्रह्मस्वरूपिणे ।

स्वर्गापवर्ग रूपाय यज्ञेशाय नमो नमः ।

यज्ञेशाच्युत गोविन्द माधवानन्त केशव ।

कृष्णविष्णो हृषीकेश वासुदेव नमोऽस्तु ते ।

मन्त्र हीनं क्रिया हीनं भक्ति हीनं हुताशन ।

यद्धुदन्तु मया देवा परि पूर्णं तदस्तु ते ।

प्रायश्चित्तन्यशेषाणि तपःकर्मात्मकानिवै ।

यानि तेषामशेषाणां कृष्णानुस्मरणम् परं ।

श्री कृष्ण कृष्ण कृष्ण । इति अग्निउपस्ताणं कुर्यात् ।

। इति अग्नि कार्यसङ्ग्रहः ।

। अथ महोत्सव विधिः उच्यते ।

श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

महोत्सव विधिः

भगवदनुज्ञाक्रमः

ओं लक्ष्मीनाथ कृपावलब्ध महती श्री पाञ्चरात्रागमान् ।
 तत्तद्वैदिकतान्त्रिक प्रणयिनः पूज्याविलासाश्रयान् ।
 भारद्वाजवदौपगायनसुधी शाण्डिल्य मौञ्ज्यायनान् ।
 पञ्चर्षीन् सह कौशिकान् कुल गुरून् वन्दे महायोगिनः ।

वन्देलक्ष्मीपतिदेवं शङ्ख चक्र गदाधरं ।
 विद्यामूर्तिं हयग्रीवं शब्दार्थ ज्ञानलब्धये ।
 अमृतात्मा तमेघाभममृताहरणं विभुम् ।
 पाञ्चरात्रागमाचार्यं वन्दे वैकुण्ठभूपतिम् ।

भगवन् देवदेवेश शङ्खचक्र गदाधर ।
 महोत्सवार्थं देवेश अनुज्ञां देहि मे प्रभो ।
 भगवन् देव देवेश प्रणतार्ति हरे तव ।
 अनुज्ञां देहिसर्वेश निर्विघ्नं कुरु मे प्रभो । इति भगवन्तं प्रार्थ्य ।

अस्य देवदेवस्य भगवतो वासुदेवस्य श्री भूमि नीळाहेमाब्ज नायिका समेत श्री
 देवाधिराज स्वामिनः राजराष्ट्राभिवृद्ध्यर्थं वैशाखमास नवदिन महोत्सव कर्मकर्तुं
 योग्यतासिद्धिश्च भूयादिति भवन्तो महान्तोऽनुगृह्णन्तु । इति भगवन्तं विज्ञाप्य । फल
 वर्ग ताम्बूलादीनि निवेद्य । नीराज्य । सभ्यनुज्ञां कुर्यात् ।

सभा लक्षणमाह

श्रीशेष पक्षीश्वर पद्मगर्भ सेनेशमुख्यान्प्रतिबोदयन्तं ।
 श्रीपाञ्चरात्रागमाचार्यमाद्यं विष्णुं सदाहं शरणं प्रपद्ये ।
 महाजनौघाध मघौघसत्त्वं वेदोदकं शास्त्रतरङ्गशोभितं ।
 अलङ्घनीयं गुरुदेवतीर्थं सभा समुद्रं शिरसा नमामि ।

ओं नमस्सतसे । नमस्सतसः पतये । नमस्सखीनाम् । पुरोगाणां चक्षुषे ।
 नमोदिवे । नमः पृथिव्यै । सप्रतसभाम्मेगोपाय । एचसभ्या स्सभासतः ।
 तानिन्द्रियाऽवतः कुरु । सर्वमायुरुपासतां । सर्वेभ्यः श्रीवैष्णवेभ्यः नमः । इति
 सर्वत्र अक्षतान् विकीर्य । अशेषे हेपरिषत् । भवत्पादमूले मयासमर्पितां इमां
 सौवर्णीदक्षिणां यत्किञ्चिदक्षिणां यथोक्तदक्षिणामिव ताम्बूलं च स्वीकृत्य । इति सर्वेषां
 वैष्णवाणाम् ब्राह्मणानां च ताम्बूलदक्षिणानि समर्प्य । अस्य देवदेवस्य भगवतो
 वासुदेवस्य.....स्वामि सन्निधौ.....मास नवदिन महोत्सवारम्भ मुहूर्तः सुमुहूर्तः
 अस्त्विति भवन्तो महान्तोऽनुगृह्णन्तु । तथास्तु ओं इति प्रतिवचनम् । दर्भेष्वासीनः
 दर्भान्दार्यमानः पवित्रपाणिः प्राणानायम्य । अस्यदेवदेवस्य सन्निधौ
 महोत्सवाङ्गभूत अङ्कुरार्पणादि कर्म करिष्ये । तदङ्गं आत्मशुद्ध्यर्थं समस्त उपकरणानां
 शुद्ध्यर्थं वासुदेवपुण्याहवाचनं करिष्ये । सर्वकार्याणि निर्विघ्नेन परिसमाप्त्यर्थं श्री
 विष्वक्सेन पूजां करिष्ये तदङ्गं पात्रासाधनं च करिष्ये । इति सङ्कल्प्य । ओं विष्णो
 रराटमसि.....विष्णवेत्वा । ओं अर्घ्यं परिकल्पयामि इत्यादीनां पूर्ववत्
 पात्रासादनादि धूपदीपान्तं सम्पूज्य ।

विष्वक्सेन पूजाविधिः

स्ताण्डिले षोडश दर्भकृतकूर्चं निधाय । तत्कूर्चं ओं भूःविष्वक्सेनं आवाहयामि ।
 ओं भुवः विष्वक्सेनं आवाहयामि । ओं सुवः विष्वक्सेनं आवाहयामि । ओं भूर्भुवस्सुवः
 विष्वक्सेनं आवाहयामि ।
 इत्यावाह्य । अभ्यर्च्य । आवाहनादि षण्मुद्रां प्रदर्श्य ।

भगवदाराधनवत् पूजयित्वा ।

1. ओं श्रीमते नमः ।	8. ओं तप्तकाञ्चनभूषणाय नमः ।
2. ओं विष्वक्सेनाय नमः ।	9. ओं करिवक्त्राय नमः ।
3. ओं सूत्रवती समेताय नमः ।	10. ओं हरिप्रियाय नमः ।
4. ओं सेनेशाय नमः ।	11. ओं सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञाय नमः ।
5. ओं सर्वपालकाय नमः ।	12. ओं सर्वाभीष्टफलप्रदाय नमः ।
6. ओं शोभनाङ्गाय नमः ।	13. ओं हीमतीसूत्रवती समेत
7. ओं मणिकुण्डलधराय नमः ।	श्री विष्वक्सेन स्वामिने नमः ।

समस्त राजोपचार पूजां समर्पयामि ।

भव संचितपापौघ विध्वम्सन विचक्षणं ।

विघ्नांधकार भास्वन्तं विष्वक्सेनं समाश्रये ।

इति विष्णोरनुज्ञयायैव विष्वक्सेन महाबल । निर्याहि वैष्णवैः सार्धं मृत्संग्रहण कर्मणि । इति च प्रार्थ्य । नीराज्य । उत्तरेकर्मण्यविघ्नमस्तु । यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि । इति हृदये विसृज्य । सर्वेषां भक्तजनानां श्रीविष्वक्सेनः प्रसादसिद्धिरस्तु । इति अक्षतान् विकीर्य । पुण्याहं वाचयित्वा ।

मृत्संग्रहण विधिः

अस्य देवदेवस्य भगवतो.....सन्निधौ महोत्सवार्थं मृत्संग्रहण कर्म करिष्ये इति संकल्प्य ।

श्रीगृहे मण्डपे बिल्वे तुळसी यत्र तत्र च ।

विष्णु क्षेत्रे तथादिव्ये मृत्संग्रहणमाचरेत्

इत्युक्तवत् श्री सुदर्शनं विष्वक्सेनेन सह मण्डपं गत्वा । स्वस्तिवाचनं शाकुनसूक्तं पंचशान्तिं पठित्वा । पुण्याहं वाचयित्वा । भुवं नवताल प्रमाणेन विलिख्य । धान्य पीठे खनित्रं निक्षिप्य । सकूर्चं आम्रपल्लवानि च बध्वा । सर्वत्र

पुण्याह जलेन प्रोक्ष्य । आधारादि पद्मान्तं अभ्यर्च्य । सर्वेषां अपि भूसूक्तं जपित्वा । भू देव्याः आवाहनार्थं भुवौ आधारादि पद्मान्तं सम्पूज्य । ओं ह्रीं भूम्यै नमः आगच्छ इति आवाह्य । आवाहनादि षण्मुद्रां प्रदर्श्य । ओं हां इत्यादि षडङ्गन्यासं कृत्वा । किरीट कमल वनमाल मुद्रां प्रदर्श्य ।

खनित्रे ओं यज्ञार्ह देहाय पुराणपुरुषाय महावराहाय नमः आगच्छ आगच्छ इत्यावाह्य । अभ्यर्च्य । आवाहनादि षण्मुद्रां प्रदर्श्य । ओं हां इत्यादि षडङ्गन्यासं कृत्वा । वराहमुद्रां प्रदर्श्य । सर्वत्र अर्घ्यादिभिः सम्पूज्य । नीराज्य । मुद्रान्नं गुळापूपं निवेद्य । अष्टासु दिक्षु इन्द्रादीन् आवाह्य ।

1. ओं पुरंदराय नमः ।

2. ओं हुतावहाय नमः ।

3. ओं पितृपतये नमः ।

4. ओं राक्षसाधिपाय नमः ।

5. ओं अपाम्पतये नमः ।

6. ओं समीरणाय नमः ।

7. ओं वित्तपेशाय नमः ।

8. ओं भागीरथिप्रियाय नमः ।

इत्यावाह्य अभ्यर्च्य ।

ओं क्रोडावतार भूम्याप्त हिरण्याक्ष निबर्हण ।

महोत्सवार्थं भगवतो मृत्सङ्ग्रहण कर्मणि ।

इति खनित्रं प्रार्थ्य ।

अस्य देव देवस्य स्वमिनः राजराष्ट्राभिवृद्ध्यर्थं महोत्सवाङ्गं भू मृत्सङ्ग्रहण कर्म कर्तुं योग्यतासिद्धिमनुग्रहाणां । इति सभ्यनुज्ञां प्रार्थ्य । सर्वेषामपि

ओं उद्धृतासि वराहेण कृष्णेनशतबाहुणा ।

भूमिर्धेनुर्धरणी लोकधारिणी । इति विष्णुगायत्र्या, भू गायत्र्यासह खनित्रेन

भूम्याः मुख, बाहु, ऊरु, स्तन, मध्य, जठर, अङ्घ्रिषु मृदं आदाय । लोहजे वेत्रजे वा बाजने निक्षिप्य । दर्भैः वस्त्रेण च आच्छाद्य ।

अङ्कुरार्पण विधिः

श्री सुदर्शनः श्री विष्वक्सेनेन सह अङ्कुरार्पण मण्डपं नीत्वा । तत्र पुण्याहजलेन सर्वत्र प्रोक्ष्य । सोमकुम्भं पालिकादीनि च
ओं इन्द्रं नत्वा वाजिनमम । बृहतायां तृषु भाजिनो । योगानां ब्राह्मणादीनां ।
इति मन्त्रमुच्चार्य तन्तुणा परिवेष्ट्य । आम्रपल्लवं स कूर्चेन अलङ्कृत्य । नवधान्यानि च
गोक्षीरेण “ओं आप्यायस्व” इति मन्त्रेण संक्षाल्य । तस्मिन् केशवादि द्वादश नामानि
आवाह्य ।

तिल, सर्षप, नीवार, शाली, मुद्ग, प्रियङ्गु, माष, यव, वेणुधान्यानि सम्पूज्य ।
धान्यपीठ मध्ये सोमकुम्भं, अष्टसुदिक्षु अष्ट पालिकान् संस्थाप्य । सर्वत्र आधारादि
पद्मान्तमभ्यर्च्य ।

भगवद्वाम नेत्रात् ओं सं सोमाय नमः । इति सोमकुम्भे आवाह्य । आवाहनादि
षण्मुद्रान् प्रदर्श्य । ओं सां इत्यादि षडङ्गन्यासं कृत्वा । सर्वत्र पालिकानां
विष्णुवादिमूर्तिं आवाह्य । अभ्यर्च्य । अर्घ्यादिभिः सम्पूज्य । पायसान्नं निवेद्य ।
नीराज्य ।

स्तण्डिले विधिवदग्निं सम्पाद्य । तन्मध्ये आधारादि पद्मान्तं हुत्वा ।
ओं सों सोमाय नमः आगच्छ इत्यावाह्य । अर्घ्यादिभिः हुत्वा । समिदाज्य चरुणा
यथाशक्ति सोममन्त्रेण हुत्वा । सम्पादाज्यं सङ्गृह्य । धान्यादि देवतानामुद्धिश्य
तत्तन्मन्त्रेण हुत्वा । पुरुष सूक्तेन चरुणा षोडशाहुतीः हुत्वा । पालिकासु ओं मूर्धानं
इति मन्त्रेण मृत्स्ना वालुकां च गोकरीष चूर्णेन सह पूरयित्वा । आम्र पल्लवादीन् बध्वा ।
धान्यानि च सम्पूर्य । सम्पादाज्येन ओं धं नमः पराय स्पर्श तन्मात्रात्मने नमः इति
कूर्चेन स्पर्शयित्वा । स्विष्टकृद्धवनं कृत्वा । पंचोपनिषन्मन्त्रेण शान्तिहोमं कृत्वा ।
पूर्णाहुतिं कृत्वा । सोममन्त्रं यथाशक्ति जपित्वा । अग्निमुद्वास्य । याग शालायां
ऐशान्य दिग्भागे धान्य पीठे सोमकुम्भादीनि समस्थाप्य । नीराज्य ।

रक्षाबन्धन विधि:

शुभे शोभने मुहूर्ते आचार्यः धान्य पीठे सप्त पंच तन्तुणा निर्मित सूत्राणि सुवर्ण रजत सूत्राणि च गृहीत्वा । ताम्बूल क्रमुखानि फलानि च गुळापूपेन सहितं प्रादक्षिण्येन गर्भं गेहं प्रविश्य । पुण्याह जलेन प्रोक्ष्य । अपराजित मन्त्रं जपित्व ।

अपराजित मन्त्रः

अस्य श्री अपराजित महा मन्त्रस्य । प्रद्युम्न ऋषिः । अदितीश्छंदः । श्री विश्व रूपि नारायणो देवता । अं बीजं । उं शक्तिः । मं कीलकं । भगवत्प्रतिसराभिमन्त्रणार्थं जपे विनियोगः ।

ओं नमो भगवते अनन्ताय सहस्रशीर्षाय सुगन्धि क्षीरोदार्याय शायिणे नागभोग पर्यङ्गाय गरुडवाहनाय वासुदेवाय नमः ।

पीतवाससे सङ्कर्षण प्रद्युम्न अनिरुद्ध हयशीर्ष वराहनारसिम्ह वामन त्रिविक्रम राम राम राम कृष्णः कल्कि परंबृह्म नमोस्तुते ।

असुर दैत्य यक्ष राक्षस भूत प्रेत पिशाचाऽपस्मार सिद्ध योगिनी शाकिनी डाकिनी बृह्मराक्षस विनायक पूतना रेवतीस्कन्द पुरोगण नवग्रहादि नक्षत्र ग्रहान् अन्यांश्च महाग्रहान् हण हण पतीन्यतीभ्यः ।

अख्यातुमाख्यातुं गृहाण गृहाण आविश आविश ध्वंसय ध्वंसय. त्रासय त्रासय दुह्य दुह्य चक्रेण गदा वज्रेण भस्मी कुरु भस्मीकुरु स्वाहा ।

चक्र गदा वज्र सहस्रार मुख्य सर्व प्रहरणायुध बाहो जयजय विजय विजय अनन्तापराजित अप्रतिहत सहस्र नेत्र प्रज्वल प्रज्वल ज्वलज्वल विश्वरूप मधुसूदन महापुरुष वैकुण्ठ नारायण पद्मनाभ हृषीकेश सर्वभूत वशंकर शङ्ख चक्र गदाधर सर्वभूत नमस्कृत सर्वनाग प्रमर्धन सर्वासुरोत्साधन सर्व देव नमस्कृत सर्वग्रह निवारण सर्व यन्त्र प्रभञ्जन सर्वदुःख प्रशमन सर्वज्वर विनाशन सर्व भूतापकर्षण सर्व दुस्वप्न नाशन सर्वभक्त प्रदायक जनार्दन नमोस्तुते ।

इति मन्त्र जपादनन्तरं भगवतः श्रीवत्सात् सूत्रेषु श्रियमावाह्य । श्रीसूक्तेन पूर्ववत् षोडशोपचारान् सम्पूज्य नीराज्य । ओं सहस्रारहुम्फट् इति सप्तवारमभिमन्त्र्य ।

भगवन्तं अर्घ्यादिभिः सम्पूज्य ।

भगवन् पुण्डरीकाक्ष करिष्ये कौतुक क्रियां ।

महोत्सवार्थं देवेश तदर्थं त्वं म्सीद ओं ।

इति प्रार्थ्य । अस्य देवदेवस्य रक्षा बन्धन कर्म करिष्ये इति सभ्यनुज्ञां कुर्यात् ।

ओं विश्वेत्ताते सवनषु प्रवाच्यया याचकर्थं मघवन्निद्र सुन्वते पारावतं यत्पुरुसंभृतं
वश्वपावृणोच्छरभाय ऋषि बन्धवे । इति भगवद्धक्षिण हस्ते देव्याः वाम हस्तेच बद्धा ।

ओं बृहत्सामक्षत्रभृद्वृद्ध वृष्णिं तृष्टुभोजश्शुभित मुग्र वीरं

इन्द्रस्तोमेन पंच दशेण मध्यमितम्वातेन सगरेणरक्ष ।

इति धूपेन रक्षां कृत्वा । गुळापूपं निवेद्य । नीराज्य । आचार्यादीनां च बध्वा ।
दक्षिणानि दत्वा । गरुडप्रतिष्ठां कारयेत् ।

श्री गरुड प्रतिष्ठा विधिः

सर्वाऽलंकार भूषितः आचार्यः सर्वलक्षणेन ध्वजपटं गरुडं शिल्पिना लिखित्वा ।
ओं इति गृहीत्वा । सकल वेदवाद्य घोषैः सह मन्दिरं प्रादक्षिण्येन प्रतिष्ठा मण्डपं
नीत्वा । पुण्याह जलेन सर्वत्र प्रोक्ष्य । भगवतः पुरतः स्थाप्य । इमां गाथामुदीरयेत् ।

भगवन् पुण्डरीकाक्ष सर्वेश्वर जगन्मय ।

त्वया यथा तु कथितं तथा कर्तुं न शक्यते ।

अस्वातन्त्र्यादसामर्थ्यात् श्रद्धादीनां अभावतः

तस्मात् मामात्मसात्कर्तुं न्यूनाधिख्योप शान्तये ।

समालोकय नेत्राभ्यां शीतलाभ्यां पटस्थितं ।

सर्वदोषाऽपहारिभ्यां वैनतेयं प्रसीदय ।

इति भगवन्तं प्रार्थ्य । भगवत्प्रतिष्ठावत् सर्वकार्याणि निर्वृत्य ।

१. धान्याधिवासनार्थं शालि पीठे संस्थाप्य।
२. छायाधि वासनाङ्गं रक्षा बन्धनं कृत्वा। सूत्रे वासुकीं आवाह्य।
३. जलाधि वासनार्थं कटाहे गन्ध जलेनसम्पूर्य। सम्हार क्रमेण कूर्चं निक्षिप्य।
न्यासं कृत्वा।

गरुड न्यास विषये विशेषः

कूर्मासने उपविश्य। भूतशुद्ध्यादि मानसयागान्तं अष्टाक्षरेण विधिवत् कृत्वा।
अनन्तरं अस्य श्री गरुड पंचाक्षरी महामन्त्रस्य।
काश्यप ऋषिः। पङ्क्तिश्छन्दः। श्री गरुडोदेवता। क्षींबीजं। स्वाहा शक्तिः। पं
कीलकं। श्री गरुड प्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः।

ओं क्षीं अङ्गुष्ठाभ्यां नमः। ओं पं तर्जनीभ्यां स्वाहा।
ओं ओं मध्यमाभ्यां वषट्। ओं स्वां अनामिकाभ्यां हुं।
ओं हां कनिष्ठिकाभ्यां फट्। क्षिप ओं स्वाहा नखमुखैर्वौषट्।

अथ देह न्यासः।

ओं ज्वल ज्वल महामते स्वाहा ओं क्षां हृदयाय नमः।
ओं गरुड चूडानने स्वाहा ओं क्षीं शिरसे स्वाहा।
ओं गरुड शिखायै वषट् ओं क्षूं शिखायै वषट्;।
ओं गरुडप्रभञ्जय प्रभञ्जय प्रभेदय प्रभेदय वित्रासय वित्रासय विमर्दय विमर्दय स्वाहा ओं
क्षैं कवचाय हुं।
ओं उग्ररूपधर सर्व सर्प भययंकर सर्व विषं दारय दारय भीषय भीषय दह दह
भस्मीकुरु भस्मीकुरु स्वाहा ओं क्षौं नेत्राभ्यांवौषट्;।
ओं अप्रतिहत शासनाय ओं नमस्सुदर्शनाय हुंफट् स्वाहा ओं क्षः अस्त्रायफट्। इति
षडङ्गन्यासं कृत्वा।

श्री गरुड ध्यानं

आजानुत सुवर्णाभं आनाभेः तुहिनप्रभम् ।
 कुङ्कुमारुण माकण्ठात् आकेशान्तासितेतरम् ।
 स्वस्तिकं दक्षिणंपादं वाम पादं तु कुञ्चितम् ।
 कपिलाक्षं गरुत्मन्तं सुवर्णसदृशप्रभम् ।
 दीर्घं बाहुं बृहत्स्कन्धं नागाभरणभूषितम् ।
 नीलाग्र नासिकात्मानं महापक्षं स्मरेत्बुधः ।
 दंष्ट्रा कराळ वदनं किरीट मकुटोज्ज्वलम् ।
 सर्वाभरण सम्युक्तं सर्वावयव सुन्दरम् ।
 अनन्तो वाम कटकः यज्ञसूत्रंतु वासुकिः ।
 तक्षकः कटिसूत्रंतु हारः कार्कोटकः तथा ।
 पद्मो दक्षिण कर्णे तु महापद्मस्तु वामतः ।
 शङ्खः शिरः प्रदेशेतु गुळिकस्तु भुजान्तरे ।
 एवं ध्यायेत् त्रिसंध्यायां आत्मानं गरुडाकृतिम् ।
 विषं नाशयते क्षिप्रं अग्निं क्षिप्तमिवांभसि ।
 ओं नमः पक्षिराजाय वेदपक्षयुग प्रभो ।
 वैनतेय नमस्तेस्तु श्री गरुडाय नमो नमः ।

एवं ध्यात्वा । मानसाराधनादि सर्वोपचारान् कृत्वा । पुरतः धान्य पीठे
 दशकलशान् संस्थाप्य । सर्वत्र आधारादि पद्मान्तं अभ्यर्च्य । महाकुम्भे ओं क्षं
 वैनतेयाय नमः इत्यावाह्य । उप कुम्भेषु इन्द्रादीनावाह्य । करके सुदर्शनमावाह्य ।
 सर्वत्र पूर्ववत् आवाहनादि षण्मुद्रा सहितं षडङ्गन्यासं कृत्वा । अर्घ्यादिभिः अभ्यर्च्य ।
 निवेदनपूर्वकं नीराज्य ।

नयनोन्मीलनार्थं संकल्प्य । धान्यपीठे द्वौ सुवर्ण रजत पात्रे निधाय । पूर्व पश्चिमतः
 स्थाप्य । मधुना घृतेन च पूरयित्वा । सुवर्ण रजत शलाकीकां च अष्ट धान्यानि च
 स्थापयित्वा । सर्वत्र पुण्याह जलेन प्रोक्ष्य । शोषणादीनि कृत्वा । मधुपात्रे ओं हं

सूर्याय नमः। आज्यपात्रे ओं वं चन्द्रमसे नमः इत्यावाह्यऽभ्यर्च्य। ओं मधुवाता इति मन्त्रेण मधुपात्र मभिमन्त्र्य।

ओं सविराजन्परियेत् प्रजानन् प्रजांपुष्टिं वर्धमानोऽस्मै । इति आज्य पात्रमभिमन्त्र्य।

स वेद वाद्यघोषैः सह दक्षिण नेत्रं सुवर्णं शलाकया “ चित्रं देवानामुदकातनीकं ” इति मन्त्रेण मधुना उन्मील्य।

राजतशलाकया “ तच्चक्षुर्देवहितं ” इति मन्त्रेण आज्येन वाम नेत्रमुन्मील्य। अष्ट नागानामपि एवं कृत्वा। तिरस्करिणीं व्यपोह्य। अष्टधान्यानि दर्पणानि च संदर्शयित्वा। नीराज्य।

छायास्नपनार्थं षोडश कलशान् स्थाप्य। पुरुष सूक्तेन अभिमन्त्र्य। प्रोक्षण मार्गेण अभिषिच्य। विधिवदग्निं प्रतिष्ठाप्य। तन्मध्ये आधारादि पद्मान्तं हुत्वा। ओं क्षं वैनतेयाय नमः आगच्छाऽऽगच्छ इति आवाह्य। अर्घ्यादि नैवेद्यान्तं हुत्वा समिदाज्य चरुभिः हुत्वा। चरुणा नृसूक्तेन हुत्वा। शान्ति होम सहितं पूर्णाहुतिं कृत्वा।

पटस्थं गरुडं इमांगाथां प्रार्थ्य

ओं महाबल महाबाहो वैनतेय वयोधिप।
सन्निधत्स्व पटे तुभ्यं नमः प्रणव मूर्तये।
कर्मणां सिद्धिमाहूतः कुरुष्व विहगेश्वर।
आहूतव्याः त्रयोलोकाः देवस्योत्सवसंपदि।

इति पटस्तं गरुडं ध्यात्वा ।

कुम्भस्थं गरुडं प्रार्थना

वाहनाय महाविष्णोः ताक्ष्यायाऽमित तेजसे।
गरुडाय नमस्तुभ्यं सर्व सर्पेन्द्रमृत्यवे।
नमो नमस्ते पक्षीन्द्र स्वाध्याय वपुषे नमः।
विहगेन्द्र नमस्तेस्तु समुत्पाटित कल्पक।

आहूताऽमृत कुम्भाय जननी दास्यमोचने ।
 सुरासुरेन्द्र जयिने नागेन्द्राऽऽभरणायते ।
 यदाधारमिदं सर्वं तदाधारायते नमः ।
 पक्षौ यस्य बृहत्साम रथन्तरमपि द्वयं ।
 अक्षिणीचापि गायत्रि त्रिवृत्साम शिरस्मृतं ।
 स्तोम आत्मा नमस्तस्मै वामदेव्याङ्ग सम्पदे ।
 नमः प्राणादि वायूनामीशानाय गरुत्मते ।
 दोषान् अपनया अखण्डान् गुणान् आवह सर्वतः ।
 विघ्नानि जहि सर्वाणि आत्मसात्कुरुमामपि ।

एवं स्तुत्वा । गरुड मूल मन्त्रं यथा शक्ति जपित्वा । चतुर्विधं अन्नं निवेद्य । नीराज्य ।
 जागरेण नयेन्निशां ।

ध्वजारोहण विधिः

प्रभाते आचार्यः नित्यकर्मा निर्वृत्य । पूर्वे स्थापित पालिकादीनां पूजयित्वा ।
 श्री भूदेव्याः सहितं देवं ध्वज पटेन वेद वाद्य घोषैः सह ध्वजारोहणार्थं ध्वज स्तम्भ
 समीपं गत्वा । ध्वजस्तम्भादीनां पुण्याह जलेन प्रोक्ष्य । गरुडकुम्भान् सर्वमपि
 धान्यपीठे ध्वजस्तम्भ समीपे संस्थाप्य । पुनः सर्वत्र अर्घ्यादिभिः सम्पूज्य । पुरुष
 सूक्त मुच्चरन् कलश तीर्थेन पटस्थं गरुडं संप्रोक्ष्य । उपकुम्भजलेन अष्टनागानामपि
 प्रोक्ष्य । मध्य कुम्भस्थं गरुडं ध्वज पटे आवाह्य । सकूर्च माल्यादीनि अलङ्कृत्य ।
 गुळान्नं निवेध्य । नीराज्य । पूर्वे प्रार्थित वैनतेय ध्यानेन गरुडताळं पठित्वा ।

गरुड ताळ विधि: उच्यते

ओं गरुड वाहन परशु धारण चक्र पाश धरम् ।
 स्फटिक सन्निभ मकर कुण्डल कनक मकुट धरम् ।
 विहग परिभृड महि विभूषणमसुर वैरि रथम् ।
 अळिकुलाळक कुटिल कोमळ मनिल तुल्यगतिम् ।
 भृकुटि भीषण करतलालक कनक लोचनकम् ।
 कनक कल्पित खचित रत्न मकुट कोटिधरम् ।
 सकल पशुपति हरित हरहरि सर्प संहरणम् ।

अनन्त कटकं वासुखि सूत्रं तक्षकः कटि बन्धनम् । हारसु कार्कोटकं । पद्मं दक्षिण कर्णस्थं । वामे कर्णे महापद्मं शङ्ख फणामणि रत्न मरीचि विराजित शेकर गुळिक भुजं । कमल भव वन्दितं स्कन्द वृन्दोपमं । कनकमयकुण्डलं । कंज पुञ्जाननं । कर चरणकिङ्किणी कंबुकोरंवरं शिख चरित मन्दिरं । चित्तमम्बोजितं । अम्बोजलधि कारणं । मङ्गळं; पङ्कजं तेजुपति संहारत्यंजनत्यम्भुजे । झण झण झङ्कत किङ्किणि हण हण हंकृत हूँकरणं । विनतातनुजं कनकाद्रि निभं । बुजङ्गकुल भीषणं विहङ्गकुल भूषणं । बृहत्पक्षविपक्षं । गरुत्मन्तं नमस्येहम् ।

हरि वाहनं हरि वाहनं हरिकेतनं हरि केतनं । बन्धय बन्धय प्रकट प्रकट । प्रमथन प्रमथनग्रहबुग्रहबुग् संग्रह सङ्ग्रह । चन्चद्विजुर चुंचु विधारित पुंजत्सिजत्फणिराविकं । कणिका कपटिं । रिङ्गश्लेष फणामणि किङ्किणि मंजुळ कंजुकर तों तोम् । करणोरुह भीषण नादकरं । श्रीमद्गरुडं गरुडं वरदंवरदं विद्युत् प्रभं । भक्तप्रियं । मुखोन्नत नासोन्नतं । सव्य वाहनमुख्यं मुख्यं नीलांबरधरं । नागाभरणं । मणिघण रुचिर क्रीडाहरणं । पाद नूपुर किङ्किणिघोषं । सामगायति पक्ष युगं वेद वेद्यतनुविहरति पक्षं । सकल शत्रु भीषण पक्ष युगळं । शत्रु वास्याननं । बृह्मादि वन्दितं स्कन्द वहचक्रिणं । सकल देव लोकानन्दं । सकल सृष्टि पतिं संहार कारणं । कमलसदृशाननं । झल झलन किङ्किणी झर्झटं धों धों । तत्तत् ।

झल झलन किङ्किणी झर्झटं धों धोम् ।

पक्षीशस्यगरुडताळं । मध्यमस्वरं । गौळरागं । विष्णुक्रान्तनृत्तं । इति वेद
वाद्य घोषैः सह गरुडं पूजयित्वा । सुमुहूर्ते आचार्यः अस्य देव देवस्यस्वामि
सन्निधौ राज राष्ट्राभिवृद्ध्यर्थंमास नवदिन महोत्सवाङ्गं ध्वजारोहण
मुहूर्तस्सुमुहूर्तोऽस्त्विति भवन्तो महान्तोऽनुगृह्णन्तु । इति प्रार्थनापूर्वकं

ओं सुपर्णोसि गरुत्मान् त्रिवृत्ते शिरो गायत्रं चक्षुः स्तोम आत्मा सामते तनूः ।
वामदेव्यं बृहद्रथन्तरे पक्षौ यज्ञा यज्ञियं पुच्छं छन्धागुश्शफा यजूगुंसि नामा ।
सुपर्णोसि गरुत्मान् दिवंगच्छ सुवः पथा ।

इति वेद वाद्य घोषैः सह ध्वजमारोप्य । त्रिः कबळ प्रसादेन गरुडाय निवेद्य ।
पुत्रसंतानप्राप्तुमिच्छ जनानां दद्यात् । वन्द्या दोषनिवृत्तिं कुर्यात्
तदनन्तरं इमां गाथेन गरुडं प्रार्थ्य ।

ओं पक्षीन्द्र पक्ष विक्षेप तरङ्गाऽनिल सम्पद ।
निरस्तासुर सन्नाह समरे शत्रु सूदन ।
सन्निधत्स्व पटे यावदुत्सवाऽवभृतान्तिमं ।
इत्युच्छार्य । भगदभिमुखो वीक्ष्य ।
अस्मद्दिनात्समारभ्य यावत्तीर्थ दिनान्तिमम् ।
सन्निधिं कुरु पक्षीन्द्र राज्ञो जनपदस्य च ।
ग्रामस्य यजमानस्य वैष्णवानां विशेषतः ।
तुष्टयेपुष्टये चैव सर्व शत्रुक्षयाय च ।
अपमृत्यु जयार्थाय वैनतेय प्रसीद ओं । इत्युत्त्वा ।

अष्ट दिग्बन्धनं

तद्विवरणमाह। आचार्यः पवित्र पाणिः प्राणानायम्य। अस्य देवदेवस्य....सन्निधौ महोत्सव ध्वजारोहण काले सकल देवता तृप्त्यर्थं दिग्बन्धन पूजां करिष्ये। इति सङ्कल्प्य।

1. इन्द्रः

पूर्वे इन्द्र दिग्भागे आसनं अक्षतया समग्र्य

दम्भोळि भीषण भुजाय सुराधिपाय

श्यामाय दानवकुलक्षय कारणाय।

पूर्वाधिपाय सुर वारण वाहनाय-

तुभ्यं पुलोमतनया पतये नमोऽस्तु।

इन्द्रस्य मेघताळं। कल्याणि रागं। बुजङ्गनृत्तं। (त्रातारमिन्द्रं)

दिमितदितिसुतयुवतिकुचतटघटितकुङ्कुमहारिणं।

समत घणमख जवन निजगज गमन लोलुप मानसं।

वितत सुरतरु बहुळ परिमळकुसुम दाम विराजितं।

नमत शतमख मनसमभिनव नील नीरद मेचकं। तत्तत्।

प्राच्यांदिशी ऐरावतारूढः वज्रायुध धरः स शक्ति परिवारो दिग्देवताधिपति सहितः इन्द्रादि साग्नेयान्तं मण्डलं बन्धयतु। चोरारि व्याघ्र वराह सर्प यक्ष राक्षस भूत प्रेत पिशाचापस्मार शाकिनी ढाकिनी वेताळ ब्रह्म राक्षसादि सर्व दुष्ट ग्रहान् बन्ध बन्ध मां रक्ष रक्षअचल अचल आक्रम्याऽऽक्रम्य महावज्र कवचाय हुंफट् स्वाहा। इति प्रसादेन सोदकं बलिं दध्यात्।

2 अग्निः

अग्ने तु हव्यमनिशं वहते सुरानां

कव्यं समीप मथवा नयते पितृणाम्

धूमध्वजाय दहनाय जुहूदराय

स्वाहा स्वधा प्रिय कृते हविषे नमोस्तु।

अग्नेर्बद्धाव ताळं। गौळ रागं। सर्वतोभद्र नृत्तं। (आयाश्वाग्ने)
 अग्नि ममुज्वलित प्रभ मूर्जित जित्प्रभ देश गतिम्
 झल्लि मुरारि धृडक्रम शक्ति सुजीवित कृत्म गतिम् ।
 यज्ञ हुताशन दाहन दुरितं क्रममय दिति तौघं।
 वाहन मेषं वरदहनप्रिय सन्ततदास हितं।
 साह जितागत चंद्रक भूषण शक्तिसदासहितं।
 दाहन मोहन हुंकृति सेवित दान दयावरदं।
 निखिल कृत गुणनिगमस्तोम विनोदक विश्व जनं।
 काहळ शङ्ख समद्धळ पटह हरिद्रक ताळमिदं। तत्तत्।

आग्नेयां दिशि मेष वाहनारूढःस्रुक्स्रुव धरःग्निः सवाहनायुध शक्ति परिवाराधिपति
 सहितः आग्नेयादि दक्षिणान्तं मण्डलं बन्धयतु।
 चोरारि व्याग्र वराह सर्प यक्ष राक्षस भूत प्रेत पिशाचापस्मार शाकिनी ढाकिनी वेताळ
 ब्रह्म राक्षसादि सर्व दुष्ट ग्रहान् बन्ध बन्ध मां रक्ष रक्ष अचल अचल आक्रम्याऽऽक्रम्य
 महावज्र कवचाय हुंफट् स्वाहा। इति प्रसादेन सोदकंबलिं दध्यात्।

३ यमः

कालाय कंजनयनाय चतुर्भुजाय
 नील प्रभाय महिषाधिप वाहनाय।
 दण्डायुधाय तनयाय विकर्तनाय।
 देवाय दक्षिणदिशा पतये नमोस्तु।
 यमस्य भृङ्गिणी ताळं। काम्भोजि रागं। कुट्टिमनृत्तं। (यदुलूको)
 प्रणमत शमणं प्रणमत शमणं करदृत वरदण्डं।
 त्रिभुवन हरिणं वाहन महिषा प्रघटित महिमानं।
 काल सुवर्ण कराळ तटाकृति कङ्कणभूषणकं।
 अगणित विभवं परिजन सहितं कलशज ककुबीशं। तत्तत्।
 दक्षिणस्यां दिशी कालः महिष समारूढः पाश दण्ड हस्तः सवाहनाऽऽयुध शक्तिः

परिवारो दिग्देवताधिप सहितः याम्यादि नैऋत्यान्तं मण्डलं बन्धयतु।
चोरारि व्याग्र वराह सर्प यक्ष राक्षस भूत प्रेत पिशाचापस्मार शाकिनीढाकिनी वेताळ
ब्रह्म राक्षसादि सर्व दुष्ट ग्रहान्बन्ध बन्ध मां रक्ष रक्ष अचल अचल आक्रम्याऽऽक्रम्य
महावज्र कवचाय हुंफद्वाहा। इति प्रसादेन सोदकं बलिं दध्यात्।

४ नैऋतिः

श्यामाय भीषण हयाधिप वाहनाय।
कोणाधिपाय लसदुग्र कृपाणकाय।
तुभ्यं पिशाच कुल राक्षसयातुधान
सेनावन प्रिय कृते निऋते नमोस्तु।

नैऋतेर्मल्ल ताळं। देशाक्षि रागं। कमलबन्ध नृत्तम्(असुन्वन्त)
सप्त घण वृद्ध गण दुर्जत विमर्धकर चित्र करणप्रहसितेता।
मद्धळ मुखप्रहितशब्द निहितक्षण पुरस्सरसुराऽसुर सुवीर।
सत्य रसभक्त जन रक्षण समर्थ हरित प्रचुर सत्यविदधेतः।
विघ्नकर शत्रुजन मत्तकर चित्रकरण प्रहसितक्षणमुपेतः। तत्तत्।

नैऋत्यां दिशी हय वाहनारूढःखड्ग केटाङ्ग हस्तः सवाहन शक्तिःपरिवार देवता सहितः
नैऋत्यादि पश्चिमान्तं मण्डलं बन्धयतु। चोरारि व्याग्र वराह सर्प यक्ष राक्षस भूत प्रेत
पिशाचापस्मार शाकिनी ढाकिनी वेताळ ब्रह्म राक्षसादिसर्व दुष्ट ग्रहान् बन्ध बन्ध मांरक्ष
रक्ष अचल अचल आक्रम्या ऽऽक्रम्य महावज्र कवचाय हुंफट् स्वाहा। इति प्रसादेन
सोदकं बलिं दध्यात्।

५ वरुणः

श्यामळाय मकराधिरोहिणे तुभ्यमुल्लसित पाशपाणये।
जीवनाय वरुणाय कुर्महे देहिनामपरदिक्पतये नमोस्तु ॥
वरुणस्य मङ्गळ ताळं। नाट्ट रागं। कमलनृत्तम्। (इमम्मे)
शतमखकुलिशं क्षितिभृतदृढिमतप्रणमतसुरवरनिकुरम्भं।
मकर प्रवर प्रकरसि सुर सृङ्गकुटप्रकटित नवरत्नं।

धमधम परिवृत परिवृत शरमणि मृदुज्वल जलनिधि मुदितान्तं।

उदनिधि सदनोनिवसतु निरतं विददतु वरुणोममभूतं। तत्तत्।

पश्चिमायां दिशी मकर वाहनारूढः पाश हस्तः वरुणः

सवाहनायुधशक्ति परिवार दिग्देवताधिप सहितः पश्चिमादि वाय्वान्तं मण्डलं बन्धयतु।
चोरारि व्याघ्र वराह सर्प यक्ष राक्षस भूतप्रेत पिशाचापस्मार शाकिनी ढाकिनी वेताळ
ब्रह्म राक्षसादि सर्व दुष्टग्रहान् बन्धबन्ध मां रक्ष रक्ष अचल अचल आक्रम्याऽऽक्रम्य
महावज्रकवचाय हुंफट् स्वाहा। इति प्रसादेन सोदकं बलिं दध्यात्।

६ वायुः

प्राणादि भेदकजुषे घृतकेतनाय

धूम्राय तुङ्ग मृगपुङ्गववाहनाय।

कोणाधिपाय जगतामधिपावनाय

वायो सदागतिमते भवते नमोस्तु।

वायोर्जय ताळं। श्री रागं। पृष्ठकुट्टिमनृत्तम्। (आनोनुयुद्धिः)

सुर पुर तरुवर सुमनः परिमळ सुरभित विश्वगणं।

अविरत रतिपति रतियुत सुरवर युवती कृद्धनकं।

क्रीडाबेद प्रशनः पटुतर सुरभवसरणियुतं।

पुरतःपुरतःपरितःपरितः परिटारूडयुतं। तत्तत्।

वायव्यां दिशी मृगवाहनारूढः ध्वज हस्तः वायुः सवाहन शक्ति परिवारोदिग्देवताधिप
सहितः वायव्यादि सोमान्तं मण्डलं बन्धयतु। चोरारि व्याघ्र वराह सर्प यक्ष राक्षस भूत
प्रेत पिशाचापस्मार शाकिनी ढाकिनी वेताळ ब्रह्मराक्षसादि सर्व दुष्ट ग्रहान् बन्ध बन्ध
मां रक्ष रक्ष अचल अचल आक्रम्याऽऽक्रम्य महावज्र कवचाय हुंफट् स्वाहा।
इतिप्रसादेन सोदकं बलिं दध्यात्।

७ कुबेरः

सुवर्ण वर्णाय शिवप्रियाय धनधिनाथाय च गुह्यकाय।

उदग्दिगीशाय हराद्रिवासिने नमोस्तु तुभ्यं नरवाहनाय।

कुबेरस्य भद्र ताळं । मोहन रागं । मण्डलनृत्तम् । (राजाधिराजाय)
यक्ष घण रक्षण विचक्षण मुदारं शिक्षित विपक्ष मति यक्ष परिवारं ।
त्र्यक्ष सख मिक्षु सुसुदृक्ष शुभ वाचं यक्ष पति यक्ष युग लक्ष्यमिह कुर्मः । तत्तत् ।
उदीच्यांदिशि नरवाहनारूढः पद्महस्तः कुबेरः सवाहनायुधशक्ति परिवारः
उदग्दिग्देवताऽधिप सहितः उदीच्यादि ईशानान्तं मण्डलं बन्धयतु । चोरारि व्याघ्र
वराह सर्प यक्ष राक्षस भूत प्रेत पिशाचापस्मार शाकिनी ढाकिनी वेताळ ब्रह्म राक्षसादि
सर्व दुष्ट ग्रहान् बन्ध बन्ध मां रक्ष रक्ष अचल अचल आक्रम्याऽऽक्रम्य महावज्र
कवचाय हुंफट् स्वाहा । इति प्रसादेन सोदकं बलिं दध्यात् ।

८ ईशानः

वृषाधि रूढाय जटाय मौलिने । कपाल हस्ताय कलावतमसिने ।
त्रिशूलिने कोणादिशाधि वासिने । सदासुवासाय शिवाय ते नमः ।
ईशानस्य डक्करी ताळं । शङ्कराभरण रागं । वामजानूर्ध्वनृत्तं । (तमीशानं)

त्रिलोचनं त्रिशूलिनं जटाधरं नटाधिपं
कपर्धिनं विमर्दिनं प्रभञ्ज मोहकारणं ।
पुरान्तकं जितान्तकं नतान्तरङ्गतोषकं
चिरन्तनं तपोधनैर्विचिन्त्यमान विग्रहं ।
उमापतिं नमामितं कपालिनंकृपालयं
बुजङ्गराज भूषणं कुरङ्ग राजपोषणं
थणाकुधिं धिणाकृधिं धिणेकुधिं धिनेकृधिं
दगद्धग द्विगिद्धिगिच्चिवस्य ताळमीदृशं । तत्तत् ।

ऐशान्यां दिशी वृषभ वाहनारूढः शूल हस्तः रुद्रः सवाहनायुध शक्ति परिवार
दिग्देवताधिपति सहितः ऐशान्यादि इन्द्रान्तं मण्डलं बन्धयतु ।
चोरारि व्याघ्र वराह सर्प यक्ष राक्षस भूत प्रेत पिशाचापस्मार शाकिनीढाकिनी वेताळ
ब्रह्म राक्षसादि सर्व दुष्ट ग्रहान् बन्ध बन्ध मां रक्ष रक्ष अचल अचल आक्रम्याऽऽक्रम्य
महावज्र कवचाय हुंफट् स्वाहा । इति प्रसादेन सोदकं बलिं दध्यात् ।

महा बलिपीठे पूर्ववत् “मुखपंचसमवक्र बलिपीठदेवं”

इति समस्त देवतानां तृप्त्यर्थं सोदकम् बलिं ददामि इति समस्त वाद्यघोषैस्सह प्रसादं बलिं दत्वा । नीराज्य । भगवत्समीपं गत्वा ।

ज्ञानतोऽज्ञानतो वापि यथोक्त मकृतम्मया ।

तत्सर्वं पूर्णमेवास्तु सुतृप्तो भव सर्वदा ।

ओं अच्युत जगन्नाथ मन्त्र मूर्ते सनाथन ।

रक्षमां पुण्डरीकाक्ष क्षमस्वाजः प्रसीद ओं ।

इति विज्ञाप्य । आचार्यासम्मानं कृत्वा । वीथिं ब्रमणं । भगवतः दृष्टिं दोष निवारणार्थं अर्घ्यादीनुपचार पूर्वकं घटं दीपेन नीराज्य । पानकं पानीयं मुद्गदळादीनि निवेद्य । नीराज्य । कलश स्तपनं । महानिवेदनं च कृत्वा । सायाह्ने नित्यकर्माद्यनन्तरं । याग शालायां गत्वा । आचार्यः भगवन् महोत्सवार्थं चतुस्थानपूजां करिष्ये । तदङ्गं द्वार तोरणं ध्वजं कुम्भं देवतापूजनं च करिष्ये इति सङ्कल्प्य ।

द्वारपूजाविधिः

१ पूर्व द्वारे

अश्वत्थ तोरणे ओं ऋग्यूपाय ओं सुशोभनाय नमः । ओं लं इंद्राय नमः ।

पार्श्वस्थ रक्त ध्वजयोः ओं कुमुदाय नमः । ओं कुमुदाक्षाय नमः ।

कुम्भयोः ओं पूर्णाय नमः । ओं पुष्कराय नमः । इत्यभ्यर्च्य । अर्घ्यादिभिः सम्पूज्य । ओं अग्निमीळे पुरोहितंरत्नं धातमम् । इति पठित्वा । फलवर्गं तांबूलादीनि निवेद्य । नीराज्य ।

२ दक्षिण द्वारे

औदुम्बर तोरणे ओं यजुर्रूपाय ओं सुभद्राय नमः । ओं हं यमाय नमः ।

पार्श्वस्थ पीत ध्वजयोः ओं पुण्डरीकाय नमः । ओं वामनाय नमः ।

कुम्भयोः। ओं आनन्दाय नमः। ओं नन्दनाय नमः। इत्यभ्यर्च्य।
ओं इषेत्वोर्जेत्वा....श्रेष्ठ तमाय कर्मणे। इति पठित्वा। फलवर्ग तांबूलादीनि निवेद्य।
नीराज्य।

३ पश्चिमद्वारे

न्यग्रोध तोरणे ओं साम वेद रूपाय ओं वं वरुणाय नमः।
पार्श्वस्थ नील ध्वजयोः ओं शङ्खकर्णाय नमः। ओं सर्व नेत्राय नमः।
कुम्भयोः ओं वीरसेनाय नमः। ओं सुषेणाय नमः। इत्यभ्यर्च्य।
ओं अग्न आयाही सत्सि भर्हिषि इति पठित्वा। फलवर्ग तांबूलादीनि निवेद्य।
नीराज्य।

४ उत्तरद्वारे

प्लक्ष तोरणे ओं अथर्व रूपाय ओं सोमाय नमः। पार्श्वस्थ शुक्लध्वजयोः। ओं
सुमुखाय नमः। ओं सुप्रतिष्ठाय नमः। कुम्भयोः ओं सम्भवाय नमः ओं प्रभवाय
नमः। इत्यभ्यर्च्य।
ओं शन्नोदेवीः ... अवन्तुनः। इत्यभ्यर्च्य। फलवर्ग तांबूलादीनि निवेद्य। नीराज्य।
सम्पूज्य।
पालिकादीनां च सम्पूज्य हरिद्राजलसेचन, सोमकुम्भ प्रोक्षणानि कृत्वा। फलवर्ग
तांबूलादीनि निवेद्य। नीराज्य। इति द्वार पूजा विधिः।

महाकुम्भादि उप कुम्भ पूजने विशेषः

मध्य वेदिकायाम् धान्य पीठे दश कलशान् संस्थाप्य। गन्धोदकेनापूर्य।
एलालवङ्गादीनि निक्षिप्य। शोषणादीनि कृत्वा। सवस्त्र आम्रपल्लवानि समग्र्य।
षड्विंशद्धर्मकृत कूर्चं निक्षिप्य। उप कुम्भादीनां च पूर्ववदलङ्कृत्य। सप्त दर्भकृत कूर्चं
निक्षिप्य। वेदिकायाम्

ओं भूलोकाय नमः। ओं भुवर्लोकाय नमः।
ओं सुवर्लोकाय नमः। ओं महर्लोकाय नमः।
ओं जनोलोकाय नमः। ओं तपोलोकाय नमः।

ओं सत्य लोकाय नमः । इत्यावाह्यऽभ्यर्च्य ।

दर्भ मालायां ओं वासुक्यै नमः । मण्डपस्य उपरि ओं चक्रायनमः ।
भूमौ ओं पद्माय नमः । विताने ओं सोमाय नमः । इत्यावाह्यऽभ्यर्च्य
महाकुम्भदिषु योग पीठार्चनं कृत्वा । मध्यकुम्भे मूलभेरात् किञ्चिदावाह्य ।
पूर्वादिषु चतुष्कुम्भे ओं वासुदेवाय नमः । ओं सङ्कर्षणाय नमः । ओं प्रद्युम्नाय नमः ।
ओं अनिरुद्धाय नमः । इत्यावाह्य । अभ्यर्च्य ।

आग्नेयादि कोणेषु ओं पुरुषायनमः । ओं सत्याय नमः ।

ओं अच्युताय नमः । ओं अनन्ताय नमः ।

करके ओं सुदर्शनाय नमः । इत्यावाह्यऽभ्यर्च्य । सर्वत्र आवाहनादि षण्मुद्रां
प्रदर्श्य । तीर्थाऽवसानिकं प्रार्थ्य । मध्य कुम्भस्य नाभ्यादिहृदयान्तं द्वादशाक्षरेण
न्यासं कृत्वा । उपकुम्भादीनां सर्वत्र अष्टाक्षरेण न्यासं कुर्यात् ।

करके ओं आचक्राय स्वाहेति न्यासं कारयेत् । अष्ट मङ्गलाधि दैवताय

ओं श्रीवत्साय नमः । ओं पूर्णकुम्भाय नमः । ओं भेर्यै नमः ।

ओं दर्पण मण्डलाय नमः ओं मत्स्य युग्माय नमः । ओं शङ्खाय नमः ।

ओं चक्राय नमः । ओं गरुडायनमः ।

इत्यावाह्य । अभ्यर्च्य । सर्वत्र विसर्जनरहित षोडशोपचार पूजां कृत्वा ।
चतुर्विधमन्नं निवेध्य । नीराज्य ।

हवनविधौ विशेषः

यागशालायां चतुष्कुण्ड विधानंचेत् विधिवदग्निं प्रतिष्ठाप्य । आधारादि पद्मान्तं हुत्वा ।
चतुष्कुण्डविधाने पूर्वादिषु कुण्डेषु वासुदेवादिमूर्तिमावाह्य । एक कुण्ड पक्षे
मूलमूर्तिमावाह्य । तस्मिन्नेव

स्वामिन् सर्वजगन्नाथ यावत्तीर्थाऽवसानकम् ।

तावत्त्वं भक्ति भावेन वङ्गौ त्वं सन्निधिं कुरु ।

इति प्रार्थ्य । अर्घ्यादि नैवेद्यान्तं विधिवत् हुत्वा । हवन द्रव्य विषये मूल मन्त्रेण व्रीहि, वेणु तिल, लाज, पुष्प, अगरु, घृत, समिद्धिः अष्टोत्तर शताहुति वा अष्टाविंशति वा हुत्वा । पुरुष सूक्त हवनादनन्तरं, परिवार होमं करिष्ये इति संकल्प्य ॥ परिषेचनं कृत्वा ।

- ओं ब्रह्मणे सपरिवाराय स्वाहा ।
ओं प्रजापतये सपरिवाराय स्वाहा ।
ओं रुद्राय सपरिवाराय स्वाहा । (अप उपस्पृश्य)
ओं सर्वेभ्यो देवेभ्यः सपरिवारेभ्य स्वाहा ।
ओं छन्दोभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा
ओं वेदेभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।
ओं ऋषिभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।
ओं गन्धर्वेभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।
ओं सरीसृपेभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।
ओं यक्षेभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।
ओं अप्सरेभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।
ओं मासेभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।
ओं वत्सरेभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।
ओं सर्वेभ्यो देवीभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।
ओं समुद्रेभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।
ओं पर्वतेभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।
ओं आपगेभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।
ओं भूतेभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।
ओं पशुभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।
ओं वृक्षेभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।
ओं ओषदीभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।

ओं वनस्पतीभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।
 ओं उद्वीजेभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।
 ओं स्वेदजेभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।
 ओं अण्डजेभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।
 ओं जरायुजेभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।
 ओं भूरादि सप्तलोकेभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।
 ओं अतलादि सप्त पातालेभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा ।
 ओं चण्डादि द्वारपालेभ्यः सपरिवारेभ्यः स्वाहा । (29) इति हुत्वा ।

अन्यत्र पूर्ववत् कृत्वा । विसर्जनरहितं पूर्णाहुतिं कृत्वा । पुष्पयागादनन्तरं
 अग्निस्थं देवं मण्डले विसृज्य । मण्डलस्थं देवं महाकुम्भे उद्वास्य । महा कुम्भस्थं
 देवं मूलबरे नियोज्य । उपकुम्भाधिदेवतानां देवस्य पादमूले सम्योज्य । करकस्थं
 देवं द्वारे उद्वास्य ।

कर्मणामनसा वाचा या चेष्टा मम नित्यशः ।
 केशवाऽऽराधने सा स्यात् जन्मजन्मान्तरेष्वपि ।
 उपचारापदेशेन कृतान् अहरहर्मया ।
 अपचारानिमान् सर्वान् क्षमस्व पुरुषोत्तम ।
 इति देवेशं प्रार्थ्य । सायाह्निकाले देवताऽऽवाहनं कुर्यात् ।

भेरी ताडनं

(देवताऽऽवाहनं)

देवस्य पुरतः धान्य पीठे भेर्यादि वाद्यानि निक्षिप्य । सर्वत्र पुण्याह जलेन प्रोक्ष्य
फलानि नैवेद्य । नीराज्य । प्रथमतः आचार्यः स्वयमेव ताडयित्वा । तदनन्तरं
पारशवेन करेण ताडयित्वा । आचार्यः ।

नर्तन युक्तो नर्तनयुक्तो नादब्रह्म स्वरूप निरूप निष्कल हरिं ।
स्मृतिकृतियुगळं स्मृतिकृतियुगळं फणिपति यन्त्रं मध्यममाकाशं ।
वामे रुद्र तरम् मध्ये ब्रह्माणतरम् वासुकि पाशं ।
दिनकर सितकर वदनं पटहम्पटहं ताडय ताडय चंचुत्पुटितं चाचूपुटितं
आवाहित तृप्तिकर ताळोयम् । तत्तत् ।

श्री शैलेश दयापात्रम् धीभक्त्यादि गुणार्णवम् ।
यतीन्द्र प्रवणं वंदे रम्यजामातरं मुनिम् ।

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशि वर्णं चतुर्भुजम् ।
प्रसन्न वदनं ध्यायेत्सर्वविघ्नोपशान्तये ।

वन्दे लक्ष्मीपतिं देवं शङ्ख चक्र गदाधरम् ।
विद्या मूर्तिं हयग्रीवं शब्दार्थ ज्ञान लब्धये ।
अमृतात्मातमेघाभं अमृताहरणं विभुम् ।
पांचरात्राऽऽगमाचार्यं वन्दे वैकुण्ठ भूपतिम् ।

नमस्सकल कल्याण दायिने शेष शायिने ।
निर्मलानन्द कल्याणनिधये विष्णवे नमः ।
नमस्सकलकल्याणदायिने चक्रपाणये ।
विषयार्णवमघ्नानां समुद्धरणहेतवे ।

भगवच्छास्त्रतत्त्वज्ञं भगवत्पाद संश्रितम् ।
 वन्दे शाण्डिल्यमाचार्यं पौण्ड्रवधस्थलोद्भवम् ।
 भगवच्छास्त्रतत्त्वज्ञं औपगायन देशिकम् ।
 तोताद्रिसंभवं वन्दे वासुदेवपदाश्रितम् ।
 अनन्तपुरसंभूतम् अनेक गुणभूषितम् ।
 प्रपद्ये भगवच्छिष्यं मौञ्ज्यायन गुरुत्तमम् ।
 वासुदेवकृपापात्रं पञ्चरात्रविशारदम् ।
 मृगस्थलसमुत्पन्नं प्रपद्ये कौशिकं गुरुम् ।
 भारद्वाजाख्यमाचार्यं विष्णोःपादाब्ज संश्रितम् ।
 प्रपद्ये सुगुणाम्बोध सालग्रामाऽचलोद्भवम् ।
 पञ्चरात्रार्थतत्त्वज्ञान् पञ्चसंस्कार शालिनः ।
 पञ्चाचार्यान् प्रपद्येहं पाञ्चकालिकतत्परान् ।
 वेदाःसर्वे विवर्धन्तां देवाःसर्वे सवासवाः ।
 वर्धन्तां वैष्णवाःसर्वे वर्धन्तां ब्राह्मणास्सदा ।
 इति त्रिवारं स्वयमेव ताडयित्वा ।

भुज वीर्यपराक्रान्तो वैरि पक्षो महाद्युतिः ।
 वर्धन्तां भूपतिर्नित्यं सामात्यस्सपुरोहितः । इति त्रिः ।

लक्ष्मीशोत्सवसेवार्थम् आगता मुखबाहुजाः ।
 ऊरू पाद समुद्धृताः अनुलोमाश्च धार्मिकाः । इति त्रिः

स्वकर्म निरताः सर्वे दातारस्सत्यवादिनः ।
 इतरे मानवास्सर्वे पुत्र पौत्र धनाधिपाः ।
 शतायुषश्च वर्धन्तां नीरोग निरुपद्रवाः । इति त्रि वारं ।

सुवाहन सुशक् शक्तिः तिष्ठन्नित्यं पृथक्पृथक् ।
 ईशानश्चैव पर्जन्यो जयन्तश्च महेन्द्रकः ।

आदित्यस्सत्यकश्चैव भृगुश्चैवाऽन्तरिक्षकः ।
अग्निःपूषाविधाता च राक्षसाश्च यमस्तथा ।
गन्धर्वो भृङ्गराजश्च ऋषयः पितृदेवताः ।
दौवारिकश्च सुग्रीवो पुष्पदन्तो बलादिकः ।
असम्सोषाश्च विहितो वायुर्नागस्तथैव च ।
आद्भपुल्लाटकश्चैव सोमश्चैव वृगुस्तथा ।
अदितिश्च दितिश्चैव द्वात्रिंशद्वाह्य देवताः ।
विन्द्यस्सह्या महेन्द्रश्च ततश्श्रीघट्टनो गिरिः ।
माल्यवान्मलयश्चैव किष्किंदो रामपर्वतः ।
श्रीगिरिश्चित्रकूटश्च दशैते पर्वतास्तथा ।
यक्षाश्च गुह्यकाश्चैव तथा किम्पुरुषस्तथा ।
पिशाचाऽप्सरसश्चैव गन्धर्वो किन्नरास्तथा ।
विद्याधराश्च एवैते आगच्छन्तु महोत्सवे ।

1. कुमुदः

प्रागाशाभिमुखो महागज गतो नेत्र त्रयाब्जोज्ज्वलः ।
पञ्चाशत्करिणांगणैः परिवृतो शुभ्रश्चतुर्भिर्भुजैः ।
वज्रं चक्र मथांजलिं च कुमुदः विभ्रद्विभूषोज्ज्वलः ।
तीर्थान्तोत्सव सेवनार्थमधुना क्षिप्रं समागच्छतु ।

कुमुद ताळ मिहोच्यते

विमलशशि रुचि मुषित मुरमय वारणम्भववारणम् ।
मकुट धर मणि कुलिशभुजरुचि रञ्जलिम् रजिताञ्जलिम् ।
अरुण निवसन मयुख विलसित लोचनं भवमोचनम् ।
भजत परिमिह कुमुद मिति जननामकं गण नायकम् । तत्तत् ।

कुमुदस्य मङ्गळ ताळम् । षड्म स्वरम् । गौळ रागम् । विलासनृत्तम् ।

2. कुमुदाक्षः

हेमाभो महिषासनस्त्रिनयनो श्यामाम्बरो भासुरो ।
 देवोसौ कुमुदाक्षकः परिवृतो दैत्यैः पितृणाङ्गणैः ।
 विभ्रन्मुद्गर खड्ग यष्टि मनिशं युद्धोत्सुखैः स्वैर्भुजैः ।
 तीर्थान्तोत्सव सेवनार्थमधुना क्षिप्रं समागच्छतु ।

कुमुदाक्ष ताल मिहोच्यते

पृथुलनिजभुज विद्वत शनिवर खड्ग मुद्गर यष्टिकम् ।
 मकुट विलसित हरितमणिघण शातकुम्भनिभाकृतिम् ।
 निखिल दिति सुत विहित रतिमति भीमसैरिभवाहनम् ।
 नमत सित रुचि जलज विरचित नामकं गणनायकम् । तत्तत् ।
 कुमुदाक्षस्य बद्धाव तालम् । ऋषभस्वरं । भूपाळ रागं । सर्वतोभद्रनृत्तं ।

3. पुण्डरीकः

रक्ताभो हयवाहनस्त्रिनयनो श्यामाम्बरो भासुरो ।
 दोर्भिर्बिभ्रदथाञ्जलिं च मुसलं चक्रं च भूषोज्वलः ।
 पैत्रैः क्रूर महागणैः परिवृतः श्री पुण्डरीकाह्वयः ।
 तीर्थान्तोत्सव सेवनार्थमधुना क्षिप्रं समागच्छतु ।

पुण्डरीक ताल मिहोच्यते

अरुण कपिशित विलसदनुभव रोचिषं रुचिराननम् ।
 विमल शशि मुख कमल मरुतर घोटकोपरिवासिनम् ।
 सतत कर तल विद्वत विलसित चक्र मौसल मञ्जलिम् ।
 नमत परिमिह कपिश मृदुतर वाससं शुभ वाससम् । तत्तत् ।
 पुण्डरीकस्य भृङ्गिणीतालम् । गान्धारस्वरम् । बिलहरि रागम् । केतार नृत्तम् ।

4. वामनः

कुंदाभश्शकटासनः त्रिनयनो नीलाम्बराऽलङ्कृतः ।
वज्रं शूलमधोभुजैः दरोधरैः मुष्टिं च भूषोज्ज्वलः ।
रक्षो नाथ गणै वृतो बहु मुखै श्री वामनाख्यो विभुः ।
तीर्थान्तोत्सव सेवनार्थमधुना क्षिप्रं समागच्छतु ।

वामन ताळ मिहोच्यते

समय विलसित कुसुम परिमळ कुन्द पुष्पपरिच्छदम् ।
महित विघटित कनक रथ वर सुस्थितं सुमनोहरम् ।
कनक गिरि निभ पृथुल निजभुज वज्र शूल समुष्टिकम् ।
नमत परिमिह कपिश मृदुतर वाससम् बहुलोचनम् । तत्तत् ।
वामनस्य मल्ल ताळम् । मध्यम स्वरम् । केतार रागं । चक्र मण्डलनृत्तम् ।

5. शङ्खकर्णः

पीताभो बहुभूषणः त्रि नयनो व्याघ्रासनो माल्यवान् ।
पाशंचाङ्कुश मञ्जलिं च सततं बिभ्रश्चतुर्भिर्भुजैः ।
भूतानां बहुसङ्गैः परिवृतः श्रीशङ्खकर्णाह्वयः ।
तीर्थान्तोत्सवसेवनार्थमधुना क्षिप्रं समागच्छतु ।

शङ्खकर्ण ताळ मिहोच्यते

कपिशतनुरुचि विततविलसित दीपिकाऽखिल दिङ्मुखम् ।
चलित घन घनविपिन परिवृड वाहन स्तिथि दीक्षितम् ।
अमितबुजबल विधृत कर वर पाशमंकुश मञ्जलिम् ।
नमत परिमिहमतुलमिह भुवि शङ्ख कर्णसमाह्वयं । तत्तत् ।
शङ्खकर्णस्य मङ्गलताळं । पंचमस्वरं । आरभिरागं । कान्तार नृत्तं ।

6. सर्व नेत्रः

धूम्राभो मृगवाहनस्त्रिनयनो श्यामाम्बरो भासुरो ।
 दोर्भिष्टङ्क परश्वधौ च सुवहन्मुष्टिं च पाशं वहन् ।
 नागानां बहुभिर्गणैः परिवृतः श्री सर्व नेत्राह्वयः ।
 तीर्थान्तोत्सवसेवनार्थमधुना क्षिप्रं समागच्छतु ।

सर्वनेत्र ताळ मिहोच्यते

कपिश सुर विल (स)दरुण सरसिज लोचनं बहु लोचनं ।
 असित समधिक महित जल धर रुरुको परि सुस्थितं ।
 सतत कर तल विधृत विलसित टङ्क पाश परश्वधम् ।
 नमत परिमिह कपिश मृदुतर सर्वनेत्र समाह्वयं । तत्तत् ।
 सर्वनेत्रस्य जय ताळं । दैवत स्वरं । धन्यासि रागं । पृष्ठकुट्टिमनृत्तं ।

7 सुमुखः

श्यामाभो मृग राज वाहन गतो नेत्र
 त्रयाब्जोज्ज्वलः ।
 हस्तैः शक्तिरथाङ्गमञ्जलिञ्च सुमुखो विभ्रद्विभूषोज्ज्वलः ।
 भूतानां शत पालकैः परिवृतः कृष्णांशुको भासुरो ।
 तीर्थान्तोत्सवसेवनार्थमधुना क्षिप्रं समागच्छतु ।

सुमुख ताळ मिहोच्यते

निशित कर तल नखर विलसित पंचवक्त्र निवासिनम् ।
 पृथुल शतमुख विमल मणिगण सोदरोज्ज्वल विग्रहं ।
 अरुण मणिगण सदृश निवसन वेष्टितोधर बन्धनं ।
 सुमुख मभजत मकुट मणि घण रञ्जिताखिल विग्रहं । तत्तत् ।
 सुमुखस्य भद्र ताळं । निषादस्वरं । सावेरि रागं । कान्तमोहन नृत्तं ।

8 सुप्रतिष्ठः

राजावर्त समान कान्ति निचयो व्याळासनो भीषणो ।
हस्तैः कुन्त वरार्गुळं वरगुणो मुष्ट च पाशं वहन् ।
नागानां बहुभिर्गणैः परिवृतः श्रीसुप्रतिष्ठाह्वयः ।
तीर्थान्तोत्सव सेवनार्थमधुना क्षिप्रं समागच्छतु ।

सुप्रतिष्ठ ताळ मिहोच्यते

विमल शशि मुख विलसदुरतर पन्नगोपरि सुस्थितं ।
पृथुल शतमख हरित मणिगण सोदरोज्वल विग्रहं ।
अरुण मणिगण सदृश सुवनश वेष्टितं बहुलोचनं ।
भजत करदृत परिग विलसित सुप्रतिष्ठ समाह्वयं । तत्तत् ।
सुप्रतिष्ठस्य डकरी ताळम् । दैवत स्वरम् । शुरुद्विरागम् । कुटिलबन्दन नृत्तं ।

9. ब्रह्मा

ब्रह्मास्वर्ण निभश्चतुर्मुखलसन् नेत्राष्टकाऽलङ्कृतः ।
पाणिः प्रस्फुरिताक्ष सूत्र करकः पिङ्गैर्जटामण्डलैः ।
देवैरुज्ज्वलसिद्ध चारणगणैः हम्साधिरूढो हरेः ।
तीर्थान्तोत्सव सेवनार्थमधुना क्षिप्रं समागच्छतु ।

ब्रह्म ताळमिहोच्यते

अण्डमण्डल कोटिमण्डल नाभिपङ्कजविष्टरम् ।
अण्ड पिण्डचराचराऽखिल देवराक्षससर्गिणम् ।
कम्स वैरिपदाब्जचिन्तन हम्सचित्त चतुर्मुखम् ।
भेरि ताडनडम्बरानुग ब्रह्मताळमिदम्भजे । तत्तत् ।
ब्रह्मस्य द्रुव ताळं । निषाद स्वरं । हम्सध्वनि रागं । बुजङ्ग नृत्तं ।

10. इन्द्रः

मेघश्यामतनुः सहस्र नयनो वज्रायुधोवासवो ।
 नागेन्द्रोन्नत पीन गन्धर गतोदेवावली सेवितः ।
 भेरी मद्धळ झल्लि काहळरवैः पूर्णाऽखिलांशो हरेः ।
 तीर्थान्तोत्सव सेवनार्थमधुना क्षिप्रं समागच्छतु ।

इन्द्रताळमिहोच्यते

सकल सुर गण मकुटमणिगणरञ्जिताङ्घ्रि सरोरुहं ।
 दनुजविभुदनि करविराजित वज्रशक्ति शचीपतिं ।
 रजत गिरिरिव विलसदितिमदहस्तिमस्तक निष्ठकं ।
 विधृत करटिक पटह विलसितं इन्द्रताळमिदं भजे । तत्तत् ।
 इन्द्रस्य सम ताळं । मध्यम स्वरं । कल्याणि रागं । विलास नृत्तं ।

11. अग्निः

वह्नि शक्तिधरः प्रवाळविलसन् देहप्रभामण्डलः ।
 ज्वालाजाल परीतरत्नमकुटः कल्याणपीताम्बरः ।
 भूषारत्न मरीचिमांसल रुचिः मेषाधिरूढो हरेः ।
 तीर्थान्तोत्सव सेवनार्थमधुना क्षिप्रं समागच्छतु ।

अग्निताळमिहोच्यते

लोक हितानु गतागतिहव्यक वाहक दीप्तपदं ।
 वाहनमेषज वाधिकरोहण वायुगतिम्बरदं ।
 ज्ञान समाधिकृतानुगताखिल कारणवायुसखं ।
 भेरिकताटन ताळविभेदित पावक ताळमिदं । तत्तत् ।
 अग्नेः अट ताळम् । सिंहलीला स्वरम् । तोडि रागम् । सर्वतोभद्र नृत्तम् ।

12. कालः (यमः)

कालः पाश धरः प्रभूतितिमिरः श्यामादिकाळाङ्गको ।
ज्वाला रूक्ष कटाक्षतीक्ष्ण वदनः दम्ष्ट्रार्चिमग्नाधरः ।
आरूडोमहिषं विषाणकुलिशं प्रेतैरुपेतो हरेः ।
तीर्थान्तोत्सव सेवनार्थमधुना क्षिप्रं समागच्छतु ।

काल ताळमिहोच्यते

काल धूतप(ति) कालमेघनि(भ) कालपाशविराजितम् ।
काल चक्रग(ति) कालचक्रकृ(ति) कालकालमहत्तनुम् ।
काल केतुघ(न) कालहारिव कालपूजकसत्प्रियम् ।
भेरिकानुग(त) ताळभेदित(म) कालताळमिदं भजे । तत्तत् ।
यमस्य शुद्ध ताळम् । मट्टय स्वरम् । काम्बोदि रागम् । जानुनि नृत्तम् ।

13. नैऋतिः

रक्ताक्षो रक्तकेशः कनकरुचि तनुः खड्गखेटाङ्ग हस्तो ।
निर्द्वन्द्वो न्द्वो रजनीचरोत्तमपतिः दंष्ट्राकराळाङ्गकः ।
आरूडो नरवाहनः परिवृतो दैत्यैरुपेतो हरेः ।
तीर्थान्तोत्सव सेवनार्थमधुना क्षिप्रं समागच्छतु ।

नैऋति ताळमिहोच्यते

अक्षयपक्ष विपक्षबलद्वय दक्षिणनैऋतरुचिम् ।
शिक्षित भक्षितवैरिविचक्षण निर्झितनिर्झरकम् ।
सर्ग निसर्गकरद्वय वर्गकवर्गवपुर्गळणम् ।
नित्य नितान्तनिरन्तरसन्तत नैऋतिताळमिदम् । तत्तत् ।
नैऋतेः जय ताळम् । मट्टय स्वरम् । भैरवि रागम् । कमलबन्ध नृत्तम् ।

14. वरुणः

आरूडोमकरं महोदधिभवं मन्दारमालोज्वलः ।
 पाशाऽलङ्कृत पाणिपद्मशुभगः सम्सेवितः किन्नरैः ।
 कुन्देन्दुद्युतिमान् स्वदेहरुचिना ध्वस्थान्धकारो हरेः ।
 तीर्थान्तोत्सव सेवनार्थमधुना क्षिप्रंसमागच्छतु ।

वरुण ताळ मिहोच्यते

मकरवाहनमब्धिसम्भव कल्पपुष्प विभूषणम् ।
 पाशशोभित पाणिपङ्कज शोभमानकळेभरम् ।
 कुन्दसन्निभदेहकान्ति निराकृताखिलशर्वरम् ।
 मकर परिभृडवाहनं जगदेककुम्भकनायकम् । तत्तत् ।
 वरुणस्यभद्रताळम् । अमृतवर्षिणि रागम् । अन्तराळ नृत्तम् । दैवतस्वरम् ।

15. वायुः

वायुः वह्निसख प्रसन्नवदनः पिङ्गायताक्षि द्वयो ।
 धूम्राभो मृगवाहनो परिलसत् पाणिद्वयाऽलङ्कृतः ।
 पीनोदार भुजान्तराळ विलसद्दामाभिरामो हरेः ।
 तीर्थान्तोत्सव सेवनार्थमधुना क्षिप्रं समागच्छतु ।

वायु ताळ मिहोच्यते

धिमित धितिसुत युवतिकुचतट घटितकुङ्कुमहारिणम् ।
 सतत गतिमिहसकल जगदभिरक्षणोत्सुखमानसम् ।
 विकच सुरतरु बहुळपरिमळ कुसुमदामविराजितम् ।
 वायुघोषण भेरिताडन वायुताळमिदं भजे । तत्तत् ।
 वायोः झं प ताळम् । श्री रागम् । षड्जमस्वरम्- पृष्ट कुट्टिम नृत्तम् ।

16. कुबेरः

सोमस्सुंदरलोचनःत्रिपुरजिन् मित्रश्चलःकुण्डलः।
श्वेताभश्शुकतुण्ड रक्तवदनः पाणिस्थ पद्मोज्वलः।
आरूढोस्त्वरितं तुरङ्गमपरं यक्षैरुपेतो हरेः।
तीर्थान्तोत्सव सेवनार्थमधुना क्षिप्रं समागच्छतु।

सोम ताळमिहोच्यते

उद्यद्दिनकर किरणप्रहसनदक्षिण नैर्ऋरुचिम्।
दीप्यद्दशमुख नृत्यद्भुजबल तक्षकयक्षपतिम्।
नीलसुलोहित मैतृकशोभित हेमतुल्यकळेभरम्।
शङ्ख पद्ममुखेश्वर शिव भूवृन्दावसदेश्वरम्। तत्तत्।
सोमस्य मङ्गल ताळम्। मोहन रागम्। मङ्गल नृत्तम्। षड्मस्वरम्..

17. ईशानः

ईशश्शूलधरःत्रिलोचन धरः शार्दूल चर्माम्बरः।
भूत प्रेतपिशाच राक्षसगणैः युक्तःप्रवाळाद्युतिः।
आरूढो वृषवाहनं शशिलसच्छूडाभिरामो हरेः। .
तीर्थान्तोत्सव सेवनार्थमधुना क्षिप्रं समागच्छतु।

ईशान ताळ मिहोच्यते

शङ्करं प्रथमकिङ्करं भुजगभूषणं गिरिजापतिम्।
हेमशैल धनुरुर्जित पाणिकमिन्दुशेखरशोभितम्।
शूल कपाल विराजितमुज्ज्वल गङ्गाशोभित जटाधरम्।
उमयासहितं सम्हारपतिम् भक्तजनोत्तम नटनाथम्। तत्तत्
ईशानस्य मङ्गल ताळम्। शङ्कराभरण रागम्। ताण्डवनृत्तम्। वृषभस्वरम्।

18. गरुडः

पक्षा धूतन संभृतै प्रतिभट तनूच्छाटयन्मारुतेः ।
 भूषारूप धरैः भुजङ्गमपरैः सम्सेवितः किन्नरैः ।
 देवो विष्णुरथः प्रचण्डबलवान् श्रीवैनतेयोविभुः ।
 तीर्थान्तोत्सव सेवनार्थमधुना क्षिप्रंसमागच्छतु ।

गरुड ताळमिहोच्यते

गरुडवाहन परशुधारण चक्रपाशधरम् ।
 स्फटिक सन्निभ मकरकुण्डल कनकमकुटधरम् ।
 विहग परिभृडमहि विभूषणमसुरवैरिरथम् ।
 अळिकुलाळक कुटिलकोमळ मनिलतुल्यगतिम् । तत्तत् ।
 गरुडस्य नातनामक्रिया (मायामालवगौल) रागम् । मध्यमस्वरम् । गरुडताळम् ।
 विलासनृत्तम् ।

19. अनन्तः

शेषश्शीर्षोज्ज्वलद्भिर्मणिवरनिकरैः भूषितस्स्वैश्चतुर्भिः ।
 दोर्भिर्विभ्रद्रथाङ्गं हलमुसलधरान् श्रीशकैङ्कर्य धुर्यः ।
 प्रोध्यत्ताराधिनाथः प्रतिभटघृणिभिर्नित्यसूर्यग्रगण्य ।
 तीर्थान्तोत्सव सेवनार्थमधुना क्षिप्रं समागच्छतु ।

अनन्तताळमिहोच्यते

मार्ताण्डबिम्ब निभमाणिक्यजाल भव देदीप्यमानसुषमा ।
 जालाय मानफण जालावृतप्रकट हालाहलोज्ज्वल मुखः ।
 निद्राण विष्णु मुख निश्वास गन्धवह पानाति तुन्दिलवपुः ।
 भूमी सरोज वर नाळायमान तनु यष्टिर्भुजङ्ग रमणः । तत्तत् ।
 अनन्तस्य पुन्नाग वराळि रागं । मध्यमस्वरम् । मल्लताळम् । विलासनृत्तम् ।

20. विष्वक्सेनः

विष्वक्सेनःकिरीट मणिमयमकुटः पूर्वहस्ताब्जयुग्मे ।
मुद्राम् कौमोदकींचाऽपर करयुगले शङ्ख चक्रं दधानः ।
स्वर्णाम्भो लंबकुक्षिः प्रति भटभयकृत्पिङ्गळ श्मश्रुकेशो ।
हीमत्या सूत्रवत्यात्वरितमिह समागच्छताम् उत्सवादौ ।

विष्वक्सेनताळ मिहोच्यते

भानामधिपति भानामिवतनु भानाभास्वत्सुरनाथम् ।
वीणा वेणुमृदङ्गाऽऽलापित वाणीजननुत पादयुगम् ।
घोराकृतिरिपु वाराहितकर नारायणपरिवारेशं ।
वन्दे बुधजन वृन्देडितनिज मन्देतरवर सौभाग्यम् । तत्तत् ।
सेनेशस्य वसन्ता रागम् । बलि तालम् । वृषभस्वरम् । स्वस्तिक नृत्तम् ।
बलिपीठ ताळम् । (रीतिगौळरसगम् ।)

21. मङ्गळ ताळम्

सरसिज भव भव शतमख दहना
पित्रुपति निऋति जलपति पवना ।
शिवसख शिवमुख सुरपतिजगणा
दिवि भुविये ते सकलास्सगणाः ।
हरिवरयोगे भुविकृतभोगे विदधतु विदधतु सान्निध्यं । तत्तत् ।
हरि वर योगे भुविकृत भोगे विदधतु विदधतु सान्निध्यं ।
वन्दे वेङ्कट रमणा । वन्दे सीता रमणा ।
वन्दे जा न की रमणा ।
स्वस्ति प्रजाभ्यः परिपालयन्तान्यायेनमार्गेणमहीमहीशाः ।
गोब्राह्मणेभ्यः शुभमस्तु नित्यं लोकाः समस्ताः सुखिनोभवन्तु ।
ओं शान्तिः शान्तिः शान्तिः । हरीः ओं ।

इति भेरी ताडनसङ्ग्रहः ।

उत्सवे वाहन क्रमः

उत्सवे देवदेवस्य वाहनानि शृणुष्व मे ।
विमानो भास्करः शेषः सिम्हो गरुड एव च ।
गजो रथो हयश्चापि द्रुमः कल्पक संज्ञिकः ।
हंसश्चन्द्रः सुमेरुश्च शिबिका भद्रपीठिका ।
एवं विधानि दिव्यानि वाहनानि मनस्विनि । (श्रीप्रश्नम्)

अथ कल्याणोत्सव विधिः उच्यते

भगवतः देव्याः सह तोरण ध्वजवितान कदली क्रमुख पूर्णकुम्भ साङ्कुरपालिका
शतदीपान् अगरुधूपादिभिः लङ्कारैः अलङ्कृतमण्टपाय स वेदवाद्यघोषैः सह प्रापय्य ।
आचार्यः सर्वालङ्कार सम्युक्तः पवित्रपाणिः फलवर्ग ताम्बूलैः सह लक्ष्मीः समीपं गत्वा ।

नमस्ते सिन्धु सम्भूते नमश्चंद्र सहोदरि ।
नमः श्रीवत्स वासिन्यै त्रैयन्तार्थ्यै नमोनमः ।
वैवाहिकोत्सवार्थं त्वां प्रार्थयामि हरिप्रिये ।
अतः कर्मणि बिम्बेस्मिन् सान्निध्यं कुरु भार्गवी ।

इति प्रार्थ्य । भगवतः समीपे

ओं षाड्गुण्याम्बोनिधे शार्ङ्गिन् दोष शून्य निरञ्जन ।

उद्वाहोत्सवसिद्ध्यर्थं बिम्बेस्मिन् सन्निधिम् कुरु । इति प्रार्थ्य ।

अस्य देवे देवस्य भगवतोवासुदेवस्य श्री भूमिनीळानायिका समेत श्रीवेङ्कटेश्वर
स्वामिसन्निधौ उद्वाहोत्सव प्रारम्भ मुहूर्तः सुमुहूर्तः अस्त्विति
भवन्तोमहान्तोऽनुगृह्णन्तु । इति अनुज्ञां लब्ध्वा ।

ओं नमस्सतसे उपासतां । उद्वाहोत्सकर्म कर्तुं योग्यता सिद्धिश्च भूयादिति भवन्तो

महान्तोऽनुगृह्णन्तु। इति सभ्यनुज्ञां कृत्वा। दर्भेष्वासीनः दर्भान् धार्य मानः पवित्रपाणिः प्राणानायम्य। उद्धाहोत्सवाङ्गं सर्वोप करणशुद्ध्यर्थं वासुदेव पुण्याह वाचनं करिष्ये। तदङ्गं निर्विघ्नेन परिसमाप्त्यर्थं श्री विष्वक्सेनपूजां करिष्ये। पात्रासाधनं च करिष्ये। इतिसङ्कल्प्य। समस्तकार्याणि पूर्ववत्कारयित्वा। रक्षाबन्धनं च कृत्वा। यज्ञोपवीतधारणं कुर्यात्। परस्पर माला वेष्टनं च कृत्वा। (ततः नीराजनं कुर्यात्। पिण्डकाक्षेपम् कृत्वा।) विधिवदग्निं प्रतिष्ठाप्य। आधारदि पद्मान्तं हुत्वा। देव देवीं आवाह्य। अर्घ्यादिभिः सकृत्सकृद्भुत्वा।

मङ्गळाष्टक पठनं

१. श्री कान्ताकुच कुम्भ कुङ्कुमपरिरम्बो गुणानां निधिः।

पूर्वाचार्य कदंबसेवित पदःश्रीपांचरात्रागमः।

विष्वक्सेन विभीषणप्रभृतिभिः भक्तैःसदा सेवितः।

पायाद्वो भगवान् पुराणपुरुषः कुर्यात्सदामङ्गलं।

सुमुहूर्ते सावधाना.सुलग्नेसावधाना।

२. श्री लक्ष्मीकमलालया वसुमती रामाज्जगद्रक्षणी।

कल्याणी कमलेश्वरी सरसिजा भाग्यानुसंदायिनी।

सोमाङ्गी विहगेश्वरी विमलिनी नारायणी श्रीसती।

पायाद्वो भगवान् पुराण पुरुषः कुर्यात्सदा मङ्गलं।

सुमुहूर्ते सावधाना.सुलग्नेसावधाना।

३. श्रीरङ्गे गरुडाचलेऽञ्जनगिरौ सिद्धाचलेमन्दिरे।

वैकुण्ठे कनकाचले यदुगिरौ नारायणाख्याऽचले।

गोकर्णेषु महाचले च निषदे पुण्याचलेष्वाश्रितः।

पायाद्वो भगवान् पुराणपुरुषः कुर्यात्सदा मङ्गलं।

सुमुहूर्ते सावधाना सुलग्नेसावधाना।

४ प्रासाद ध्वज दण्ड मण्डप महा सौवर्ण पीठोल्लसत्।

प्राकारोत्तर हेमेरत्न रुचिभिः जाज्वल्यमानो हरिः।

नित्यंनित्य महोत्सवं बहुविधं मासोत्सवं पुण्यकं ।
 पायाद्वो भगवान् पुराण पुरुषः कुर्यात्सदा मङ्गलं ।
 सुमुहूर्ते सावधाना.सुलग्नेसावधाना ।

५ मीनःकच्छप सूकरो नरमृगःकुब्जो महा भार्गवो ।
 रामो यादव नन्दनो बलरवः कृष्णाख्य कल्क्यादयः ।
 लोकानां परिपालनाय जगतः देवोजगद्रक्षकः ।
 पायाद्वो भगवान् पुराण पुरुषः कुर्यात्सदा मङ्गलं ।
 सुमुहूर्ते सावधाना सुलग्नेसावधाना ।

६ श्री रामानुज भट्टरार्य शठकोपान् सङ्कर्षणाख्यो विभुः ।
 श्री सौदर्शन पाञ्चजन्य भरताऽऽचार्यैःसदावैष्णवैः ।
 वेदैश्शस्त्र पुराण वैष्णव कथाऽऽलापैःसदासेवितः ।
 पायाद्वो भगवान् पुराण पुरुषः कुर्यात्सदामङ्गलं ।
 सुमुहूर्ते सावधाना.सुलग्नेसावधाना ।

७ विश्वामित्र पराशरो शुक मुनिःप्रह्लाद रुक्माङ्गतः ।
 विष्वक्सेन विभीषणादि हनूमान् श्रीवैनतेयादयः ।
 एतत्भागवतोत्तमैः प्रतिदिनं सम्स्तूयमानं सदा ।
 पायाद्वो भगवान् पुराण पुरुषः कुर्यात्सदा मङ्गलं ।
 सुमुहूर्ते सावधाना.सुलग्नेसावधाना ।

८ कन्यां कनक सम्पन्नां सर्वाभरण भूषितां ।
 दास्यामि विष्णवे तुभ्यं ब्रह्मलोकजिगीषया ।
 लक्ष्मीं क्षीराब्धितनयां मानिनीं जनकात्मजां ।
 दास्यामि विष्णवे तुभ्यं लोकनाथ हरिप्रियां ।
 सुमुहूर्ते सावधाना.सुलग्नेसावधाना । इति पठित्वा ।

वस्त्र धारणं

नूतन वस्त्राणि सर्वेऽपि पुण्याह जलेन प्रोक्ष्य। ओं चंद्रमसे नमः इत्यावाह्य अभ्यर्च्य। अगरुधूपेण धूपयित्वा। “ओं युवासुवासाः परिवीत आगात् स उ श्रेयान् भवतु जायमानः। तन्धीरासः कवय उन्नयन्ति। स्वाधीनो मघवो देवयन्तः। इत्यभिमन्त्रण पूर्वकं ओं नमोभगवतेवासुदेवाय दिव्य वस्त्रं समर्पयामि। इति वस्त्राणि समर्प्य श्री भू देव्याः महालक्ष्मीनां अलङ्कृत्य। देवस्य धूपदीपादीन् समर्प्य। मधुपर्क निवेद्य। महासङ्कल्प पूर्वकं प्रवरपठनादीन् कारयेत्।

महा सङ्कल्प विधिः

अस्य श्रीमदादिनारायणस्य ज्ञान शक्त्याद्यनंत कल्याण गुणगणैकतानस्य। आद्यश्री भगवतो महापुरुषस्य। महाजनौघमध्ये परिभ्रमाय माणानां। अनेक कोटिब्रह्माण्डानां।

एकतमे अव्यक्तमहदहङ्कार पृथिव्यप्तेजो वाय्वाकाशाद्यावरणैः आवृते। अस्मिन्महति ब्रह्माण्ड कटाह करण्डे सकलादीष्टत्रयादि वराह दम्ष्ट्राङ्कुर मृणाळ भूतस्य।

जगन्मूलकन्द भगवदाधार शक्ति प्रकृति कूर्माद्यष्ट दिग्गजाऽनन्तस्य फणामण्डलस्योपरि प्रतिष्ठितस्य। अतळ वितळसुतळ तळातळ रसातळ महातळ पाताळाख्य लोक सप्तकस्य।

उपरितले वर्तमानस्य भूर्भुवस्सुवर्महज्जन स्तपस्सत्य लोकस्याऽधोभागे समिस्थितस्य।

बाह्ये अन्धतमसावृते अनन्तसूर्यकिरण तेजसा प्रकाशितेन लोकालोका चलेन वलयितस्य।

जम्बू प्लक्ष कुश क्रौंच शाकशाल्मली पुष्कराख्य सप्त द्वीपैः परिमण्डितस्य।

लवण इक्षु सुरा सर्पिदधि क्षीर शुद्धोदकाख्य सप्तार्णवैः परिवृतस्य।

भारत किम्पुरुषहिरण्य उत्तर कुरु हरिरम्यक भद्राश्व केतुमाला इलावृताख्य

नववर्षैःपरिमण्डितस्य ।

इन्द्र कशेरु ताम्र गबस्ति नाग गन्धर्व चारण सिंहल रंभाख्य नव खण्डैः
परिवृतस्य ।

चैत्ररथ गन्धमादन वैभ्राजनन्दनाख्य दिव्योद्यानैःपरिशोभितस्य ।
अरुणोदय महाभद्र सीतोदकाख्य दिव्यसरोवरैःविराजितस्य ।
गङ्गा यमुना सरस्वती नर्मदा कृष्णवेणी सरयू तुङ्गभद्रा गोदावरी कावेर्याख्य
पुण्यनदीभिः परिशोभितस्य ।

भूमण्डलस्योपरि भूर्भुवस्सुवर्महज्जनस्तपस्सत्त्यलोकानामुपरि ब्रह्माण्ड
कटाहस्योपरिभागे आवर्णज बहिर्महाऽन्धकारस्योपरि स्थिते । अनेक कोटि वङ्घ्र्यैर्केन्दु
दिव्यविमाने श्रीमद्वैकुण्ठाख्ये

दिव्यरत्नमयानन्द मण्डपे भगवदाधार शक्ति प्रकृति कूर्मान्त धर्माद्यष्टमूर्ति
धारितोपरि सहस्रदलपरिमित महापद्मस्य पूर्वादिईशानान्तम् अष्टदलेषु
विमलाद्यष्टभिःपरिवृतः ।

तत्कर्णिकोपरि सात्विकादि त्रयान्विते । तदुपरि अग्निमण्डलादि मण्डलत्रये ।
तदुपरि ऋग्यजुस्साम अथर्वाङ्गिरसान्विते । अनेक कोटिसूर्य प्रकाश दिव्य
सिंहासनस्योपरि प्रतिष्ठितस्य ।

अपरिमित तेजोराशिभिः अखिलजगन्मातृ श्री भूमि नीलाभिः परिसेव्यमानस्य ।
तद्वहिः प्राच्यादि ईशानान्तं वासुदेवादि मूर्तिभिः तेषांशक्तिभिः परिसेव्यमानस्य ।

तद्वहिः आदिवराहादि अष्टविद्येश्वरैःपरिसेव्यमानस्य ।

तद्वहिःसुदर्शनादि दिव्य आयुध धारिभिः परि सेव्यमानस्य । तद्वहिः अनन्त गरुड
विष्वक्सेनादि नित्यैः परिसेव्यमानस्य ।

तद्वहिःद्वाराध्यक्षैः चण्डादि द्वार पालैः परिसेव्यमानस्य ।

तद्वहिः इन्द्राद्यष्टदिक्पालैः परि सेव्यमानस्य । तद्वहिः कुमुदाद्यष्टपार्षदेश्वरैः

परिसेव्यमानस्य । तद्वहिःपरितः पंचकालपरायणैःभगवच्चेष्ट कर्मनिष्ठैः सालोक्यादि
पदस्थितैः नित्यतृप्तैः परिसेव्यमानस्य ।

अखिल जगत्सृष्टि समहारकारणकर्तृभूतस्य भगवतोवासुदेवस्य ।

अव्याहत दिव्याज्ञया प्रवर्तमानस्य

आद्यब्रह्मणः.....स्वामिसन्निधौ राज राष्ट्राऽभिवृध्यर्थं लोकक्षेमाभिवृध्यर्थं...

कल्याणोत्सवं करिष्ये । इति सङ्कल्प्य ।

प्रवरविषये

श्री निवासस्य प्रवरः

चतुस्सागर पर्यन्तं गोब्राह्मणेभ्यः शुभम्भवतु ।

अनन्त वेदाध्यायिने अच्युत परब्रह्मणे ।

निराकार साकार पर व्यूह विभव अन्तर्यामि अर्चावतार पंचार्षेय प्रवरान्वित अच्युत गोत्राय, परब्रह्म शर्मणः नम्ने । नारायण शर्मणः पौत्राय । प्रद्युम्न शर्मणः पुत्राय । श्री श्रीनिवास शर्मणे वराय ।

श्रीदेव्याः प्रवरः

भार्गव च्यवन आप्लुवान और्व वैतळ पंचार्षेय प्रवरान्वित भार्गवगोत्रोद्भवीं भृगोः सङ्कल्प तनयां क्षीर सागर शर्मणः नम्नी । रत्नाकरशर्मणः पौत्री । आकाशराज शर्मणः पुत्री । श्रीदेवी नाम्नी ।

भूदेव्याः प्रवरः

काश्यप आवत्सार नैटव त्रयार्षेय प्रवरान्वित काश्यप गोत्रोद्भवीं प्रकृत्यम्श सम्भूतां अयोनिजां भूदेवी नाम्नीं इमां कन्यां लोक संरक्षणार्थं वृणीमहे । इते त्रि वारं उच्छार्य । वृणीध्वं इति प्रतिवचनं । अस्य देवदेवस्य... इत्यादीनां पठित्वा । माङ्गल्य धारणमुहूर्तोऽस्त्विति भवन्तो महन्तोऽनु गृह्णन्तु ।

ओं माङ्गल्यं तन्तुनानेन जगद्रक्षण हेतुना ।

कण्ठे बध्नामि शुभगे लोकानां मङ्गलं कुरु ।

इति प्रार्थना पूर्वकं देव्याः कण्ठे भगवन्तं स्मरन् माङ्गल्य सूत्रं बध्वा ।

अक्षतारोपणं कृत्वा। अग्नौ पुरुष सूक्तादि होमं च लाज होमं च कृत्वा। शान्तिहोमं कारयेत्। पूर्णाहुत्यनन्तरं अग्निमुद्वास्य। गोदा विरचित नाळिकेरस्फोटनादनन्तरम् देवेन सह देवीं सम्योज्य। चतुर्विधमन्नम् निवेद्य। नीराज्य। वेदोक्त आशीर्वचनं भक्तानां कुर्यात्।

आशीर्वचन विषयः - 1

देवेशस्य रमापतिर्भगवतः सेवार्थमुद्योगिनां-
विप्राणां निजकर्मनिष्ठमनसां राज्ञां प्रभूणां नृणाम्।
एतत् स्थाननिवासिनां प्रतिवचःकर्तुं समुत्साहिनां-
आशीर्वादमहं करोति विदुषां सद्ब्रह्मघोषाशिषा।

1. स्वामिनः स्वस्ति मन्त्रार्थाः सत्याः सफलाः सन्त्विति भवन्तो महान्तोऽनुगृह्णन्तु।
ओं तथास्तु इति प्रतिवचनम्।

2. अस्य देवदेवस्य भगवतो वासुदेवस्य श्री भूमि नीला नायिकासमेत श्री वेङ्कटेश्वर स्वामि सन्निधौ राजराष्ट्राभिवृद्ध्यर्थं वैवाहिकोत्सव मध्ये सम्भावित मन्त्रलोप क्रियालोप द्रव्यलोप विस्मृतविद्याऽपराधेऽसत्स्वपि श्रीवेङ्कटेश्वर स्वामिकृपया पांचरात्रागमानुष्ठितं भूयादिति भवन्तो महान्तोऽनुगृह्णन्तु।

3. अनेन वैवाहिकोत्सवेन श्रीवेङ्कटेश्वर स्वामि अनुग्रहेण सर्वेषां भक्त जनानां समस्त परिवाराणां स कुटुम्भाणां क्षेमस्थैर्य धैर्य वीर्य विजय आयुरारोग्यता सिद्धिश्च समस्तकार्य आनुकूलता चिन्तितमनोरथाऽवाप्तसिद्धिश्च भूयादिति भवन्तो महान्तोऽनुगृह्णन्तु।

4. अस्य देवालयस्य गर्भगृह अर्धमण्डप महामण्डप वाद्यमण्डप आस्तानमण्डप चतुस्तम्भमण्डप षोडशस्तम्भमण्डप द्वा त्रिंशस्तम्भ मण्डप शत स्तम्भ मण्डप सहस्रस्तम्भमण्डप अनेकमण्डपाः अभिवृद्धि सिद्धिश्च भूयादिति भवन्तो महान्तोऽनुगृह्णन्तु। ओं

5. अस्य देवालयस्य यागशाला पाकशाला गोशाला धनशाला धान्यशाला वस्त्रशाला वैद्य शालादि अनेक दिव्यशालाः अभिवृद्धि सिद्धिश्च भूयादिति भवन्तो महान्तोऽनुगृह्णन्तु। ओं

6. अस्य देवालयस्य नित्योत्सव पक्षोत्सव मासोत्सव सम्बत्सरोत्सव महोत्सव पवित्रोत्सव दवनोत्सव कृत्तिकादीपोत्सव वेदपारायण अध्ययनोत्सवादि अनेकउत्सवाः अभिवृद्धिसिद्धिश्च भूयादिति भवन्तो महान्तोऽनुगृह्णन्तु। ओं

7. अस्यदेवालयस्य पादबंध पद्मबंध पद्माश्रयपद्मपुष्कळ प्रतिसुंदर उपान जगती श्रीकण्ठपट्टिका,महापट्टिका, दळवेदिका, चरणतोरण वादताटिका, वीरकण्ठ कपोतिका चित्रतरंगण वातनानुकूल मार्ग कपोत प्रस्तर वर्ग शालाकूट वज्ररानुनासिका महानासिका शिखरास्त्र द्राविड वेसर नागरादिभेद श्रीपीठ स्वस्ति संकर्षण मेरुमन्दिर गजपृष्ठ ब्रह्मविहगेश विष्णुमूर्ति गरुडस्थल, भद्रस्थल, हरिहरादि प्रतिमाभेद गरुडगांधर्व सिद्धविद्याधर राजहम्समाला विभूषितः- चन्द्रकांत सूर्यकांत, मरतक माणिक्य वज्र वैडूर्य गोमेदक पुष्कराग मौक्तिक प्रवाळ इंद्रनील हेम रजत ताम्रादि निर्मितःभूयादिति भवन्तो महान्तोऽनुगृह्णन्तु।

8. अस्य देवालयस्य अष्टाक्षरसोपान भोगशक्तिः

स्थानपटुतोरण समेताऽर्धमण्डपादयः ।

तद्वहिः - विहगेश्वर कमलासन सरस्वत्यादयः। उभयपार्श्वयोः भुजंग पतंग दीण्डिमादिगणैः भूसुरैःसह सिद्धसंकल्प शुद्धिपुण्याहवाचन पंचगव्य, पंचामृत युक्त, कलशस्तपन महामण्डपादयः ।

तद्वहिः कृत ताळ मद्धळ, शङ्ख पटह भेरी वाद्यगाण वीणा वेणु सुश्रवण कोलाहल देवकन्यका तद्धिमि धिमित कृत नाट्ययुक्त विष्णुगणिका संगीत नृत्तमण्डपादयः-

तद्वहिः मन्दारमल्लिका महोत्पल चम्पकचाम्पेय अशोक पुन्नाग पाटल जंबीर खर्जूर,अरविंद, कोविदार कल्हार, जाती परिमळ घुमघुमायमान, पुष्पमण्डपादयः-

तद्वहिः ऐशान्यां यागशालायां - हेम रजत ताम्रघटकलशाऽलंकार स सूत्र

सकूर्च, सपल्लव, सरत्न, सनाळिकेरफल, गंधोदकपूरित गुर्वावाहित मन्त्रमूर्ति संतुष्ट सान्निध्य मन्त्रक्रिया भावन सान्निहोत्र घृत समिच्चरु लाज तिल धान्य दधि मधु क्षीर द्राक्ष इक्षुखण्डापूप, विचित्रान्न हविर्भाग आज्याहुति जाज्वल्यमान याग मण्डपादयः-

तद्वहिः आग्नेयां पाकशालायां दध्योदन, मुद्गोदन, गुळोदन, तिलोदन, माषोदन, तिन्त्रिण्योदन, सर्षपोदन, मरीच्योदनादि तप्त चामीकराचारु सूप संयुक्त सुगंध गोघृत युक्तातिरिक्त लवण सुपक्व हिङ्गु जीरकाद्यनेक संभारसंभरित बृहत्कदली कारवल्ली, खटोल्ली, पनस उर्वारुक पृथुकूश्माण्ड, मधुकूश्माण्ड शकटसूरण मधुवल्लिका कन्दादि विविध व्यंजन समेतादि निर्मल शर्करैर्व्यामिश्र पायस, विविधलेह्य शोष्य पेय षड्कुली ऐङ्गुल्यतिरस मनोहर मोदकाऽमृतकलशाद्यपूप, घनरस मिश्र, सर्षपमिश्र -कदलीपनस नाळिकेरामृत सकलफलपरिशोभिते,सांद्रनव गोघृत दुग्ध कस्तूरि परिमळ कुसुमजाल शोभिताभ्यन्तर पूजासिद्धयः भूयासुरिति भवन्तो महान्तोऽनुगृह्णंतु।

9. अस्य देवालयस्य - स्थानाचार्यः, समयाचार्यः, प्रतिष्ठाचार्याः, साधकाचार्यः, बोधकाचार्यः, अलंकरणाचार्यः, भट्टाचार्यः, दीक्षाचार्याः हारकेयूर कटक मकुटांगद, मकरकुण्डल, स्वर्णयज्ञोपवीत हस्तांगुलीयकाद्यनेक भूषणैः भूषिताश्च भूयासुरिति भवन्तो महान्तोऽनुगृह्णंतु।

10. अस्यदेवालयस्य पर्यन्तोद्यानेषु अनवरत वासुदेवादि तपोनिष्ठैः, अगस्त्य आपस्तम्भ, अतुल, वैशम्पायन, पौलस्त्य, वामदेव, विश्वामित्र, चित्रसेन, कपिञ्जलाऽश्मात, जैमिनी,जामदग्नि, शतातप, शतानन्द, गालक्य,,गौतम, गण्डक, कौशिक, वालिज, वाचामय,भारद्वाज, पवनाश्व, पुराणांगीरस, दधीचि, मरीची, देवसन, दूर्वास, नारद, मुद्गल, तुम्बुरु, मार्कण्डेय, बोधायन, कात्यायन, याज्ञवल्क्य, अखिल, कौण्डिन्य, कुत्स, वत्स। वसिष्ठ, हारीत, वरतन्तु, वाल्मीकि, गर्ग, वर्ग भृगु, अष्टावक्र, रोमश, कवष, वसिष्ठ, अत्रि, शुक शौनक, सनक, सनंदन, सनत्कुमार प्रभृतिभिः सेव्यमानो भगवान् भूयासुरिति भवन्तो महान्तोऽनुगृह्णंतु।

11., 12. अस्मिन्ग्रामे सर्वेषां भक्तजनानां,विद्वन्महाजनानां श्री रङ्गनाथस्वामि कृपया

अतिदवळोन्नत चित्र विचित्रतर रत्नकांति ज्वलित स्वर्णकलश प्राकार
शरत्कालमिवसन्निभ कैलास शिखरोपम गन्धर्वनगराकार सौदामिनी पुंजजाल वातायन
तोरण गवाक्ष भित्ति चित्रित कवाटवंतिति विट्टमस्तंभ स्फटिककान्तिरति निर्मल
कनकमय दिव्यदीपिकालंकृत दिव्यसौध परंपराः अभिवृद्धाः भूयासुरिति भवन्तो
महांतोऽनुगृह्णंतु।

13. अस्मिन् दिव्यनगरे निवसायमानां सर्वे श्रीवैष्णवाः ब्राह्मणाः साग्निहोत्राः,
सदाचारसंपन्नाः, समवेताः, सर्वेदयाळवश्च विगताभ्यसूयाश्च भूयासुरुति
भवन्तोमहातोऽनुगृह्णंतु। ओं

आशीर्वाद पद्धतिः - २

अस्य देवालयस्य प्रतिष्ठाऽष्टबन्धन महासंप्रोक्षण महोत्सवकर्मणि (प्रातर्हवनारख्य-
सायंहवनारख्य कर्मणि) सप्तसागर, सप्ततलाचल, सप्तद्वीप, परिमण्डित भूमण्डलस्योपरि
जम्भूद्वीप अङ्ग वङ्ग कलिङ्ग काश्मीर चेर चोळ पाण्ड्यादि षट्पञ्चाशत् देशेषु उत्तमाङ्गे
अस्मिन् चोळदेशे अष्टोत्तरशतदिव्यदेशेषु पराङ्कुश, परकाल, यतिवरादीनां स्तुतिपाठक
विशेष वैभवोक्त श्रीकृष्णारण्यक्षेत्रे विराजमानस्य सलक्षण विलक्षण सुलक्षण सुदक्षित
सुनिर्मित वैदिकलक्षणयुतायां, शालि तण्डुल यव माष तिल मुद्ग सर्षप चणकाऽपामार्ग
श्यामाक निष्पावमाणिन नवधान्योपरि अनन्तासन, विमलासन, कूर्मासन, सिंहासन
योगासन पद्मासनस्योपरि शक्त्यासनारख्य विसृष्ट लाजासनस्थितायाम् गङ्गा यमुना
सरस्वती गोदावरी नर्मदा सिंधु कावेरि ताम्रपर्णी गन्धवती, चन्द्रवती इत्यादि अनेक
दिव्यतीर्थाहतः, एलालवङ्ग कर्पूर जातीपत्र उशीर चम्पक ह्रीबेरादि सुगन्धसलिल
संमिश्र कुम्भमध्ये-स्थित पङ्कजैवविराजित ओंकार फट्कार स्वाहाकार स्वधाकार
नमोकार वषट्कार वौषट्कार द्वादशाक्षर अष्टाक्षर षडक्षर महामन्त्रोच्छाटन आवाहन
स्थापन सन्निरोधनादि किरीटादिमुद्रादर्शन पूजितायां धर्मज्ञानवैराग्य ऐश्वर्यादि
चतुष्पदेषु विराजितायां श्रीवत्स वनमाला भेरीदर्पणमण्डल मत्स्ययुगम शङ्खचक्र

वैनतेयादि अष्टमङ्गल उपचारैः सेव्यमानायां आहवनीय गार्हपत्य दक्षिणाग्नि सञ्च
आवसक्थ्यादि पञ्चकुण्डानां मध्ये समिदन्न आज्यफलसार भक्ष्यादि चित्रान्नवर्गादि
होष्यमाण पूर्णाहुत्यन्त होम संतृप्ततर मानसायाम्।

ऐशान्यां सोमकुम्भेनसह विष्णुवादि अष्टपालिकायां नवपल्लवतल्लजांकुरैरपि
शोभितायां। वायव्यां समस्तकोटि देवतासंज्ञमान चक्राब्जमण्डलादिभिः विराजितायां
यागशालायां नित्याराधनानां परिपूरितेनभूयादिति भवन्तोमहान्तो ऽनुगृह्णन्तु।

सर्वे जनाः सुखिनो भवन्तु।

समस्त सन्मङ्गलानिभवन्तु ।

उत्तरोत्तराभिवृद्धिरस्तु।

द्वादशाराधन पुष्पयाग विधिः

परस्मिन्नहनि प्रातः कृतकर्मा गुरुत्तमः।

मध्याह्नसमये देवंश्रीभूमिभ्यां समन्वितम्।

कलशैः पञ्चविंशद्भिः स्नापयेत् पुरुषोत्तमम्।

सायाह्ने पुष्पयागं तु कुर्यात् तस्य विधिम् शृणु।

इत्युक्तवत् रथारोहनात्परम् अवभृत्स्नानदिने वा द्वादशाराधन पुष्पयागादीन् कुर्यात्।
अस्य देवदेवस्य.....स्वामिसन्निधौ नवदिन महोत्सव मध्ये संभावित मन्त्रलोपादि
प्रायश्चित्तार्थं केशवादि द्वादशाराधन सहित पुष्पयागं करिष्ये इति संकल्प्य।

भगवन् पुण्डरीकाक्ष शरणागत वत्सल।

ध्वजार्थाङ्कुरमारभ्य उत्सवाऽवभृतान्तिमम्।

यन्मयानुष्ठितं कर्म तव सुप्रीतये विभो।

तथान्यैः मदनुज्ञातैः देशिकैश्चापि यत्कृतम्।

साधकैश्च तथान्यैश्च विविधैः परिचारकैः।

तत्तत्संपूरणार्थं च न्यूनाधिक्योपशान्तये ।

त्वामद्यवासरे यष्टुं चतुस्थान स्थितं विभो ।

प्रवृत्तमनुजानीहि मदनुग्रहकांयया । इति भगवन्तं प्रार्थ्य ।

पञ्चवर्णैः प्रसूनैः चक्राब्ज मण्डलम् रचयित्वा । तन्मध्ये द्वादशदलपद्मं विलिख्य ।
द्वादशाक्षरोक्तवत् वर्णैः ध्यात्वा । मण्डलमध्ये वा ऐशान्यां वा सूत्रवेष्टित महाकुम्भं
आग्नेयादिषु कोणेष्वपि कलशान् निक्षिप्य । सर्वत्र पुष्पैः पूरयित्वा । पुण्याह जलेन
प्रोक्ष्य । आधारादि पद्मान्तमभ्यर्च्य । प्रसूनाधिपायै ओं श्रीं श्रियै नमः इति ध्यात्वा ।
मण्डलमध्ये परमपुरुषं प्रणवाधिपं आवाह्य । आग्नेयादिषु कलशेषु ओं वराहाय नमः ।
ओं नृसिंहाय नमः । ओं हयग्रीवाय नमः । ओं अनन्ताय नमः । इत्यावाह्य ।
अभ्यर्च्य । चक्राब्जमण्डलस्य प्रसूनेषु प्रागादिपूर्वकम् क्रमेण मन्त्राक्षराणि आवाह्य ।
(न तु दिक्षु, विदिक्षु) कर्णिकायां प्रणवं । द्वादश दलेषु केशवादि द्वादशमूर्ति आवाह्य ।
दलाग्रेषु च प्रणवं आवाह्य ।

आवाहनक्रममाह

(१) ओं ओं ओं केशव स्वरूपिणे सितवर्णाय ओं नमोभगवते वासुदेवाय आगच्छा
इत्यावाह्य ।

(२) ओं नं ओं नारायण स्वरूपिणे कृष्णवर्णाय ओं नमोभगवते वासुदेवाय आगच्छा
इत्यावाह्य ।

(३) ओं मों ओं माधव स्वरूपिणे धूम्रवर्णाय ओं नमोभगवते वासुदेवाय आगच्छा
इत्यावाह्य ।

(४) ओं भं ओं गोविन्द स्वरूपिणे श्यामवर्णाय ओं नमोभगवते वासुदेवाय आगच्छा
इत्यावाह्य ।

(५) ओं गं ओं विष्णु रूपिणे तारानिभाय ओं नमोभगवते वासुदेवाय आगच्छा
इत्यावाह्य ।

(६) ओं वं ओं मधुसूदन स्वरूपिणे स्पटिकवर्णाय ओं नमोभगवते वासुदेवाय आगच्छा
इत्यावाह्य ।

- (७) ओं तें ओं त्रिविक्रम स्वरूपिणे शंखवर्णाय ओं नमोभगवते वासुदेवाय आगच्छा इत्यावाह्य ।
- (८) ओं वां ओं वामन स्वरूपिणे रक्तवर्णाय ओं नमोभगवते वासुदेवाय आगच्छा इत्यावाह्य ।
- (९) ओं सुं ओं श्रीधर स्वरूपिणे शुक्लवर्णाय ओं नमोभगवते वासुदेवाय आगच्छा इत्यावाह्य ।
- (१०) ओं दें ओं हृषीकेश स्वरूपिणे लोहित वर्णाय ओं नमोभगवते वादेवाय आगच्छा इत्यावाह्य ।
- (११) ओं वां ओं पद्मनाभ स्वरूपिणे तमो वर्णाय ओं नमोभगवते वासुदेवाय आगच्छा इत्यावाह्य ।
- (१२) ओं यं ओं दामोदर स्वरूपिणे पीतवर्णाय ओं नमोभगवते वासुदेवाय आगच्छा इत्यावाह्य ।

सर्वत्र आवाहन पूर्वकं द्वादशाक्षरेणन्यासं कृत्वा । अर्घ्यादिभिः संपूज्य । फलवर्गताम्बूलं निवेद्य । नीराज्य । भगवतः समीपं गत्वा । पात्रस्थापनपूर्वकं सर्वं कृत्वा । इमां गाधया प्रार्थ्य ।

ओं श्रियः पते वासुदेव सर्वलोकैक रक्षक ।

महोत्सवे क्रियामन्त्र द्रव्याऽर्चालोप शान्तये ।

मयाकृतं पुष्पयागं गृहाण परमेश्वर । इति प्रार्थ्य ।

द्वितीय दलस्थ पुष्पमारभ्य ओं नमोनारायणाय इत्यादि दामोदरान्तं गुह्यादिहृदयान्तं प्रसूनपात्रेषु आवाहन पूर्वकं कर्मार्चायां कूर्चेन आवाह्य । प्रत्यक्षर आवाहनात्परं द्वादशाक्षरेण स्थितिन्यासं कृत्वा । द्वादश उपचारेण संपूज्य । नाभिस्थाने प्राग्दलस्थ पुष्पैः कर्णिकामध्यस्थ प्रसूनैः सह

ओं ओं ओं केशव स्वरूपिणे सितवर्णाय ओं नमोभगवते वासुदेवाय आगच्छा इत्यावाह्य । सर्वं पूर्ववत् कृत्वा ।

द्वादश उपचाराणां विषये

आवाहनं, अर्घ्यं, पाद्यं, आचमनीयं, हस्तमुखपादशाठीं, ब्रह्मसूत्रं, गन्धं, पुष्पं, धूपं, दीपं, फलं, नीराजनं, इत्यादिभिः । तदनन्तरं प्रसूनांकुर पुष्पैः मण्डलस्य सर्वाणि पुष्पाणि च संयोज्य । ओं नमोभगवते वासुदेवाय फलं भवतुमे पुष्पैर्नमःस्वाहा । इतिमन्त्रेण, पञ्चसूक्तेनच किरीटादि आभरण मन्त्रेण च पुष्पैः अभिषिच्य । कुम्भस्त पुष्पाणि च अभिषिच्य । पुनः अर्घ्यादिभिः संपूज्य । महानिवेदनात्परं वेदसमापनादीन् कृत्वा । भगवच्चरणोदकं आचार्यः पीत्वा । आचार्य संमानादीन् कृत्वा ।

पञ्चवर्णैः प्रसूनैः विषये

श्वेतं रक्तं च नीलं च कृष्णं हरितमेव च ।

शुद्धवर्णानि एतानि निश्चितान्यपराणिच । (विश्वामित्रं, विष्वक्सेनं)

पुष्पयाग कालभेदेन फलभेदाः

पुष्पयागं ततः कुर्यात् पुष्ट्यर्थं मध्यमेदिने ।

आप्यायनार्थी पूर्वाह्ने धनार्थी मध्यमेनिशि ।

रिपुक्षयार्थी मध्याह्ने सन्ध्यायां सर्वशान्तिदम् । (श्रीः, ईश्वरं)

सप्तावरण पठनविधिः

सकल वेदान्त सारार्थ पूर्णाशयम्।
 विपुल वादूलगोत्रोद्भवानां वरम्।
 रुचिर जामातृयोगीन्द्र पादाश्रयम्।
 वरद नारायणं मद्गुरुं सम्श्रये।

श्रीशैलेश दयापात्रं धी भक्त्यादि गुणार्णवम्।
 यतीन्द्र प्रवणं वन्दे रम्यजामातरंमुनिम्।
 एतत्त्रैलोक्य निर्माणत्राण सम्हारकारणम्।
 श्रीमत् श्रीनिवासस्य शासनं शाश्वतं परम्।

एतत्कल्याणराजीव नलिने मध्यमंदिरे।
 भाग्य नगरेनिवासस्य श्रेनिवास प्रशासनं।
 एतत्सकललोकानां सृष्टि सम्हारकारणम्।
 श्रीमत्श्रीनिवासस्य शासनं शाश्वतं परम्।
 वन्दे लक्ष्मीपतिं देवं शंखचक्र गदाधरम्।
 विद्यामूर्तिं हयग्रीवं शब्दार्थ ज्ञानलब्धये।हेतवे।

पृथिव्यप्सु प्रलीयते। आपस्तेजसी लीयते। तेजो वायौ लीयते।
 वायुराकाशेलीयते। आकाशं अव्यक्ते लीयते। अव्यक्तं अक्षरेलीयते। अक्षरं तमसी
 लीयते। तमः परे देव एकी भवती

नासदासीत् नोसदासीत्तदानीम्। एको ह वै नारायण आसीत्। न ब्रह्मा। न
 ईशानः। नाग्निष्टोमो नेमेद्यावापृथिवी न नक्षत्राणि सूर्यः। ±ý Úõ

आसीदितं तमोद्भूतं अप्रज्ञातमलक्षणम्।
 अपृतर्ख्यमविज्ञेयं प्रसुप्तमिव सर्वतः। ±ý Úõ

नाहो न रात्रिः न नभो न भूमिः नासीत्तमोज्योतिरभून्न चान्यत्।
 श्रोत्रादिबुद्धानुप लब्धमेकं प्राधानिकं ब्रह्म पुमान्तदासीत्।

एक एवाभवत्तत्र देवो नारायणः प्रभुः ।
सजगत्सृष्टिं सम्हारैः विहर्तुं मकनोन्मनः ।
स्वाम्शाम्श कलया लक्ष्म्या स्वयम्शक्त्या जगन्मयः ।
स्वकालाऽनन्त शयने शयिष्ये प्रलयोदधौ ।

±ý , Æ , j Äò¾ p ó¾ ôÄÄï °| Áø Äj õ §¾Äj Æ §Ä
ஸம்ஹாரிக்கப்பட்ட Æ · Š Ō%Ê , j Äò¾

क्रीडामि केवलं ब्रह्मन् सृष्टिं सम्हार पालनैः ।
मम माया दुरत्यया मन्माया मोहितम्जगत्॥

±ý Úõ §, ÅÄõ « ° øòÄòÅ§ÁÅ ...j õÄ^ Äõ Äñ Ĩ , Æ
j Äò¾ “பஹுஸ்யாம் ப்ரஜாயேயேதி” ±ý , Æ ...í , ø Äò” ¾
Äñ ½ ÆÖÇÇ

नाभौ पद्मभुवं ललाट फलके गंगाधरं मानसे ।
चंद्रं चक्षुशि भास्करं शतमखं वैश्वानरं चाऽऽनने ।
प्राणे गन्धवहं नभश्च जटरे द्यामूर्ध्नि पादेमहीम् ।
श्रोत्रे दिग्बलयं सृजन्नवतु वः श्री भूमि नीलापतिः ।
यन्नाभिपद्मादभवन् महात्मा प्रजापतिः ।

विश्वसृग्विश्व रूपः ।

नारायणो सृजेत्तोयं तेनैवासीन् महार्णवः ।
अनिरुद्धाम्शजा दुर्गा मायारूपा सुमोहिनी ।
न्यग्रोधमसृजत्तस्मिन्माया रूपोमहेदमाः ।
अनिरुद्धांशक श्रीमान् पद्ममनाभः पुरातनः ।
संहृत्य लोकान्पुरुषः पर्णपर्यङ्कमेयिवान् ।
तत्रः पुम्सः शयानस्य नाग पर्यङ्कभूषिते ।
हिरण्मयं पद्मगर्भं नाभेरण्डमजायते ।
तदण्डं पञ्चभूतात्मा भूताम्शुचयमतर्क्यत ।

अण्डस्य वर्तमानस्य मध्ये पद्मं सितप्रभं ।

सहस्र दळपर्यन्तं अन्तः केसरमण्डितं।

मध्ये कर्णिकयायुक्तं अद्भुतं सृष्टिकारणं ।

सृष्टारमसृजत्तस्मिन् पद्मनाभः चतुर्मुखः। ±ý Úõ

| ° |ø Ö ÇÀÊŞÂ §¾ Å | £ ¾ ¢ | À ç Á Ä ò ¾ ¢ ô õ Á | Å
ò Á ý Ê Ä ì , ¢

तस्य ललाटात् स्वेदोऽभवत्। स्वेदाद् बुद्बुदोऽभवत्। बुद्बुदात् त्र्यक्षशूलपाणिः।
पुरुषोजायते। ±ý Úõ

ब्रह्मणोभून् महाक्रोधः त्रैलोक्य दहनक्षमः ।

भ्रुकुटी कुटिलात्तस्य ललाटात् क्रोधदीपितान्।

समुत्पन्नस्तथा रुद्रः युगान्ते तु समप्रभः ।

±ý Úõ | °|øÖ, Æ ÀÊ§Â ப்ரும்மாவைக்கோண்டு ருத்ரநை
உத்பந்நராக்கி பிற்பாடு

अप एव सृजद्धाता तासुवीर्यं अपासृजत् ।

तदण्डमभवध्येतत्सहस्रादित्य भास्वरं ।

±ý Þõ प्रथमं ஜலத்தை ஸ்ருஷ்டித்தருளி

अतलं वितलं चैव सुतलं च तलातलं ।

महद्रसातलं चैव पातालमिति च स्मृतं ।

भूलोकश्च भुवर्लोकः स्वर्गलोक महस्तथा ।

जनस्तपस्सत्यलोकःसप्तलोकाःप्रकीर्तिताः ।

±ý கிற சதுர்தச புவநங்களையும்

लवण इक्षु सुरासर्पि दधि क्षीर मधूदकम्। ±ý கிற ஸப்தஸாகராங்களையும்,

ஐம்புவாதி ஸப்த த்வீபங்களையும்,மஹேந்த்ராதி

ஸப்தபர்வதங்களையும், ஐராவத்யாதி அஷ்டதிக் கஜங்களையும்,

ஸூர, நர, திர்யக், ஸ்தாவரம் ±Ý கிற சதுர்விதபூதங்களையும்,

अण्डजं स्वेदजं चैव उद्बीजं च जरायुजम्

±ý கிற ஸகல ஜீவý களையும் ஸ்ருஷ்ட்டித்தருளி

एवं सृष्ट्वा जगत्सर्वं विश्वरूपधरो हरिः ।

आस्तेऽनन्तासिते देवः श्रीभूमिभ्यां समप्रभुः ।

मध्येक्षीरार्णवं श्वेतद्वीपारव्यनिर्मिते ।

प्रासाद सेव्यमानश्च योगिभिर्विविधैरपि ।

चण्डादि द्वारपालैश्च कुमुदाद्यनुजीविभिः ।

पक्षीन्द्र विष्वक्सेनाभ्यां सेव्यमान मुदान्वितः ।

श्रीवत्सवक्षा नित्यश्रीरनिशःशाश्वतत्स्थितः ।

अनिरुद्धो जगत्स्वांशैः इन्द्राद्यैः परिपालयन् ।

±ý கிறபடியே

விஸ்வஸ்ருஷ்டி யப்பண்ணியருளி

ககீராப்திசாயியாய் ±00தருளியிருக்கும் தேவரீர்

परव्यूहाऽवतारैश्च पूजाभिश्चान्तरात्मना ।

प्रजा संरक्षणपरो भगवान् पद्मलोचनः । ±ý கிறபடியே

परत्वं । व्यूहं । विभवं । अन्तर्यामित्वं । अर्चावतारं ।

±ý றும் ஐந்துஸ்வரூபமாயிருக்கும்। இதில்

பரத்வமாவது

स्वशक्ता भासखं सत्वं गुणाःसप्तद्विलक्षणं । (पारमे)

±ý கிறபடியே சுத்தஸத்வரராய்

कालः सृजतिभूतानि कालःसमहरति प्रजाः ।

कालः सप्तेषु जागर्थि कालो हि दुरति क्रमः । (दशाध्यायि-श्रीरङ्गमाहात्मियम्)

±ý கிறபடியே

காலஸ்வரூபியாய்

யமநியமாத்ரி

யோகாலங்காரங்களாலே

சுத்தமாந

ஆத்மாக்களை

உடையவர்களாந

பக்தஜநங்களுக்கும்

ப்ராப்யமாந

ஸாலோக்யாத்ரி பதங்களுக்கும் ஆப்ரதராய்,

द्विहस्तमेकवक्त्रं च शुद्धस्फटिकविग्रहं ।
 सहस्र रविवङ्घ्रीन्दु लक्ष कोटि समप्रभम् ।
 मरीचि चक्र मध्यस्थं चक्राद्यायुध लाञ्छनम् ।
 श्रीवत्सकौस्तुभोरस्कं वनमाला विभूषितं ।
 पीतांबरधरं सौम्यरूपं आद्यमनामयम् ।
 श्री वासुदेवो विज्ञेयः सृज्यं सर्वं चतुर्मुखात् ।
 एयं च योगिभिर्नित्यं हृत्पद्माह्वय विष्टरे ।
 पश्यन्ति सूरयःशश्वत्तद्विष्णोः परमम्पदम् ।
 तद्विष्णोः परमम्पदगुं सदापश्यन्ति सूरयः । (बृहद्ब्रह्म संहिता)

±ý கிறபடியே நித்யஸூரிகளாலே ஸேவிக்கப்பட்டும்,
 நிரவதிக தேஜோரூபியாய் ஸ்ரீபூமி நீளா ஸஹிதராய்
 ±Øந்தருளியிருப்பது பரத்வம்।

வ்யூஹமாவது

ज्ञान शक्ति बलैश्वर्य वीर्य तेजाम्सि षड्गुणाः ।

±ý கிற ஷாட்குண்யபரிபூர்ணராய்

तन्मयो वासुदेवस्यात् वासुदेवो जगन्मयः ।

±ý கிறபடியே வாஸுதேவாதி மூர்த்திகளாலும்,
 ப்ரக்ருத்யாத்யநந்த சக்திகளாலும்,பஞ்சாயுதாத்யநேக
 திவ்யாயுதங்களாலும், கிரீடாத்யநேக திவ்ய
 ஆபரணங்களாலும்,

मूर्त्या सद्भाव समये सहवैतानि जज्ञिरे ।

இப்படியிருக்கிற மூர்த்திகளாலே விச்வத்தை
 ரக்ஷித்தருளியிருப்பது வ்யூஹம்।

விபவமாவது

यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत ।
अभ्युत्थानमधर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम् । ॐ
परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम् ।
धर्मसंस्थापनार्थाय सम्भवामि युगे युगे ।

ॐ
அருளிச் | ॐ ३/4 படியே

मत्स्यः कूर्म वराहश्च नारसिंहश्च वामनः ।
रामो रामश्च रामश्च कृष्णः कल्कि जनार्दनः ।

ॐ கிற்ப்ரகாரம்

मत्स्यावतारं - தேவரீர்

येनेदं जगदखिलं धृतं विधातु विश्वं । यज्जटरगतं युगान्तकाले ।
यो वेदानवति समेत्य मत्स्य रूपम् । तं देवं शरणमहं गतोस्म्यनन्तं ॥

ॐ
| ॐ | ல்லுகிறபடியே ப்ரளயார்ணவஜலத்திலே
பகவந்மாயாஸ்ருஷ்ட்டந்க்களாந மது கைடபர்க்ளாலே
கரைத்துப்போடப்பட்ட வேதங்களைப்போருக்குகைக்காக
மத்ஸ்யாவதாரம் | ॐ ३/4 ஓடி உ

कूर्मावतारम् தேவரீர்

यो देवानसृजदनाद्यनन्तरूपो
विश्वात्मा विगत तमो रजोभिरीड्यः ।
दत्ते मां कमठवपुः महीमजसृतं
तं देवं शरणमहं गतोस्म्यनन्तं । ॐ

| ॐ | ல்லுகிறபடியே அகில ஜகத்பார நிர்வாஹியாந
ஆதிசேஷனுக்கு ஒரு ஆஸநமாகக்கூர்மரூபியாய் அவதாரம்
| ॐ ३/4 ஓடி உ

वराहावतारम् தேவரீர்

यः पृथ्वीमसुर भयाद्रसातलस्थां उद्धर्तुं खुर निहतिक्षपा चरौघः ।

वाराहीं तनुमभज त्रयी निवासः तं देवं शरणमहं गतोस्म्यनन्तं ±ý Úõ

| ° | ல்லுகிறபடியே ப்ரளயார்ணவமக்நமாந பூமியைத்தந்
இடத்தில் வைத்து ஹிரண்யாக்ஷ வதார்த்தமாக
வராஹாவதாரம் | ° ö¾ ÕÇ£ £

नारसिंहावतारम् தேவரீர்

हैरण्यं कुलिश दृढं पुरा नखाग्रैः वक्षोयस्सपति विदारयां चकार ।

प्रह्लाद प्रियहितकृन् नृसिंहरूपः तं देवं शरणमहं गतोस्म्यनन्तं ॥ ±ý Úõ

| ° | ல்லுகிறபடியே துஷ்ட்டநாந ஹிரண்யநுடைய
வதார்த்தமாக ந்ருஸிம்மாவதாரம் | ° ö¾ ÕÇ£ £

वामनावतारम् தேவரீர்

कमण्डलं करे बिभ्रत् छत्रीवामनरूपदृक् ।

दण्डी कृष्णाजिनधरः कौपीनपरिदानकम् । ±ý Úõ

| ° | ல்லுகிறபடியே மஹாபலியிநுதைய கர்வ
நிவாரணார்த்தமாக வாமநாவதாரம் | ° ö¾ ÕÇ£ £

भार्गवरामावतारम् தேவரீர்

यः क्षत्रं निशित परश्वथेन सर्वं । जिह्वा तक्ष तज्जलेन पैतृकृत्रियम् ।

चक्रे विक्रम विभवैक सम्पदीशः तं देवं शरणमहं गतोस्म्यनन्तं ॥

±ý Úõ | ° | ல்லுகிறபடியே பித்ரு வதம் பண்ணிய துஷ்ட்ட
க்ஷத்ரிய வம்ஸத்தை 21தலைமுறை அருத்தருளி
அந்தருதிரத்திலே பித்ரு தர்ப்பணம் பண்ணுகைக்காக
பார்க்கவ ராமாவதாரம் | ° ö¾ ÕÇ£ £

दशरथ रामावतारम् தேவரீர்

यो लोकत्रयरिपुं ईश्वर सुराणाम् ईशानो दशवदनं रणे निहन्तुम् । रामोदाशरथी
रभूददारवीर्यं तं देवं शरणमहं गतोस्म्यनन्तं । ±ý Úõ

ராவணவதார்த்தமாக துசரதராமாவதாரம் | ௨௦340௫௬௨

बलरामावतारम தேவரீர்

यः पृथ्वीमसुरभयादभङ्कुरार्था मुध्दर्तुम् मुसल हलायुधो बभूव ।

काळिन्ध्या (न्दीक्षण) कर्षण दार्शितात्मवीर्यः तं देवं शरणमहं गतोऽस्म्यनन्तं

±ý Þõ | ° | ல்லுகிறபடியே ப்ரலம்பந் முதலாந அஸுர

வர்கங்களை ஸம்ஹரிப்பதற்காக பலராமாவதாரம்

| ° ö ¾ Õ Ç € £

குஷ்ணாவதாரம தேவரீர்

कम्सादीन् त्रिदश रिपून्पा चिकीर्षु यः। पृथिव्यामिह यदुनन्दनो बभूव।

बालार्कद्युति विलसत्सरोज नेत्रः तं देवं शरणमहं गतोऽस्म्यनन्तं ॥ ±ý Úõ

|| 9 || ல்லுகிறபடியே கம்ஸந் முதலாந அஸுரக்கூட்டங்களை

ஸம்ஹரிப்பதற்காகக் க்ருஷ்ணவதாரம் | ௦௦3/04/2022

कल्क्यावतारम தேவரீர்

पाषण्डान् कलिकलुषी कृत स्वधर्मान् निश्शेषं स पदि निराचिकीर्षुरीशः ।

यःकल्की भवती नितान्तघोर रूपः तं देवं शरणमहं गतोऽस्म्यनन्तं ॥

±ý Úõ | ° | ஸ்லுகிறபடியே கலியிநாலே கலங்கி நிற்கிற

பாமரஜநங்களை ஸம்ஹரிக்கிற நிமித்தமாக கல்க்யாவதாரம்

| 0 3/4 5 6 7 8 9

இந்தப்படி தசாவதாரம் | °ஐதருளியிருப்பது விபவம்.

அந்தர்யாமிக் வகை

दान्तैस्सन्तत योगमार्गनिरतैःक्लिष्टात्मभिर्योगिभिः।

भक्त्या तावक पादपद्मयुगलै निर्धूत तापत्रयैः ।

अन्तर्याम्यमनिशं निरीक्षित वपुःहृष्या प्रदीच्या फलम्।

योग्यं तस्तपसा प्रदातुममले तन्मानसे तिष्ठति ।

±ý கிறபடியே யோகி ஸித்தர்கள் மநஸில் நிரந்தரமாக
±Øந்தருளியிருப்பது அந்தர்யாமித்வம்।

अर्चावतारम् தேவாரீர்

अज्ञानं भव सागरे विलुटताम् भ्रान्तात्मनां देहिनां।
नेशानां तवपादपद्मयुगलं योगादिभिस्सेवितुम्।
दृष्टिस्सार्धकयन् पुमर्थमखिलं तिष्ठन् स्थलेषूत्तमे।
अर्चारूपिणमवाप्य सर्व सुलभो देव्यासह द्योतसे॥

±ý Úõ | ° | ல்லுகிறபடியே அக்ஞாநிகளுடைய
ஸம்ரக்ஷணார்த்தமாக ஸ்தலங்கள்தோறும் அர்ச்சாருபியாய்
±Øந்தருளியிருப்பது அர்ச்சவதாரம்.
இப்படிப்பட்ட அவதாரங்களைச் | ° ö¾Øளிந ±õ | ÅÕமாநுக்கு

श्रीमत्श्रीनिवासस्य देवदेवस्य चक्रिणः।
कुर्वन्महोत्सवं दिव्यं भाद्रपदमासे सदा।

±ý Úõ | ° | ல்லுகிறபடியே ஸர்வலோக ரக்ஷணார்த்தமாகவும்,
க்ஷேமார்த்தமாகவும் ...மாஸே நவதிந மஹோத்ஸவம்
ஸங்கல்பித்து த்வஜாரோஹணதிநத்திலே-

ഓý ரும் திருநாள்

वेदशृङ्ग विमानमध्य विलसत् लक्ष्मीसदा सेवितम्।
मुक्तारत्न सुवर्णकुण्डलधरं केयूरहारान्वितम्।
नानावाद्य निनादपूरितमहं रथ्या सु सायं शनैः।
आगन्ताना मनन्तजन्मसुकृतैरद्राक्षमक्षणां फलम्।

±ý Úõ | ° | ல்லுகிறபடியே நவரத்நகசிதமாந
இந்த்ரவிமாநத்தில் ஏறி ±Øந்தருளி ஆச்ரித ஜநங்களை
ஸ்ரீமாý களாகச் | ° ö¾ருளிநீர்।

இரண்டாம் திருநாள்

तेजोभिर्दिवसायमान रजनी सूर्यप्रभामण्डले।

मध्ये मंजुल पङ्कजासनवरे माणिक्य कान्तावरे।

उत्थिष्ठंतममोघ दर्शनमिमं पश्यन्ति ये देहिनः।

ते सत्यं मनुजाद्विजादि पशवश्चान्ये च धन्यावहम्।

±ý Üõ | ° | ல்லுகிறபடியே முக்தார்த்திகளுக்கு
முக்திப்ரஸாதமாந ஸூர்யப்ரபையிலே ஏறி ±Øந்தருளி
ஆச்ரித ஜநங்களை ஸ்ரீமாý களாகச் | °ö¾ருளிநீர் ।

மூý ரும் திருநாள்

वैकुण्ठवासोभि नयं प्रकुर्वन्। शेषां समास्थाय स शार्ङ्गपाणिः।

उल्लास गाम्भीर्य मनोज्ञ रूपः। सायं समायान्ति सुखं सुखेभ्यः।

±ý Üõ | ° | ல்லுகிறபடியே ஸர்வவித தாஸபூதராந
திருவநந்தாýவாý பேரில் பேரில் ஏறி±Øந்தருளி ஆச்ரித
ஜநங்களை ஸ்ரீமாý களாகச் | °ö¾ருளிநீர் ।

நாý காம் திருநாள்

पक्षीशे निगमात्मनि प्रविलसत्। पक्षेनिलक्षान्विते।

ब्रह्माण्डे त्रिदशेन्द्र मनुजैरासेवितुं सम्स्थिते।

भेरी मद्धल तालकाहल रवैः ध्वाने त्रयीशेखरे।

सामे शार्ङ्गधरं नमामि शिरसं सायन्तरीयोत्सवे।

±ý Üõ | ° | ல்லுகிறபடியே ஸதா தாஸபூதராந | À; Æதிருவடி
நாயநாரிý பேரில் ஏறி±Øந்தருளி ஆச்ரித ஜநங்களை
ஸ்ரீமாý களாகச் | °ö¾ருளிநீர் ।

3 0¾ 0 திருநாள்

देवेन्द्र दन्ति रविराहु निशाचराणाम्। भीतिप्रथेन रभसा गमनेन युक्तम्।

आरुह्य पाटल मुखं हनुमन्त मेत्य। श्रेयस्करम् प्रणमतां इह शार्ङ्गपाणिः॥

±ý Üõ | ° | ல்லுகிறபடியே மஹாமேரு ஸத்ருசமாந
சிறியதிருவடிநாயநாரிய் பேரில் ஏறி ±0ந்தருளி ஆச்ரித
ஐநங்களை ஸ்ரீமாய் களாகச் | ° 0தருளிநீர்।

ஆறாம் திருநாள்

सदामदजलाखिल प्रचुरगन्ध गण्डस्थलः।

भ्रमद्भ्रमर पङ्क्तिभिद्विरद पुङ्गवेष्टितम्।

सिताचल समुल्लसत्स तटितम्भुवाहाकृतिम्।

नमामि शिरसा हरिं प्रणतकामदं शार्ङ्गिणम्।

±ý Üõ | ° | ல்லுகிறபடியே மஹாமேரு ஸத்ருசமாந
கஜேந்த்ராபுவாய் பேரில் ஏறி ±0ந்தருளி ஆச்ரித ஐநங்களை
ஸ்ரீமாய் களாகச் | ° 0தருளிநீர்।

ஏழாம் திருநாள்

नानावर्ण मनोज्ञरत्नखचिते दिव्येविमानोत्तमे।

सायाह्ने रमया भुवा च सहितं चूर्णाभिषेकोत्सवे।

संधारागभटैःस कुङ्कुमरसैः दिव्यैस्सुमै भूषितम्।

साङ्गं चन्दन पङ्क्तिःतव वपुः धन्यैजनैर्दृश्यताम्।

±ý Üõ | ° | ல்லுகிறபடியே நவரத்ந கசிதமாந திவ்ய
விமாநத்திலே ஏறி ±0ந்தருளி ஆச்ரித ஐநங்களை
ஸ்ரீமாய் களாகச் | ° 0தருளிநீர்।

±ட்டாம் திருநாள்

वलत्तुरग मल्लके विविध पाद विक्षेपणे।
खुर प्रभव दूळिभिः क्षुभित पङ्किलाम्भो निधिम्।
विडंबितमनोगतौ दवळ चामराऽलङ्कृते ।
प्रधावति महारथं स पदि वीक्षितुं शार्ङ्गधृत्।

±ý Úõ | ° | ல்லுகிறபடியே மனோவேகதுல்யமாந குதிரை
நம்பிராய் பேரில் ஏறி ±Øந்தருளி ஆச்ரித ஜநங்களை
ஹீமாய் களாகச் | ° ò தருளிநீர்।

ஒய் பதாம் திருநாள்

चन्द्रच्छत्रं सशार्ङ्गं दिनकरशिखरं पक्षिराजस्थलाङ्गम्।
चित्राकारैः पटस्थैः कनक मणिमयैः भूषितं द्योतिदास्यम्।
विद्युन्मालेन्द्र चापै रुपरिधनकुलैः मुक्त रंभादिमध्यम्
पश्यन्नास्ते पुरस्तात्स्वरथमिवमहा विन्द्य शैलं स पक्षम्।

±ý Úõ | ° | ல்லுகிறபடியே அப்ராக்ருதமாந திவ்ய ரதத்திலே
பேரில் ஏறி ±Øந்தருளி ஆச்ரித ஜநங்களை
ஹீமாய் களாகச் | ° ò தருளிநீர்।

பக்தாம் திருநாள்

श्रुणोतिरम्यां शठवैरि गाधां पुष्पार्चनैः भक्तजनैः प्रगीताम्।
तस्मैस्यभीष्टं सकलं प्रदातुं झटित्यहो वांचति शार्ङ्गपाणिः।

±ý Úõ | ° | ல்லுகிறபடியே

दिवसे पुष्प यागे तु कृत्वा द्वादश पूजनम्।
ब्राह्मणस्सर्ववर्णेषु यदि शास्त्रविदुत्तमः ।
यच्चगङ्गादि तीर्थेषु देवतेष्वपिचाच्युतः ।
तद्वत्सर्वेषु शास्त्रेषु पांचरात्रं प्रशस्यते।

लक्षं तु चतुरोवेदाः लक्षंभारतमुच्यते ।
 शैवं लक्षद्वयं चैव चातुर्लक्षं तु ज्योतिषम् ।
 पंचलक्ष प्रमाणेन पांचरात्रं प्रशस्यते ।
 अनन्तः प्रथमो रात्रौ गरुडस्तु द्वितीयके ।
 तृतीय रात्रौ सेनेशः चतुर्थ वेधसाश्रुतं ।
 रुद्रः पंचम रात्रं तु पांचरात्रं प्रशस्यते ।
 रात्रिभिः पंचभिः प्रोक्तं श्रुतं शिष्यैस्तु पंचभिः ।
 तस्मात्तु पांचरात्राख्यं साक्षाद्विष्णु मुखोद्गतम् ॥ -

±ý Úõ | ° | ல்லுகிறபடியே ஸ்ரீபாஞ்சராத்திரவிதியிநாலே
 ____மாஸ நவதிந மஹோத்ஸவம் கண்டருளி அந்த
 உத்ஸவத்திலே மந்த்ரலோப, க்ரியாலோப, ஸ்வரலோப
 ந்யூநாதிரேக சாந்த்யர்த்தமாகவும், நித்யோத்ஸவமாகவும்,
 கேசவாதி த்வாதசாருதநம் கண்டருளி அநந்த, கருட,
 விஷ்வக்ஸேந பராங்குச, பரகால, யதி,வர ப்ரப்ருதிகளாலும்,
 ஸகலமாந ஆசார்யர்களாலும், ஸ்தூயமாநராய்,
 ஸேவ்யமாநராய், ஸாஞ்ஜலிபக்தர்களாந ப்ரும்மருத்ராதி
 சப்தங்களோடே ஸப்தப்ராகாரங்களிலும் ±0ந்தருளிநீர்.

उत्सवस्य फलं वक्ष्ये लोकानां हितकाम्यया ।
 तदुक्ताः त्रिभिस्सर्वैः दानैः सर्वैश्च तत्फलम् ।
 गवां शतसहस्रैश्च सम्यग्दत्तैश्च यत्फलम् ।
 नृपस्य विजयार्थाय सर्वसस्याऽभिवृद्धये
 कामिनामिष्टदश्चैव सर्वान् कामानवाप्नुयात् ॥

±ý Úõ | ° | ல்லுகிறபடியே ஸகலஜநங்களுக்கும் புக்தி
 முக்திகளோடே கூட ஸர்வாபீஷ்ட்டங்களையும்
 ப்ரஸாதித்தருளிநீர்.

ब्रह्मा

ब्रह्मास्वर्णं निभश्चतुर्मुखलसन् नेत्राष्टकाऽलङ्कृतः ।
पाणिःप्रस्फुरिताक्ष सूत्र करकः पिङ्गैर्जटामण्डलैः ।
देवैरुज्ज्वलसिद्ध चारणगणैः हम्साधिरूढो हरेः ।
तीर्थान्तोत्सव सेवयाभिमुदितं स्थानं पुनर्गच्छतु ।

ப்ரும்மா ஹம்ஸவாஹநாருடநாய் அக்ஷஸூத்ர,
கமண்டலூதரநாய் ஸரஸ்வதி தேவி ஸமேதநாய் வந்து
ஸேவித்து நிற்கிருய் । அவய் தய் ஸத்யலோகத்திலே விடை
| , | ள்ளும்படி திருவுள்ளம் பற்றியருளவும்.

इन्द्रः

मेघश्यामतनुः सहस्र नयनो वज्रायुधोवासवो ।
नागेन्द्रोन्नत पीन गन्धर गतोदेवावली सेवितः ।
भेरी मद्धल झल्लि काहळरवैः पूर्णाऽखिलांशो हरेः ।
तीर्थान्तोत्सव सेवयाभिमुदितं स्थानं पुनर्गच्छतु ।

இந்த்ரய் , ஐராவத கஜாருடநாய், வஜ்ராயுததரநாய்
இந்த்ராணி ஸமேதநாய் வந்து ஸேவித்து நிற்கிருய் ।
அவய் தய் அமராவதிபுரியிலே விடை | , | ள்ளும்படி
திருவுள்ளம் பற்றியருளவும் ।

अग्निः

वह्नि शक्तिधरः प्रवाळविलसन् देहप्रभामण्डलः ।
ज्वालाजाल परीतरत्नमकुटः कल्याणपीताम्बरः ।
भूपारत्न मरीचिमांसल रुचिः मेषाधिरूढो हरेः ।
तीर्थान्तोत्सव सेवयाभिमुदितं स्थानं पुनर्गच्छतु ।

அக்நி, மேஷ்வாஹநாருடநாய் ஸ்வாஹா தேவீ
ஸமேதநாய் ஸ்ருக் ஸ்ருவதரநாய் ஸபரிவாரநாய் வந்து

ஸேவித்து நிற்கிருய் । அவய் தய் அக்நிலோகத்திலே விடை
| , | ள்ளும்படி திருவுள்ளம் பற்றியருளவும்।

கால: (यमः)

கால: பாச ஧ர: ப்ரஹீதீமீர: ஶ்யாமாகாஜ்ஜகோ ।

ஜ்வாலா ரூக்ஷ கடாக்ஷதீக்ஷ வடன: டம்ப்ளார்கீமக்ஷா஧ர: ।

ஆரூடோமஹிஷ் விஷாணகூலிஷ் ப்ரேதீரூபேதோ ஹரே: ।

தீர்த்தாந்தோத்ஸவ சேவயாபிமூடீதம் ஸ்தாநம் பூநர்ட்ஷது ।

யமய் மஹிஷ்வாஹநாருடநாய் ஸபரீவாரநாய் வந்து
ஸேவித்து நிற்கிருய் அவய் தய் யமலோகத்திலே விடை
| , | ள்ளும்படி திருவுள்ளம் பற்றியருளவும்.

நைக்ரதீ:

ரக்தாக்ஷோ ரக்தகேஷ: கனகரூகீ தநு: ஸ்வேக்ஷேடாஜ்ஜ ஹஸ்தோ ।

நீர்ட்வீந்டோ ந்டோ ரஜநீகரோத்ஸமபதீ: ட்ளாக்கராஜ்ஜக: ।

ஆரூடோ நரவாஹந: பரீவர்தோ டீத்யீரூபேதோஹரே: ।

தீர்த்தாந்தோத்ஸவ சேவயாபிமூடீதம் ஸ்தாநம் பூநர்ட்ஷது ।

நைக்ரதீ, நரவாஹநாருடநாய் கட்ககேட ஹஸ்தநாய்
தாமஸீதேவீ ஸமேதநாய் ஸபரீவாரநாய் வந்து ஸேவித்து
நிற்கிருய் । அவய் தய் நைக்ரதீலோகத்திலே விடை
| , | ள்ளும்படி திருவுள்ளம் பற்றியருளவும்.

வரூண:

ஆரூடோமகரம் மஹோதீபிபவம் மந்டாரமாலோஜ்வல: ।

பாஷாஸலக்ஷீத பானிபத்ந்ஷுபக: சம்ஸேவீத: கீந்நரீ: ।

கூந்டேந்டூதீமான் ஸ்வடேஹரூகீநா ஧்வஸ்தாந்஧காரோ ஹரே: ।

தீர்த்தாந்தோத்ஸவ சேவயாபிமூடீதம் ஸ்தாநம் பூநர்ட்ஷது ।

வரூணய் , மகரவாஹநாருடநாய் பாசஹஸ்தநாய்
பார்கவீ தேவீ ஸமேதநாய் ஸபரீவாரநாய் வந்து ஸேவித்து

நிற்கிருய் । அவய தய வருணலோகத்திலே விடை
! , ! ள்ளும்படி திருவுள்ளம் பற்றியருளவும்.

வாயு:

வாயு: वह्निस्व प्रसन्नवदनः पिङ्गायताक्षि द्वयो ।
धूम्राभो मृगवाहनो परिलसत् पाणिद्वयाऽलङ्कृतः ।
पीनोदार भुजान्तराळ विलसद्दामाभिरामो हरेः ।
तीर्थान्तोत्सव सेवयाभिमुदितं स्थानं पुनर्गच्छतु ।

வாயு - ம்ருகவாஹநாருடநாய் - த்வஜஹஸ்தநாய் -
ஸதாகதி தேவீ ஸமேதநாய் ஸபரிவாரநாய் வந்து ஸேவித்து
நிற்கிருய் । அவய தய வாயுலோகத்திலேவிடை ! , ! ள்ளும்படி
திருவுள்ளம் பற்றியருளவும் ।

குபேர:

சோமஸ்சுந்தரலோகந: த்ரிபுரஜிந் மித்ரஸ்வல: குண்டல: ।
ஸ்வேதாபக்ஷ்ஸுக்ருதுண்ட ரக்ருதவதந: பாணிஸ்வ பத்னோஜ்வல: ।
ஆரூடோஸ்வரிக்ருத் துரக்ஷ்மபரம் யக்ஷேரூபேதோ ஹரே: ।
தீர்த்ரான்தோத்ஸவ சேவயாபிமூதிக்ருத் ஸ்தானம் புநர்க்ஷ்ஸுது ।

குபேரய் , அச்வவாஹநாருடநாய் - பத்மஹஸ்தநாய் -
ஸம்பத் தேவீ ஸமேதநாய் ஸபரிவாரநாய் வந்து ஸேவித்து
நிற்கிருய் । அவய தய அளகாபுரியிலே விடை ! , ! ள்ளும்படி
திருவுள்ளம் பற்றியருளவும் ।

இஷான:

இஷக்ஷ்ஸூதர: த்ரிலோகந தர: ஷாடூல் கர்மாம்பர: ।
பூத் ப்ரேதபிஷாக் ரக்ஷஸகணை: யுக்த: ப்ரவாஸாதுதி: ।
ஆரூடோ வுஷவாஹநம் ஷக்ஷிலஸக்ஷ்ஸூடாபிராமோ ஹரே: ।
தீர்த்ரான்தோத்ஸவ சேவயாபிமூதிக்ருத் ஸ்தானம் புநர்க்ஷ்ஸுது ।

ருத்ரý , வ்ருஷப வாஹநாருடநாய் - சூல,பாச
ஹஸ்தநாய், பார்வதிதேவீ ஸமேதநாய் ஸபரிவாரநாய் வந்து
ஸேவித்து நிற்கிருý . அவý தý கைலாயபுரியிலே விடை
| , | ள்ளும்படி திருவுள்ளம் பற்றியருளவும்।

देवादि देव भवदुत्सव दर्शनार्थं
अभ्यागतान् हर विरिंच पुरन्दराणाम्।
भक्तान् मुनीन् तव कटाक्ष स वीक्षणेन
गन्तुं नियोजय हरे विजयैक दामन्।
तदस्तु भगवद्भक्ताःदेशान्तर निवासिनः।
देवस्योत्सव सेवार्थं ये नराःपूर्वमागताः।
तेषां स्वदेशयात्रार्थं देवस्योऽनुमतीकृताः।
तस्माद्गच्छन्तु ते भक्ताः स्वस्वदेशे यथासुखम्।

±ý Üõ | ° | ல்லுகிறபடியே தேச தேசாந்தரத்தில் நிý றும்
ஆகதர்களாந பரமைகாந்திகளுக்கும், யதிகளுக்கும்,
ஸ்ரீவைஷ்ணவர்களுக்கும், ஸர்வபக்தர்களுக்கும்,
ஸ்ரீரங்கநாதஸ்வாமி க்ருபையிநாலே ஸேவாபலம்,
தீர்த்தபலம் தந்தோம் தந்தோம்। மேலே
திருக்கல்யாணத்திற்கு வாருங்கோள்.

स्वस्ति प्रजाभ्यः परिपालयन्तां
न्यायेन मार्गेण महीमहीशाः।
गोब्राह्मणेभ्यःशुभ मस्तु नित्यम्
लोकाः समस्ताः सुखिनो भवन्तु।

फलप्राप्ति कथनम्

एवं हि देवदेवस्य उत्सवं कारयेत्तु यः ।
इहलोके सुखं प्राप्य परलोके महीयते ।
एवं निगतितः सम्यक् महोत्सव विधिर्बुधाः । (ईश्वरं)

हरिः ओं

श्रीचक्राब्ज मण्डल पूजाविधिः

श्रीचक्राब्ज मण्डल पूजाविधिः उच्यते । नूतनालयस्य प्रतिष्ठापणकाले दीक्षा समये च पवित्रोत्सवादि वैशेषिक उत्सवादीनां समये च वक्ष्यमाणेन विधिना मण्डलपूजां कारयेत् । पूर्वं सलक्षणेण मण्डलं रचयित्वा । पुण्याह जलेन प्रोक्ष्य । आधारादि पद्मान्तं अभ्यर्च्य ।

कर्णिकायां मन्त्राध्वानं अर्चयेत् । तद्विवरणमाह

ओं नमो भगवते वासुदेवाय । ओं नमो नारायणाय । ओं नमो विष्णवे ।
ओं पवित्रं भगवानस्तु वासुदेवः परो गुरुः । अस्तु संकर्षणो देवः पवित्रं परमो विभुः ।
प्रद्युम्नोस्तु पवित्रं वै साक्षी विश्वस्य साम्प्रदम् । पवित्रमनिरुद्धोस्तु विश्वत्राता जगत्पतिः ।
ओं नारायणाय विद्महे वासुदेवाय धीमहि । तन्नो विष्णुः प्रचोदयात् ।
ओं नमो भगवते सुदर्शनाय चक्रराजाय ज्वाला मालिने हुम्फट् स्वाहा ।

चतुर्भूर्ति मन्त्रः

ओं वासुदेवाय नमः । ओं संकर्षणाय नमः । ओं प्रद्युम्नाय नमः ।
ओं अनिरुद्धाय नमः । ओं ज्ञां ज्ञौं ज्वलनायुत दीप्तये नृसिंहाय स्वाहा ।
ओं रां रामाय नमः । ओं क्लीं कृष्णाय गोविन्दाय गोपीजन वल्लभाय नमः ।
ओं हुं वराहाय नमः । इत्यभ्यर्च्य ।

तत्त्वाद्वा । पूजनं केसरेषु

ओं जीव तत्त्वात्मने नमः । ओं प्राण तत्त्वात्मने नमः । ओं बुद्धि तत्त्वात्मने नमः ।
ओं अहङ्कार तत्त्वात्मने नमः । ओं शब्द तन्मात्रात्मणे नमः । ओं स्पर्श तन्मात्रात्मणे नमः । ओं रूप तन्मात्रात्मणे नमः । ओं रस तन्मात्रात्मणे नमः ।
ओं गन्ध तन्मात्रात्मणे नमः । ओं श्रोत्रेन्द्रियात्मने नमः ।
ओं त्वगिन्द्रियात्मने नमः । ओं चक्षुरिन्द्रियात्मने नमः ।
ओं जिह्वेन्द्रियात्मने नमः । ओं घ्राणेन्द्रियात्मने नमः ।
ओं वागिन्द्रियात्मने नमः । ओं पाणिन्द्रियात्मने नमः ।
ओं पादेन्द्रियात्मने नमः । ओं पाय्विन्द्रियात्मने नमः ।

ओं उपस्थेन्द्रियात्मने नमः । ओं पृथ्वी तत्वात्मने नमः ।

ओं अप् तत्वात्मणे नमः । ओं तेज तत्वात्मणे नमः ।

ओं वायु तत्वात्मणे नमः । ओं आकाश तत्वात्मणे नमः ।

ओं अर्यमने नमः । ओं धात्रे नमः । ओं विधात्रे नमः ।

ओं मित्राय नमः । ओं अरुणाय नमः । ओं भगाय नमः । ओं वैवस्वते नमः ।

ओं तूष्णे नमः । ओं सवित्रे नमः । ओं रवये नमः । ओं त्वष्ट्रे नमः ।

ओं विष्णवे नमः । ओं वीर भद्राय नमः । ओं सम्भवे नमः । ओं गिरीशाय नमः । ओं शर्वाय नमः । ओं उमापतये नमः । ओं ईशाय नमः । ओं हरये नमः ।

ओं स्थाणवे नमः । ओं भवाय नमः । ओं शिवाय नमः । ओं शूलाय नमः ।

दलेषु । वर्णाध्वा पूजनं

ओं कं नमः पराय नमः । ओं खं नमः पराय नमः । ओं गं नमः पराय नमः ।

ओं घं नमः पराय नमः । ओं ङं नमः पराय नमः ।

ओं चं नमः पराय नमः । ओं छं नमः पराय नमः । ओं जं नमः पराय नमः ।

ओं झं नमः पराय नमः । ओं ञं नमः पराय नमः ।

ओं टं नमः पराय नमः । ओं ठं नमः पराय नमः । ओं डं नमः पराय नमः ।

ओं ढं नमः पराय नमः । ओं णं नमः पराय नमः ।

ओं तं नमः पराय नमः । ओं थं नमः पराय नमः । ओं दं नमः पराय नमः ।

ओं धं नमः पराय नमः । ओं नं नमः पराय नमः ।

ओं पं नमः पराय नमः । ओं फं नमः पराय नमः । ओं बं नमः पराय नमः ।

ओं भं नमः पराय नमः । ओं मं नमः पराय नमः ।

ओं यं नमः पराय नमः । ओं रं नमः पराय नमः । ओं लं नमः पराय नमः ।

ओं वं नमः पराय नमः । ओं शं नमः पराय नमः । ओं षं नमः पराय नमः ।

ओं सं नमः पराय नमः । ओं हं नमः पराय नमः । ओं लं नमः पराय नमः ।

ओं क्षं नमः परायनमः ।

नाभिभागे पदाध्वाणं

ओं केशवाय नमः । ओं नारायणाय नमः । ओं माधवाय नमः ।

ओं गोविन्दाय नमः । ओं विष्णवे नमः । ओं मधूसूदनाय नमः ।

ओं त्रिविक्रमाय नमः । ओं वामानाय नमः । ओं श्रीधराय नमः ।

ओं हृषीकेशाय नमः । ओं पद्मनाभाय नमः । ओं दामोधराय नमः ।

ओं अत्रये नमः । ओं बृगवे नमः । ओं कुत्साय नमः । ओं वसिष्ठाय नमः ।

ओं आङ्गिरसाय नमः । ओं विश्वामित्राय नमः । ओं काश्यपाय नमः ।

प्राच्यां दिशी ओं वराहाय नमः । दक्षिणे ओं नारसिंहाय नमः ।

पश्चिमे ओं श्रीधराय नमः । उत्तरे ओं हयग्रीवाय नमः ।

ओं भार्गवरामाय नमः । ओं राघवाय नमः । ओं वामनाय नमः ।

ओं वासुदेवाय नमः ।

ओं कुमुदाय नमः । ओं कुमुदाक्षाय नमः । ओं पुण्डरीकाय नमः ।

ओं वामनाय नमः । ओं शङ्खकर्णाय नमः । ओं सर्वनेत्राय नमः ।

ओं सुमुखाय नमः । ओं सुप्रतिष्ठाय नमः ।

ओं जयाय नमः । ओं विजयाय नमः । ओं चण्डाय नमः । ओं प्रचण्डाय नमः ।

ओं भद्राय नमः । ओं सुभद्राय नमः । ओं धात्रे नमः । ओं विधात्रे नमः ।

ओं सूर्याय नमः । ओं चन्द्राय नमः । ओं कामाय नमः । ओं ब्रह्मणे नमः ।

ओं विनायकाय नमः । ओं षण्मुखाय नमः । ओं दुर्गायै नमः । ओं कुबेराय नमः ।

ओं शङ्कराय नमः ।

ओं विमलायै नमः । ओं उत्कर्षिण्यै नमः । ओं ज्ञानायै नमः ।

ओं क्रियात्मिकायै नमः । ओं योगिन्यै नमः । ओं प्रह्वियै नमः ।

ओं आदित्याय नमः । ओं सोमाय नमः । ओं मङ्गलाय नमः । ओं बुधाय नमः ।
ओं भृहस्पतये नमः । ओं शुक्राय नमः । ओं शनीशाय नमः । ओं राहवे नमः ।
ओं केतवे नमः ।

ओं सत्यायै नमः । ओं ईशानायै नमः । ओं अनुग्रहायै नमः ।
ओं लक्ष्म्यै नमः । ओं सरस्वत्यै नमः । ओं रत्यै नमः ।
ओं शान्त्यै नमः । ओं तुष्ट्यै नमः । ओं पुष्ट्यै नमः ।
ओं क्रियायै नमः । ओं कीट्यै नमः । ओं वाराह्यै नमः । इत्यभ्यङ्ग्य ।

अरेषु कालाध्वा पूजनम्

ओं अ काराय नमः । ओं आ काराय नमः । ओं इ काराय नमः ।
ओं ई काराय नमः । ओं उ काराय नमः । ओं ऊ काराय नमः ।
ओं ऋ काराय नमः । ओं ॠ काराय नमः । ओं लृ काराय नमः ।
ओं लृ काराय नमः । ओं ए काराय नमः । ओं ऐ काराय नमः ।
ओं ओ काराय नमः । ओं औ काराय नमः । अं काराय नमः ।
ओं अः काराय नमः ।

नेमिभागे भुवनाध्वा अर्चनम्

ओं अतलाय नमः । ओं वितलाय नमः । ओं सुतलाय नमः ।
ओं नितलायनमः । ओं महातलाय नमः । ओं रसातलाय नमः ।
ओं भूलोकाय नमः । ओं भुवर्लोकायनमः । ओं सुवर्लोकाय नमः ।
ओं महर्लोकायनमः । ओं जनोलोकायनमः । ओं तपोलोकायनमः ।
ओं सत्यलोकाय नमः । ओं गन्धर्व लोकाय नमः । ओं यक्ष लोकाय नमः ।
ओं अप्सर लोकायनमः । ओं किन्नर लोकाय नमः । ओं यम लोकाय नमः ।
ओं निरृति लोकाय नमः । ओं वरुण लोकाय नमः । ओं रुद्रलोकाय नमः ।
ओं देवलोकाय नमः । ओं ब्रह्मलोकाय नमः । ओं शिवलोकाय नमः ।
ओं विष्णुलोकाय नमः । ओं सदाविष्णुलोकाय नमः । ओं कुम्भीपाकाय नमः ।

ओं महारौरवाय नमः । ओं क्षुरालयाय नमः । ओं सन्निमालाय नमः ।
 ओं शीतल जलाय नमः । ओं उष्ण जलाय नमः । ओं सन्तपनाय नमः ।
 ओं तप्त लोकाय नमः । ओं शात्मलिने नमः ।

१२ बिंदुषु

द्वादशाक्षराणि । ओं नमो भगवतेवासुदेवाय । कर्णिकायां । परमात्मने नमः ।

केसरेषु

ओं श्री यै नमः । ओं श्री सरस्वत्यै नमः । ओं रथ्यै नमः । ओं शान्त्यै नमः ।
 ओं प्रीत्यै नमः । ओं कीट्यै नमः । ओं पुष्ट्यै नमः । ओं तुष्ट्यै नमः ।

दल भूमिषु

ओं श्रीवत्साय नमः । ओं वनमालायै नमः । ओं योगमायायै नमः ।
 ओं वैष्णव्यै नमः । ओं विमलायै नमः । ओं सृष्ट्यै नमः ।
 ओं उत्कर्षिण्यै नमः । ओं प्रज्ञायै नमः । ओं सत्यायै नमः ।
 ओं ऐशान्यै नमः । ओं अनुकम्पायै नमः । ओं पितामह्यै नमः ।

दलस्य परितः

ओं व्याप्त्यै नमः । ओं कान्त्यै नमः । ओं तृप्त्यै नमः । ओं श्रद्धायै नमः ।
 ओं विद्यायै नमः । ओं जयायै नमः । ओं क्षमायै नमः । ओं शान्त्यै नमः ।

प्रथमावरणे । विष्णवादि मूर्ति आवाह्य ।

द्वितीयावरणे

ओं शङ्खिणे नमः । ओं चक्रिणे नमः । ओं गदिने नमः । ओं खड्गिणे नमः ।
 ओं पद्मिने नमः । ओं मुसलिने नमः । ओं शार्ङ्गिणे नमः । ओं वनमालिने नमः ।

तृतीयावरणे

ओं पुरन्दराय नमः । ओं हुतावहाय नमः । ओं पितृपतये नमः ।

ओं राक्षसाधिपाय नमः । ओं अपाम्पतये नमः । ओं समीरणाय नमः ।
ओं वित्तपेशाय नमः । ओं भागीरति प्रियाय नमः ।

द्वादश अरेषु

ओं विष्णवे नमः । ओं मधुसूदनाय नमः । ओं त्रिविक्रमाय नमः ।
ओं वामनाय नमः । ओं श्रीधराय नमः । ओं हृषीकेशाय नमः ।
ओं पद्मनाभाय नमः । ओं दामोधराय नमः । ओं केशवाय नमः ।
ओं नारायणाय नमः । ओं मादवाय नमः । ओं गोविन्दाय नमः ।

अरान्त वलये

ओं मत्स्याय नमः । ओं कूर्माय नमः । ओं वराहाय नमः । ओं नारसिंहाय नमः ।
ओं वामनाय नमः । ओं भार्गव रामाय नमः । ओं दशरथ रामाय नमः ।
ओं बल रामाय नमः । ओं कृष्णाय नमः । ओं कल्किने नमः ।

प्रथमनेमि वलये

ओं शङ्किणे नमः । ओं चक्रिणे नमः । ओं गदिने नमः । ओं पद्मिने नमः ।

आग्नेयादि पीठ कोणेषु

ओं वराहाय नमः । ओं नारसिंहाय नमः । ओं अनन्ताय नमः । ओं हयग्रीवाय नमः ।
लता वीथिषु ओं इन्द्रादीन् ।

द्वार चतुर्षु

ओं चण्डाय नमः । ओं प्रचण्डाय नमः । ओं धात्रे नमः । ओं विधात्रे नमः ।
ओं जयाय नमः । ओं विजयाय नमः । ओं भद्राय नमः । ओं सुभद्राय नमः ।
वीथ्यां ऐशान्ये ओं विष्वक्सेनाय नमः । प्राङ्मुखे ओं वैनतेयाय नमः ।
दक्षिणे पद्मं, पश्चिमे गदां, उत्तरे शङ्खम् । । इत्यावाह्य अभ्यर्च्य ।

ध्यानं

चक्राब्ज कर्णिका मध्ये सहस्रफणमण्डले ।
 शेषाहि भोगि पीठे तु सृष्टिस्थित्यन्त मुक्तिदम् ।
 मयूर कण्ठवच्छ्यामं एकवक्त्रं चतुर्भुजम् ।
 शङ्ख चक्र गदा शङ्ख नन्दकादिभिरुज्ज्वलम् ।
 श्रीवत्सस्फुरितोरस्कं वनमाला विभूषितम् ।
 पीताम्बरधरं सौम्यं जगतामादि कारणम् ।
 परवासुदेवादुद्धूतं श्री भूमि सहितं विभुम् ।
 वासुदेवं सुखासीनं ध्यायेदादित्यमण्डलात् ।
 सर्वत्र अर्घ्यादिभिः सम्पूज्य । नैवेदन पूर्वकं नीराज्य ।

इति चक्राब्ज मण्डल पूजा विधिः सङ्ग्रहः
